

PUBlicație a ELEVILOR LICEULUI „UNIREA” FOCSANI

ANUL XV
(SERIE NOUA)

1986
aprilie-iunie

REVISTELE REVISTEI NOASTRE

REVISTA NOASTRĂ

PUBLICAȚIE A ELEVILOR LICEULUI „UNIREA” DIN FOCȘANI,
FONDATA ÎN 1912,

DISTINSĂ, ÎN CADRUL CONCURSULUI NAȚIONAL

AL PRESEI ȘCOLARE, CU PREMIUL I, ÎN 1978 ȘI ÎN 1981,

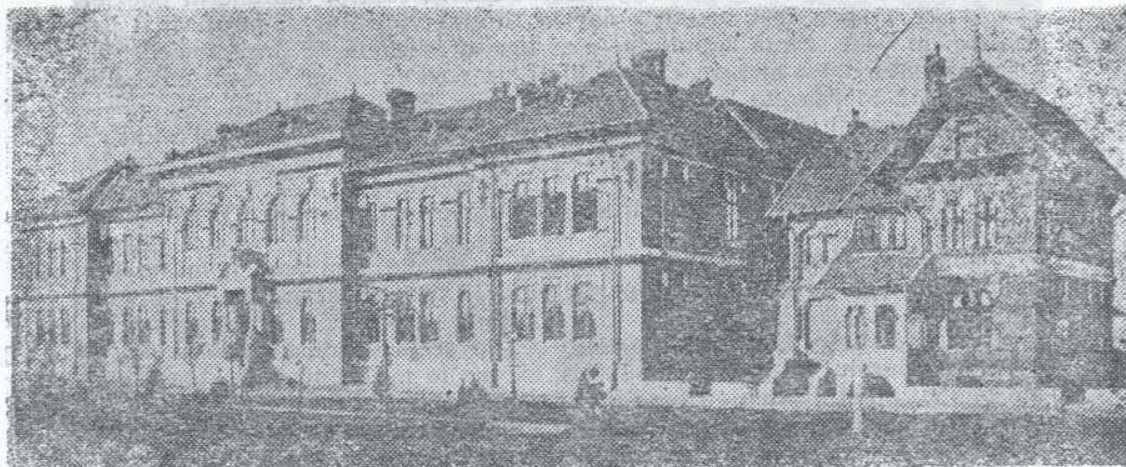
ȘI CU „PREMIUL SPECIAL AL JURIULUI

PENTRU CEA MAI BUNĂ REVISTĂ ȘCOLARĂ DIN ȚARĂ”,

ÎN 1979; ÎNREGISTRATĂ LA U.N.E.S.C.O. ÎN 1980

Fondator : prof. Dimitrie PAPADOPOL

Coordonator : prof. Petruche DIMA

Mircea cel Mare — 600

Scrisoarea III

(Fragment)

Mircea însuși mîna-n luptă vijelia îngrozitoare,
Care vine, vine, vine, calcă totul în picioare ;
Durduind soseau călării ca un zid înalt de sulii,
Printre cetele păgîne trec rupîndu-și large uliți ;
Risipite se împrăștie a dușmanilor șireaguri,
Și gonind biruitoare tot veneau a țării steaguri,
Ca potop ce prăpădește, ca o mare tulburată —
Peste un ceas păgînatatea e ca pleava vînturată.
Acea grindin-oțelită înspre Dunăre o mîna,
Iar în urma lor se-ntinde falnic armia română.

Mihai EMINESCU

Desen de Vintilă FĂCĂIANU (1936—1984), original din Focșani

INTILNIRILE „REVISTEI NOASTRE”

De la dreapta la stînga : profesorii Margareta Labiș, Ecaterina Drăghici, Petrache Dima și eleva Doina Roșu

Lansarea numărului dedicat lui NICOLAE LABIȘ

16 iunie 1986. Liceul „Unirea” este din nou gazda unei manifestări literare din seria marilor întîlniri desfășurate aici în ultimii 15 ani, acțiune prilejuită de lansarea numărului consacrat autorului „Primerelor iubiri”.

Aspectul sărbătoresc este marcat chiar de la intrare de expoziția de fotografii, cărți și manuscrise, organizată cu sprijinul Muzeului Literaturii Române și al familiei scriitorului sărbătorit.

În sala de festivități a liceului sînt peste 600 de elevi, profesori și alți iubitori de poezie.

Interesul este sporit de vestea că la

această întîlnire vor lua parte : tovarășa Niculina MORARU, membru al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului Județean Vrancea al P.C.R., mama și sora poetului, Ana-Proflra și Margareta Labiș, tovarășa Ecaterina Drăghici, inspector general al Inspectoratului Școlar al Județului Vrancea, prof. Nicolae Ungureanu, fost coleg cu Labiș la Școala de Literatură „M. Eminescu”.

Ora 10. În aplauzele călduroase ale asistenței, oaspeții își fac apariția în sală. Adunarea este deschisă de coordonatorul revistei.

Petrache DIMA : Mult stimată tovarășă prim-secretar, stimați oaspeți, dragi elevi, la 2 decembrie 1985, Nicolae Labiș, copilul minune al poeziei românești, cum a fost socotit chiar în timpul vieții, ar fi împlinit o jumătate de veac. Două săptămîni mai tîrziu, adică la 16 decembrie 1985, l-am sărbătorit tot aici, în cadrul unui simpozion, la care și-au dat concursul prof. Margareta Labiș și prof. univ. dr. Dumitru Micu.

Între timp, noi am elaborat numărul omagial „Nicolae Labiș” al „Revistei noastre”, apărut zilele trecute, la lansarea căruia ne bucurăm de prezența unor oaspeți de seamă.

În numele celor de față, adresăm tovarășei prim-secretar rugămîntea de a lua cuvîntul.

Niculina MORARU : Dragi oaspeți, dragi elevi, și pentru mine sînt momente de puternică emoție participînd la această acțiune deosebit de importantă, pe care Liceul „Unirea” a organizat-o astăzi. Emoțiile care ne încearcă sînt determinate de participarea la acțiunea noastră a mamei și a surorii marelui poet, Nicolae Labiș, cărora le mulțumesc din toată inima pentru amabilitatea cu care au răspuns invitației de a participa la această manifestare. Sigur, nu este ușor să iei parte la o asemenea acțiune, în care se vorbește despre marele dispărut, în care se evocă clipe impor-

tante din viața sa. Acesta s-a frânt tragic în plin zbor înalt spre afirmare. Nemângiată durere pentru părinți și surori, grea și ireparabilă pierdere pentru toți cei ce gândim, vorbim, simțim și visăm românește. În chip firesc, după trecerea sa timpurie în neființă, întâmplări, gesturi, felul său de a munci și a trăi au fost puternic aureolate.

Despre delicata simțire a „puiului de cerb” din Mălini, despre simplitatea, inocența și gingășia sa de copil, despre fermitatea și vigoarea elanurilor sale sufletești au scris mulți literați de toate genurile. La un moment dat, se crease chiar temerea că Nicolae Labiș, ca poet, este amenințat de sufocare din pricina legendei și a cultului excesiv cu care a fost înconjurat după moarte. Din fericire, această îngrijorare s-a dovedit a fi neîntemeiată. Nicolae Labiș s-a impus în literatura română ca un mare poet, ca artist al cuvântului, ca un remarcabil creator de imagini. Prin perfecțiunea expresiei și a rafinamentului versurilor sale, prin capacitatea sa de înțelegere a dialecticii vieții, prin forța sa de generalizare, de mitizare, de creare a marilor simboluri, prin întreaga sa operă, Nicolae Labiș a făcut o adevărată școală, a deschis noi orizonturi, a fost promotorul unei întregi generații de poeți, azi de primă mărime în literatura română.

Legenda vieții copilului din Mălini, vibrațiile sufletești din poemele sale încărcate de lirism au catalizat sensibilitatea, au înaripat imaginația și au stimulat încercările literare din tinerețea multora dintre noi, mai ales dintre dv. Zic dintre dv., pentru că în „Revista noastră”, — „Revista noastră” a județului, revista dv. a liceului, — s-au publicat multe poezii și alte materiale valoroase, ea devenind cunoscută și peste hotarele țării, ceea ce vă onorează și pentru care inițiatorul și susținătorii săi merită toată lauda, cuvintele de respect și apreciere din toată inima!

Versurile lui Labiș, de caldă fluentă și accentuată cadență lirică, de o suavă muzicalitate și profundă candoare au inspirat generații de compozitori, care au creat simfonii, ode, cantate, cîntece înscrise la loc de cinste în patrimoniul muzical românesc.

Despre viața și opera lui Labiș au scris și vor mai scrie numeroși critici și istorici literari, vor vorbi profesorii în orele de limba și literatura română, se vor face comunicări interesante în sesiuni științifice școlare sau în cadrul unor întâlniri de felul acestora de astăzi. Ceea ce aș dori să subliniez în mod deosebit este faptul că temele poemelor lui Labiș, temele

(Continuare în pag. 2 214)

Aspect din sală

(Continuare în pag. 2 214)

INTILNIRILE „REVISTEI NOASTRE”

(Urmare din pag. 2 213)

realității vremii sale ori ale generației sale sînt astăzi de o mare actualitate. Lupta cu inerția, trezirea conștiinței sociale a oamenilor, care trec la transformarea radicală a modului lor de viață, entuziasmul construcției unei realități noi, transformările de conștiință implicate în angajarea socială, iată teme de cea mai mare actualitate.

„Trăim în miezul unui ev aprins”, în care fiecare dintre noi este chemat să contribuie prin toate forțele, cu întreaga capacitate de creație la edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate, la ridicarea patriei noastre pe înalte și luminoase trepte ale civilizației comuniste. „Avem de învins multe greutăți — sublinia tovarășul secretar general Nicolae Ceaușescu —, se cere multă dăruire din partea fiecăruia, se impune mai mult ca oricînd să luptăm împotriva inerției, să promovăm spiritul revoluționar în întreaga noastră gîndire, în munca fiecărui om, în toate domeniile de activitate”.

Iată o chemare de mare actualitate !

„Trăim în miezul unui ev aprins

Și-i dăm a-nsuflerii noastre vamă.

Cei ce nu ard dezlănțuiți ca noi

În flăcările noastre se destramă”.

„(Viitorul)”

Aceste versuri au un puternic ecou în conștiința tuturor oamenilor muncii, însușesc tînăra generație, stimulînd entuziasmul tinerilor, dăruirea lor revoluționară și întărindu-le încrederea în victoria idealurilor noastre comuniste.

O altă temă, războiul, ce-a marcat dureros copilăria poetului, este, de asemenea, de o mare actualitate. Cît de emoționante sînt versurile : „Au venit arămurile în clopotniță, sus, / Și ca un vînt trecu prin sat mobilizarea. / Primenit în haine noi, Tata la război s-a dus / Și l-a înghițit albă și veștedă zarea” („Începutul”). Citindu-le, oricine simte, înțelege mai bine că într-o lume confruntată de profunde și grave contradicții, într-o perioadă în care s-au acumulat uriașe forțe de distrugere, care amenință însuși viitorul omenirii, lupta pentru dezarmare, pentru prevenirea unui nou război, pentru pace este datoria primordială a popoarelor, a fiecărui om. Și cunoaștem cu toții cît de mult acționează eroul păcii, tovarășul Nicolae Ceaușescu, zi de zi și ceas de ceas, pentru a se realiza acest mare deziderat : pacea.

Și alte teme, ca opțiunea pentru lumea reală, pentru lumea vieții triumfătoare, prezentă în „Moartea căprioarei”, poem ce a devenit manifestul de sensibilitate al unei generații, victoria rațiunii sociale asupra dramelor individuale, nevoia de a se autodepăși sînt și azi și vor fi întotdeauna actuale, vor preocupa cu deosebire pe tineri.

Autorul „Luptei cu inerția” s-a relevat astfel ca un revoluționar, ca un filozof a cărui contribuție spirituală a ajutat la fixarea unei concepții sociale noi, integrîndu-se el însuși în esența acestei concepții și evoluînd o dată cu aceasta. Creația lui Labiș, ancorată adînc în pămîntul patriei, în simțirea și conștiința oamenilor, s-a integrat solidar în ritmul entuziast al vieții, în mișcarea neconținută a materiei, în fluxul clocotitor al marilor aspirații către perfecțiune. Iată de ce se poate aprecia că orice evocare a vieții lui Labiș, orice dezbateră pe marginea operei sale, cunoașterea și înțelegerea poemelor acestui artist al cuvîntului reprezintă pentru generația tînăra, mai ales, o eficientă modalitate de educație patriotică, de angajare socială, civică, și totodată de formare estetică, în spiritul celor mai pure valori ale spiritualității neamului românesc. De aceea apreciez faptul că a fost dedicat special un număr din „Revista noastră” împlinirii a 50 de ani de la nașterea poetului Nicolae Labiș, număr care se lansează astăzi în acest cadru deosebit. Am citit revista, din scoarță în scoarță, și mi-a produs o adîncă emoție, emoție care mă stăpînește și în aceste clipe.

Felicit din toată inima, în numele secretariatului și al biroului Comitetului Județean Vrancea al P.C.R., precum și al Comitetului executiv al Consiliului Popular al Județului Vrancea, colectivului de redacție al revistei, pe coordonatorul său, profesorul Petrache Dima, și pe ceilalți colaboratori, și vă urez ca în continuare revista dv., „Revista noastră” a județului — fac remarcă aceasta cu mare plăcere — să se mențină ca una dintre cele mai prestigioase publicații liceale din țară, să contribuie într-o și mai mare măsură la educarea tinerei generații în spiritul respectului față de înaltele noastre valori.

Urez profesorilor mult succes în nobila misiune de formare a unor tineri entuziaști, cutezători, îndrăzneți pe măsura exigențelor epocii în care trăim !

Urez elevilor mult succes la învățătură, în asimilarea celor mai valoroase cunoștințe, pentru a duce mai departe opera înaintașilor spre lauda patriei și a poporului român !

Exprim din adincul inimii mamei și surorii poetului înalta noastră considerație și mulțumire pentru participarea la această acțiune ! Cred că și de data aceasta s-au convins că Nicolae Labiș n-a murit, trăiește și va trăi !

Petrache DIMA : Vreau să vă fac o mărturisire : ieri, când am aflat că tovarășa prim-secretar a acceptat invitația noastră am fost profund mișcat, pentru că dumneaei este primul conducător al județului Vrancea care participă la asemenea acțiuni pe care noi le-am organizat aici, în ultimii cincisprezece ani. Îi mulțumim din toată inima nu numai pentru această participare, ci și pentru frumoasele cuvinte pe care le-am rostit la adresa muncii noastre, și o asigur, cu toată răspunderea dascălului care slujește de peste 25 de ani învățămîntul și care are în spate 34 de ani de publicistică, repet, o asigur că ne vom strădui să ducem mai departe această făclie, ne vom strădui și de acum înainte ca fiecare număr al „Revistei noastre” să fie un veritabil act de cultură.

În continuare, eleva Doina Roșu, clasa a XII-a A, va da citire unei frumoase poezii, „Așteptînd pe Labiș”, pe care o seamnează în numărul lansat astăzi.

Doina ROȘU : Înainte de a-mi citi poezia apărută în „Revista noastră”, mă simt datoră să spun cîteva cuvinte despre marele poet care a fost Labiș și care va rămîne.

Nicolae Labiș s-a întors în baladă, acasă la el, sătul și infometat de viață, de dragoste. Am citit undeva : „Nici o fată nu m-a petrecut cu suris întristat”. Acum după 30 de ani de la intrarea sa în lumea umbrelor, după ce timpul a format amintirile, a șlefuit statuia, după ce poetul a devenit un kalokaqathia, înscriindu-se în eternitate, se aude parcă un glas năvălit din cuvinte, un glas care recită metalic, robotic, de ce nu din Horațiu ?, marele poet latin : „Non omnis mori” („Nu voi muri de tot”).

Și pentru că tot ce-i mult strică, voi citi poezia.

Petrache DIMA : Recent, Doina Roșu a primit felicitări de la Ștefan Baci, profesor la Universitatea din Honolulu (Hawaii), pentru poezia dedicată lui Eminescu și publicată în nr. 110-111-112/1985.

Cu 34 de ani în urmă, doi tineri lucrau, în calitate de reporteri, la ziarul „România liberă”. Acolo, ei au acumulat o bogată experiență de viață și gazetărească. Timpul a trecut și iată-i acum, la această manifestare literară. Este vorba de cel care vă vorbește și de prof. Nicolae Ungureanu, cu care am pus la cale, în 1983, interviul dedicat lui Labiș. Sigur că au rămas, în afara interviului, o sumedenie de momente, din care domnia-sa va alege cîteva pentru mintea și sufletul dv. Îl rog să poftescă la microfon.

Nicolae UNGUREANU : Pentru întîlnirea de astăzi, am ales cîteva aspecte : cum învața Labiș, planurile lui, Labiș la examene și Labiș și scriitorii mai în vîrstă.

Cum învața Labiș ? În 1952, cînd a venit la Școala de Literatură „Mi-

INTILNIRILE „REVISTEI NOASTRE”

(Urmare din pag. 2 215)

hai Eminescu”, Labiş avea 17 ani, însă i-a ulmit pe toți prin cunoștințele lui politico-ideologice, literare și chiar științifice. Labiş venea de la Iași, unde citise foarte mult, după cum spunea el, din bibliotecile unor scriitori de-acolo, printre care un profesor de la Facultatea de Drept, poet el însuși, Mihai Codreanu, Otilia Cazimir și alți scriitori, de la care avea cărți cu dedicație.

Labiş avea o sumedenie de caiete, fiecare material fiind în atenția lui, indiferent de însemnătatea care i se acorda la Școala de Literatură. Avea caiete pentru gramatica limbii române, pentru limba rusă, pentru limba franceză, pentru istoria filozofiei, pentru socialismul științific, caiete pe care le păstra într-o mare ordine și care cred că se mai păstrează și astăzi la unii și la alții, două sau trei dintre ele aflându-se în posesia mea.

Labiş citea, după ce asculta cursurile, chiar cărțile de care se folosiseră profesorii noștri.

Astfel, a citit „Capitalul” lui Marx, operă care nu i s-a părut greu de înțeles, ideile desprinse de-aici l-au fascinat atât de mult încât i-a dedicat o poezie, intitulată simplu „Lui Marx”, cu care s-a dus la „Gazeta literară”, unde, la început a fost respinsă, motivându-i-se că el este prea mic, ca vîrstă, pentru a putea scrie despre un titan. În cele din urmă, tăind din ea ce era mai important, printre care și subtitlul, redactorii revistei au publicat-o. În întregime — fără subtitlu, pentru că, probabil, editorii de mai târziu n-au mai găsit manuscrisul —, poezia a apărut de-abia de curînd.

După ce a citit: „Un pas înainte, doi pași înapoi”, „Ce-i de făcut?”, „Materialism și empiriocriticism”, „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului” și alte lucrări, Labiş a vrut să creeze un poem despre Lenin. Cel al lui Maiacovski, „Vladimir Ilici Lenin”, nu i-a plăcut, fiindcă, după părerea sa, autorul nu pătrunsese în adîncimea geniului marelui conducător.

Aceste caiete, dacă se vor publica vreodată, și cred că se vor publica într-o ediție completă a operei sale, vor da o imagine asupra modului îndrîjit în care un tînăr de 17—18 ani înțelegea să-și facă datoria. Întîlnim aici păreri ale lui, unele versuri, frînturi de versuri, care mai târziu s-ar fi încheat în poezii.

Am ținut să mă refer la acest aspect al muncii lui Labiş, la Școala de Literatură, pentru a-i face pe cititorii mai tineri să înțeleagă mai bine poezia revoluționară. El voia să devină, fără să o spună — niciodată nu se lăuda, niciodată nu se bătea cu pumnul în piept — voia să devină, cum a și devenit, de altfel, un poet al revoluției. Pentru aceasta căuta el să se pregătească temeinic. Vreau să spun că poezia sa revoluționară, pe care o citim astăzi cu alți ochi decît atunci, nu putea să fie scrisă fără o profundă cunoaștere a problemelor de cultură și, bineînțeles, fără o trăire foarte serioasă a momentelor istorice contemporane lui. Labiş era întîm legat de revoluția din țara noastră. Era de o sinceritate extraordinară. Nici un cuvînt din ceea ce a scris despre partid, despre revoluție, despre trecutul românesc nu este pus întîmplător acolo. Numai din convingere.

În legătură cu studiul limbii și literaturii române, el spunea că un poet, mai ales tînăr, trebuie să citească tot ce s-a scris înaintea lui și să noteze pe hîrtie tot ceea ce-i place. Așa făcea el. Labiş citea opera lui Neculce, pentru că știa că mai târziu — era o planificare riguroasă — va veni M. Sadoveanu să vorbească despre marele cronicar. Îl citea pe Neculce, cu creionul în mînă. În caietele lui, există extrase, cuvinte izolate, expresii pe care, de asemenea, căuta să le combine diferit în versuri, pe care nu le-a mai scris, datorită morții lui prea timpurii.

Cu aceeași pasiune îl citea pe Creangă, I.L. Caragiale, Mateiu I. Caragiale, Sadoveanu, precum și pe reputatul lingvist elvețian, Ferdinand de Saussure, acesta din urmă ajutîndu-l să rezolve anumite probleme ale limbajului.

Săptămînal, studenții de la Școala de Literatură erau obligați să prezinte cîte un plan de muncă. Aceste planuri erau totalizate într-un caiet

care ajungea la Uniunea Scriitorilor, la Mihai Beniuc. Dacă nu creau ceea ce-și planificaseră, aveau necazuri. Labiș nu dădea titluri concrete ca alții. El spunea : „Scriu poezii de actualitate”.

Și acum câteva cuvinte despre felul în care se comporta Labiș la examene. Nu voi vorbi despre examenele de la Școala de Literatură, la care asistau și unii scriitori : Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu, Mișu Dragomir, Veronica Porumbescu, Nina Cassian și alții. Aceste examene erau extrem de grele, pentru că dacă studentul nu știa bine, trebuia să părăsească școala. El era întreținut de stat, acolo, totul era gratuit, și deci avea obligația să învețe și să știe foarte bine ceea ce se preda. Din acest punct de vedere, examenul era foarte greu. Scriitorii care participau puneau și ei o notă. Situația mergea la Uniunea Scriitorilor, se analiza acolo și cei care luau note mai mici, să zicem șase — de cinci nu se vorbea — erau îndrumați în alte domenii de activitate. Au fost îndrumați și unii ti-

prof. Nicolae UNGUREANU

neri de-atunci, astăzi în vîrstă, bineînțeles, care au ajuns scriitori însemnați. De exemplu, Fănuș Neagu a fost îndrumat spre învățămînt, pentru că nu era bun de scriitor. Pînă la urmă, a ajuns un mare prozator.

Nu mă refer deci la aceste examene, ci la cele pe care Labiș le-a dat la Facultatea de Filologie.

În anul al doilea, adică în 1955, Labiș, Negulescu, G.D. Vasile și subsemnatul ne-am prezentat la examenele de diferență, la limba franceză, pentru că noi învățasem altceva la Școala de Literatură. La Filologie, trebuia să cunoaștem textele scriitorilor francezi, să traducem, să vorbim ceva mai bine. Lui Labiș i-a venit un text din Voltaire. Deși franceza acestuia e ceva mai veche, Labiș a tradus atît de bine, încît profesoara (pare-mi-se, Teodora Ioachimescu) l-a felicitat. I-a lăudat și pe ceilalți, dar pe Labiș în mod special, pentru că el știa franceza cu mult mai bine decît cei de vîrsta lui. El o învăța temeinic, cu gîndul de a-i citi în original pe scriitorii francezi.

La istoria literaturii grecești, am participat la un colocviu condus de Edgar Papu. Și aici, Labiș a făcut o impresie deosebită. Subiectul pe care l-a pus în discuție profesorul era tragedia greacă. Labiș citise, fie în traducerea lui Petre Dulfu, fie în alte traduceri operele lui Eschil, Sofocle, Euripide, pe care le știa foarte bine. De altfel, el studia și pentru a găsi acolo anumite motive de inspirație. Dialogul s-a purtat mai mult între el și profesor.

Trecînd acum la relațiile lui Labiș cu scriitorii mai în vîrstă, trebuie să precizez mai întîi că Sadoveanu — îndrăznesc să spun — avea un cult pentru el. De cîte ori venea la Școala de Literatură, acesta întreba : „Un-

INTILNIRILE „REVISTEI NOASTRE“

(Urmare din pag. 2217)

de este Labiș?”. În strînsă prietenie se afla și cu Al. A. Philippide, cu care se întîlnia la Casa Scriitorilor, cu Demostene Botez. L-a vizitat și pe Ionel Teodoreanu, de la care a adus un exemplar din romanul acestuia, „La capătul nopții”, cu o dedicație de șapte-opt rînduri. Acum, cartea se află la un coleg al nostru.

Labiș a fost un tînăr, care, bucurîndu-se de o îndrumare foarte serioasă și din partea familiei, și din partea profesorilor lui și fiind și atent la realitățile social-politice din țara noastră de-atunci, a înțeles bine ceea ce trebuie făcut, s-a devotat trup și suflet revoluției, pe care a cîntat-o în multe poezii. Știm cu toții astăzi că despre P.C.R. el a scris cele mai frumoase poezii, care n-au apărut la timpul respectiv, ci mai tîrziu, așa cum le cunoaștem.

Petrache DIMA : În cadrul interviului pe care mi l-au acordat părinții și sora mai mare a poetului, am pus o întrebare și în legătură cu împrejurările în care a fost scris poemul „Moartea căprioarei”. O dactilografă din București a rătăcit însă foile care cuprindeau răspunsul și din această cauză n-a apărut. O rog pe colega Margareta Labiș să reia relatarea.

Margareta LABIȘ : Mult stimată și dragă tovarășă prim-secretar, stimată și iubită colegi, dragi elevi, încep această intervenție, încărcată de emoția produsă de cuvintele calde, pline de simțire românească, de gestul nobil al unui comunist investit cu înalte răspunderi civice, personalitate care vine să dea o replică peste timp, comunistă, unui tînăr comunist, unui spirit revoluționar. Pentru acest gest deosebit de impresionant țin să-i mulțumesc din toată inima !

Sînt, de asemenea, emoționată de talentul și sensibilitatea poetei Dolna Roșu, căreia îi mulțumesc pentru versurile dedicate fratelui meu.

La fel, sînt emoționată, încărcată de amintiri și trecută prin tunelul timpului de evocarea colegului meu, distinsul profesor Ungureanu, pe care nu știu dacă l-ați înțeles. Mă refer la copiii din sală, care mai au nevoie de lecturi ca să se apropie de Labiș.

Emoționată sînt — și de aceea sînt prezentă la această întîlnire — de numărul special al „Revistei noastre” consacrat fratelui meu, număr care se lansează astăzi. Nu este numai o părere personală, ea a fost exprimată și de numeroase capete autorizate, de critici și istorici literari, „Revista noastră” este cea mai bună publicație școlară din România, ea concurează și cu mari periodice literare din țară. Pentru aceasta, îl felicit din toată inima pe tovarășul profesor Petrache Dima. Nu spun ceea ce urmează, pentru că e de față tovarășă prim-secretar, ci pentru că este un adevăr : se vede aici grija organului județean de partid și sprijinul acordat este meritoriu. Această revistă va rămîne în istoria revistelor românești, onorînd pe cei care l-au încurajat pe coordonator.

Dar să revenim la fratele meu, la poetul Nicolae Labiș, la poemul care se studiaza în școală, „Moartea căprioarei”, și la împrejurările în care el a scris acest poem, nu înainte de a vă spune că Labiș a apărut, parafrazîndu-l pe G. Călinescu care se referea la Creangă, într-o extraordinară vatră folclorică, unde cuvîntul este bătrîn, unde vorba este plină de înțelesuri. Aceasta l-a dat pe Labiș cu rădăcinile adînc înfipte în tradiția culturii românești și în primul rînd în tradiția folclorică. Chiar el spunea : „Bătăile versului am prins a deprinde / Nu din cărți, ci din horă, din danț / Rimele, din bocete și colinde / „Din doinele seara cîntate pe șanț”.

Cele două surse de inspirație ale poemului „Moartea căprioarei” sînt momentul real relatat de tata în cadrul interviului apărut în „Revista noastră”, precum și povestirea lui Sadoveanu, „În pădurea Petrișorului”. Dincolo de aceste izvoare, se află întreaga imaginație și încărcătura de sensuri specifice poeziei moderne, intenția lui de a da o replică și de a continua balada.

În 1954, Labiș a venit la Mălini. În ziua în care a sosit, a pornit spre

Prof. Margareta LABIȘ

locurile natale, aflate la 7 km mai sus, la Poiana Mărului, sat însemnat de Sadoveanu, în „Baltagul“, sub numele de Doi Meri, de unde erau originali Calistrat Bogza și Ilie Cuțui, criminalii lui Nechifor Lipan. La început, satul nostru, s-a numit Doi Meri, apoi Poiana Mărului, pentru că unul din meri s-a uscat. Acum să nu vă închipuiți, stimați ascultători, că acest sat era un sat de criminali. Locuitorii lui erau oameni extraordinari, toți formau o familie, oameni din aceia de munte, despre care Sadoveanu spunea că stăteau drepti în fața soarelui, cu o inimă ca din el ruptă. Acolo, s-a îndreptat Labiș în vara lui '54. Dar, după cum spun cei care l-au văzut, el n-a mai ajuns pînă la casa unde s-a născut, ci s-a oprit în fața plopilor pe care-i plantase tata, la o cotitură. N-a mai înaintat, pentru că dincolo de ploi și dincolo de Suha Mare, eră Poiana Blănarului, unde avusese loc, în copilăria lui, vînătoarea la care asistase alături de tata.

S-a întors acasă, la Mălini, s-a închis în camera lui și a scris poezia, în noaptea aceea, cam pînă la patru dimineața. Apoi, a citit-o cu glas tare și a retranscris-o. În clipele următoare, a trezit-o pe mama și i-a spus: „Am scris o poezie foarte frumoasă. N-o să mai rămîn acasă, pregătește-mi ceva de drum, că vreau să prind autobuzul de 6 dimineața, ca să plec la București să o public“. Dar mai întii, i-a citit mamei poezia. Mama este de față. Ei i-a plăcut poezia și i-a spus: „Da, într-adevăr, Nelule, este o poezie foarte frumoasă, du-te sănătos și o publică. Nu mă supăr că pleci așa de repede. Se mai întâmplă“. A plecat, a prins autobuzul. Pe mine și pe soră-mea nu ne-a mai deșteptat. În tren, se întâlnește cu Fănuș Neagu, care povestește la toate întîlnirile dedicate lui Labiș:

— „Bine, mări, n-ai stat decît o singură zi la părinții tăi. Ai spus că-ți lungești delegația chiar și o săptămînă.

— Fănuș, am scris o poezie extraordinară și vreau să o public.

— Ei, foarte frumos! Dă mi-o și mie s-o citesc“.

Și cînd se caută Labiș prin buzunare, prin servietă, printre manuscri-

INTILNIRILE „REVISTEI NOASTRE”

(Urmare din pag. 2 219)

se, n-o mai găsește. De teamă să nu-i ia cineva manuscrisele, rupea ciornele pe care le punea alături de forma finită. Deci, n-avea nici prima variantă.

În urma lui, mă scol, intru în camera în care dormise, aerisesc, se face curent și văd că de pe noptieră cad două foi. Eram atunci în clasa a VIII-a de liceu, cum ar veni astăzi clasa a IX-a. Aveam deci capacitatea să înțeleg ceea ce scrie. Mai mult, nu eram de acord cu unele teme pe care le trata. Când am citit poezia, vă mărturisesc cu toată sinceritatea că am avut pentru prima dată revelația descoperirii unui mare poet. Am citit-o încă o dată și încă o dată. Am stat în cameră vreo oră, pînă m-am dezmeticit. M-am dus la mama și ne-am sfătuit. „Să știi că a uitat-o” — a zis ea. „A vrut să o publice și a transcris-o special pentru tipar”. Am pus-o într-un plic și-am expedit-o.

La București — povestește Ion Horea, care era tînăr redactor la „Viața românească”, — după un număr de zile, Labiș se prezintă la el, la redacție, cu manuscrisul trimis de mine, din care el scosese o singură strofă, așa cum se observă și în fotocopia aflată în expoziția din holul Liceului „Unirea”, și-i spune :

— „Vreau să-mi publice poezia în „Viața românească”, eu sînt moldovean și revista asta continuă tradițiile seriilor ieșene. De aceea țin să apară aici”.

— „Să vedem ce-ai scris” — zice Ion Horea.

Și cu glasul lui domol, începe s-o citească.

Cristian Sirbu, poet ieșit din rîndurile proletariatului, un fel de Neculuță al zilelor noastre, ascultînd lectura versurilor, spune emoționat :

— „Poemul acesta va trăi trei mii de ani ! Grăbește-te, Horea, să-l publice, să nu ți-o ia altă revistă înainte. Nu mai sta pe gînduri !”.

Și într-adevăr, poemul a apărut în „Viața românească”, în 1954.

După trei săptămîni, îmi răspunde fratele meu. Dirigintele poștei mă invită să ridic un colet cu valoare. Mă uit pe rafturi să văd despre ce pachet este vorba, de nu mi-l adusese acasă, deși eram vecini. Când colo, scoate de sub tejghea un pachetel de mărimea unei cutii de chibrituri, pe care scria : „Domnișoarei Margareta Labiș”. Eram clasa a VIII-a. Deci, devenisem „domnișoară”. Pe spate, era semnat : „Nicolae Labiș”. „Aoleo — îmi zic — ce glumă o mai fi și asta ?”. Glume mai făceam noi, ne mai tachinam pe diferite teme, dar să se țină de șotii, chiar și prin poștă să-mi trimită într-o asemenea cutie ? Pioneze ? Cuie ? Ace de siguranță ? Cărăbuși ? Ce putea să-mi trimită ca să-mi stîrnească hazul sau să-mi dea vreo replică ? Deschid cu emoție cutiuța și găsesc în ea niște bombonele bulgărești împotriva răcelii, care se mestecau îndelung și care dădeau o aromă mentolată foarte plăcută. Mi-am adus aminte atunci de o scenă mai veche, în care în timp ce eu mîncam plescăind o bucată de fagure de miere, el m-a sfătuit să mai citesc „Codul manierelor elegante”. Am crezut că despre asta este vorba. Când am aruncat cutia, dintre bombonele, a răsărit un cesuleț de argint, cu limbile aurite, — a fost primul meu ceas — și o scrisorică, pe care am rătăcit-o, — ce rău îmi pare că n-o mai am ! — în care îmi spunea : „Sora mea, îți mulțumesc ! Dacă n-ai fi fost tu, n-aș fi putut recupera poemul”.

În drumul de la Dolhasca, la nodul de cale ferată, unde schimba trenul, și pînă la București, deși dinamul avea mese, retras într-un colț, Labiș n-a mai putut să refacă poemul. În următoarele trei zile, a fost văzut de diverși inși foarte abătut, îngîndurat, necăjit că nu putea să rețrăiască momentul unic de creație, acel inefabil pe care nici marii creatori nu sînt în stare să și-l explice.

În continuare, vă voi recita acest poem.

Petrache DIMA : Dacă Nicolae Labiș a fost un mare poet, sora sa, Margareta, este o mare artistă.

(Text prescurtat, înregistrat pe bandă magnetică de prof. Culiță Ușurelu)

Nicolae Labiș

Fulg)*

Destrunzit și prea bătrîn
Tremură de frig gorunul
Au căzut și-nfii fulgi
Și l-am prins din zbor pe unul.

Migălos lucrată-n fir,
Floarea mică și rotundă
S-a topit și a murit –
O minune de-o secundă.

M-am întors înduioșat
Să scriu trista ei poveste : –
Despre-un fulg care-a venit
Timpuriu și nu mai este.

Pentru ce n-ai mai rămas
În înaltul bolșii tale
De-ai venit atît de pur
Spre noroaiele din vale ?

Care vînt neliniștit
Răsucindu-te cu ură
Ți-a minat către pămînt
Prea gingașa ta făptură ?

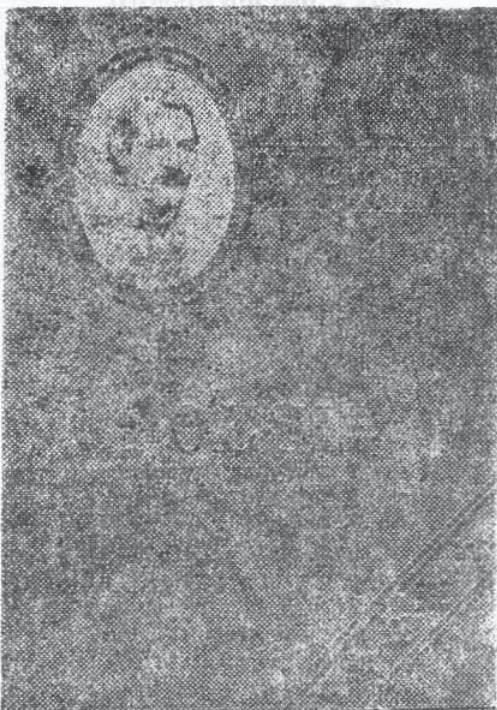
Și de vreme ce sosisi,
Pentru ce-ai dat morții vamă ?
Nu puteai să fii de-argint,
Ori de sticlă, ori de scamă ?

Dar în vreme ce-mi scriam
Întrebarea mea, nebuna,
N-am văzut cum după geam
Ninge-ntruna și întruna.

Iar cînd ochii mi-am nălțat
Am văzut cum prin ninsoare
Valea-ntreagă lumina
Minunat scăpărătoare.

Text comunicat de Nicolae Ungureanu,
profesor la Liceul „N. Iorga”
din Brăila

DIALOG LITERAR

Coperta ediției îngrijite de cpt. Matei Eminescu (anul apariției : circa 1894-1895)

Ion ROGOJANU *):

**„Fiecare om,
al limbii
este
posibil (...)”**

Interviu realizat de
prof. Petrache DIMA

Petrache Dima : — Dragostea dvs. de carte are, bănuiesc, rădăcini în copilărie. Vi le mai amintiți ?

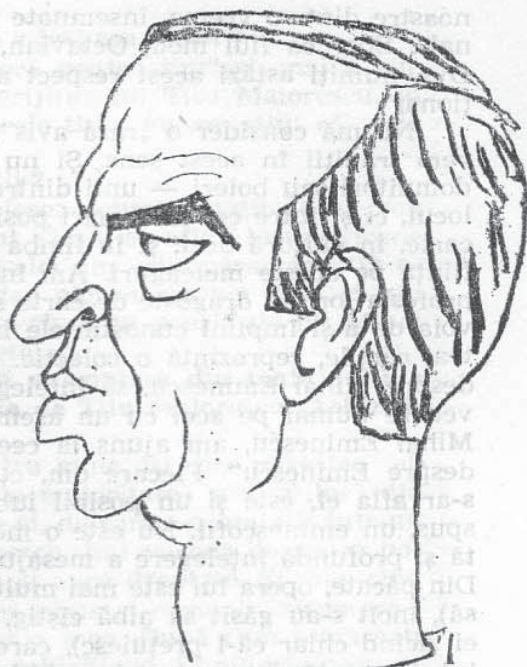
Ion Rogojanu : — Încercînd să-mi explic iubirea de carte, ajung, ca și atunci cînd vorbim de educație, în vremea celor șapte ani de acasă. O-bîrșia mea este ținutul Coteștilor (Vrancea). Tatăl meu, Constantin Rogojanu, oltean din Cărbuneștii Gorjului, își satisfăcea stagiul militar în anul 1938 în Cotești, podgorie renumită a țării. Aici a cunoscut-o pe mama mea, Costina, cel de al doilea copil din cei cinci pe care îi aveau viitorii mei bunici, Domnica și Petrache Pascali, țărani de cînd s-au știut. Singura avere a tatei, în afară de mintea și de tinerețea sa, a fost un cufăr mare, adus din Oltenia, cu cărțile ce-i erau dragi. De la ce-mi citeau părinții, de la poveștile spuse de bunica, de la oamenii simpli din jurul nostru care iubeau și respectau cartea, de acolo se trage seva pentru rădăcinile pasiunii mele. Lor și altora, pe care s-ar putea să-i omit acum, le port în suflet recunoștință. Reușita lor și împlinirea mea spirituală, cită e, s-au datorat felului neostentativ în care m-au educat. Una din primele lecturi, aveam șapte ani, a fost „Gruia lui Novao” de Petre Dulfu, pe care citind-o într-o după-amiază am primit drept recompensă o altă carte „Povestea neamului nostru” de Florian Cristescu. Textul și ilustrațiile edițiilor le țin minte și acum, reeditarea lor fiind la fel de folositoare și copiilor noștri.

P. D. : — Cum s-a dezvoltat gustul pentru lectură în anii de școală ?

I. R. : — În joacă. Educatorii, învățători și profesori, au știut să ne cultive dorința de a citi, de a afla. Ne tratau pe noi, copii naivi (dar atît de dornici să devenim precum personajele pozitive din lecturile noastre), cu seriozitate, cu căldură și înțelegere, stimulînd calități și estompînd defecte. În anii mei de școală primară și mai apoi în liceul comercial (1946—1957) datorită indemnurilor educatorilor, căutam în vechile manuale de școală ale părinților exemple de texte literare pentru rezolvarea exercițiilor gramaticale. Așa am aflat despre scriitori și despre opere literare pe care manualele școlare ale acelor ani nu le cuprindeau.

*) Vezi „Revista noastră”, anul XIV, nr. 110—111—112/1985, pag. 2 031.

cunoscător române, (...) și un eminescofil"

Ion Rogajanu în viziunea lui Ionescu
Silvan

Dar atunci nici Imnul țării nu suna în inimile noastre ea astăzi. Unii copii nu și-ar mai fi văzut părinții pentru mult timp dacă aceștia ar fi cîntat „Trei culori”, cîntec patriotic compus de Ciprian Porumbescu, atît de firesc devenit astăzi Imn al țării. Amintesc numele unor dascăli de la vechiul liceu comercial „Nicolae Kretzulescu” din București: Gheorghe Mircea, directorul liceului, căruia și astăzi am șansa să-i ascult poveștile; Romulus Spirescu, mereu tînăr și entuziast, pe care văzîndu-l cum arată am impresia că numai de puțin timp nu-i mai sînt elev; Gerda Barbillian, soția poetului matematician Ion Barbu, profesoara noastră de limba germană; regretatul J.V.P. cum i se spunea lui Jean Victor Pandelescu, critic de artă, profesor și el în acei ani...

Și ar mai fi atîția alții mai puțin cunoscuți, dar care prin comportarea lor, ca oameni și profesori, au educat generații de tineri în spiritul respectului față de om, față de Țară și valorile ei, față de slova scrisă și de creatorii ei.

P. D. : — Ce „foc” a întreținut acest vis ?

I. R. : — De mic simți sau afli „ce” și „cum” să pui, pentru ca „focul” să se întrețină singur. Lectura este aceea care întreține focul spiritului. În afara cărților tatei, bibliotecile vecinilor din cartier și bogata bibliotecă a liceului ofereau „combustibilul” necesar. De la Jules Verne, Cervantes, Gogol, Gorki și... Gaidar, la Eminescu, Vlahuță, Negruzzi, Coșbuc (ce mult m-au impresionat „Rugămintea din urmă” și „El Zorab”), Topîrceanu, Minulescu, Girleanu, Anton Pann, N. Filimon, Voiculescu, Sadoveanu și... A. Toma.

P. D. : — În ce împrejurări s-a făcut trecerea de la procurarea întâmplătoare la cea organizată, pe domenii ? Cum s-a născut ideea de colecție de și despre Eminescu ?

I. R. : — Întrebările dvs. îmi stîrnesc nostalgii, dar și regretul că nu am notat, decît sporadic, fapte și întâmplări din viața mea. Vine un timp cînd constatăm necesitatea de a ne confrunța cu părerile, cu gîndurile

DIALOG LITERAR

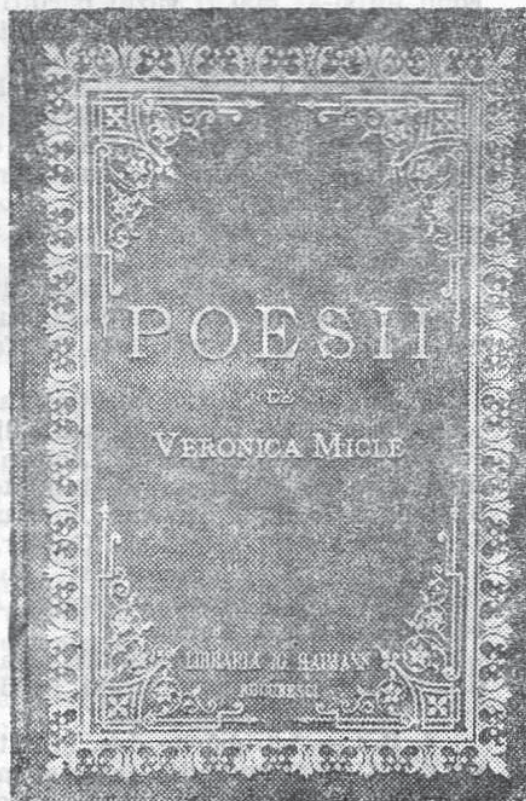
(Urmare din pag. 2 223)

noastre dintr-o vreme, însemnate într-un caiet, pe care să-l numim „jurnal”. Sper ca fiul meu, Octavian, să nu mai aibă neșansa regretului. Dvs. numiți astăzi acest respect al meu pentru carte „pasiune de colecționar”.

Nu mă consider o „rara avis”. Aș putea spune că și noi, românii, avem tradiții în acest sens. Și nu numai în rîndurile marilor dregători, domnitori sau boieri — unii dintre ei chiar cărturari — și-a găsit cartea, locul, ci și între cei fără mari posibilități materiale, dar care au văzut în carte, în cultură deci, și în limba românească, mijlocul de a ne menține ființa pe aceste meleaguri. Am întîlnit mulți oameni care, indiferent de profesia lor, au dragoste de carte și, în timp, cumpărînd cărți, pentru nevoia de a-și împlini cunoștințele în diverse domenii, să constate că acestea, cărțile, reprezintă o colecție. Astfel, căutînd să aflui cît mai multe despre Mihai Eminescu, să înțeleg referirile unor critici (aici nu am în vedere numai pe acei cu un asemenea statut) privind viața și opera lui Mihai Eminescu, am ajuns la ceea ce numiți „o colecție de cărți de și despre Eminescu”. Fiecare om, cunoscător al limbii române, ori unde s-ar afla el, este și un posibil iubitor al operei eminesciene, sau altfel spus, un eminescofil. Nu este o metaforă, ci numai un îndemn la o atență și profundă înțelegere a mesajului umanist al geniului acestui pămînt. Din păcate, opera lui este mai mult citată, decît citită (a se citi — înțeleasă), încît s-au găsit să aibă cîștig, momentan, de cauză, inși (unii dintre ei zicînd chiar că-l prețuiesc), care, prezentînd trunchiat idei ale poetului, i-au întîrziat cu lustri apariția operelor complete. Avem șansa ca atunci cînd se vor împlini 100 de ani de la trecerea sa în neființă, să se afle în casa noastră toate volumele ce cuprind opera integrală a lui Mihai Eminescu. Dacă m-ați fi întrebat ce-mi doresc pentru anul 2000, v-aș fi spus că sper să se poată tipări opera completă a lui Mihai Eminescu.

Coperta primei ediții (1883, dar imprimată 1884)

Ediție apărută în 1887

COLECȚII ȘI COLECȚIONARI

intr-un singur volum pe care să-l putem purta cu noi, în tot locul, așa cum își poartă unii cărțile lor sfinte.

P. D. : — Dintre raritățile colecției, care a fost cea dintâi ?

I. R. : — O ediție din vechea „Biblioteca pentru toți” și, mai târziu, ediția întâi a „Poeziilor”, apărută sub îngrijirea lui Titu Maiorescu, în anul 1884, dar despre care, neavînd pagina de titlu, nu am știut că este din acel timp.

P. D. : — Cum ați achiziționat ediția întâi ?

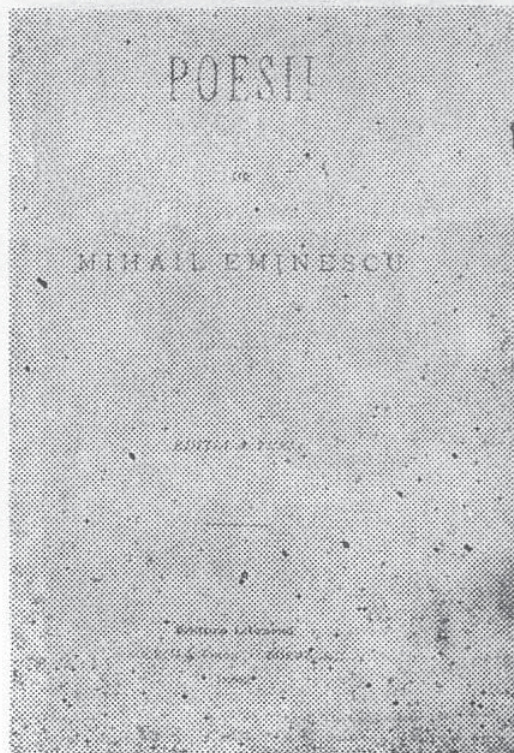
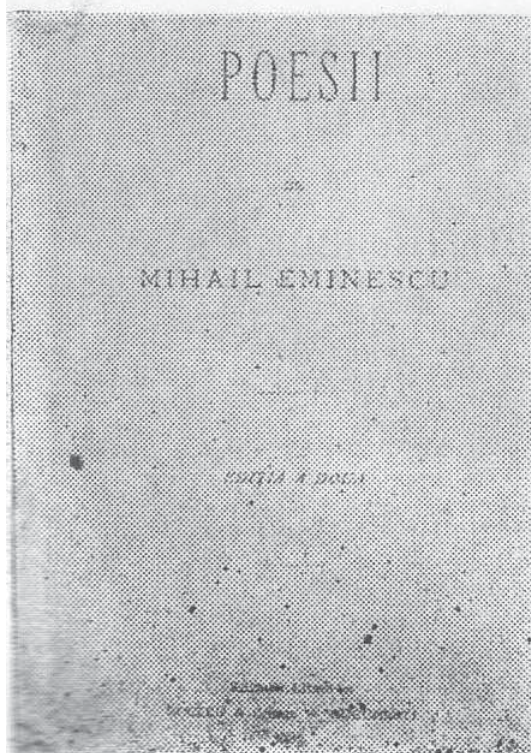
I. R. : — Printr-o întîmplare. În apropierea actualei stații de metrou bucureștean „Leontin Sălăjan” din cartierul Titan, se aflau locuri virane unde duminica se organiza „talciocul”. De aici am cumpărat această ediție, de la un ins care nu știa ce vinde, dar nici eu nu am știut că am în mîna prima ediție, ci numai că este un volum cu poezii ale lui Mihai Eminescu. Greu poți confunda versul eminescian.

P. D. : — În biblioteca dvs., am văzut exemplare din toate edițiile de „Poezii” ale lui Mihai Eminescu îngrijite de Titu Maiorescu. Achiziționarea lor are vreo istorie aparte ?

I. R. : Fiecare carte din bibliotecă, pentru mine, își are povestea ei. Un vechi anticar bucureștean, cunoscut de majoritatea scriitorilor din generația lui Nicolae Labiș, și nu numai de ei, de care s-a amintit într-un număr anterior al revistei, deci Radu Sterescu, îmi vorbea despre o posibilă lucrare „Ce povestesc cărțile mele ?” și avea dreptate. Și mie, cînd iau în mîna o ediție, de multe ori îmi vin în minte și oamenii sau împrejurările datorită cărora cartea se află în grija mea. După cum remarcați nu folosesc, referindu-mă la carte, verbul a achiziționa. El nu este propriu bibliofililor. Pot uita că pentru ediția a III-a apărută în anul 1888, pe care o consider (alături de ediția a V-a — apărută în anul 1890 — despre care și eminescologul Perpessicius a făcut această mărturisire) că este o mare raritate, am așteptat atîția ani și cartea se află la mine prin renunțarea unui cugetător moldovean al cărui nume, așa cum i-am promis, nu-l voi da publicității ?

Pot uita că ediția întâi aflată într-o stare mai bună decît exemplarul

(Continuare în pag. 2 226)

DIALOG LITERAR

(Urmare din pag. 2 225)

ce-l dețin, respectiv cu pagina de titlu și portretul poetului, o am de la un rafinat om de cultură ce într-o frumoasă zi de iarnă, bogată în zăpadă, după o plimbare prin Parcul Herăstrău (la vârsta sa pe care nu i-o bănuiam, dar mi-am explicat-o ca pe o consecință a practicării exercițiului fizic în natură, indiferent de starea timpului) mi-a oferit-o, împreună cu multe, foarte multe amintiri ale sale despre vremuri care au devenit istorie ?

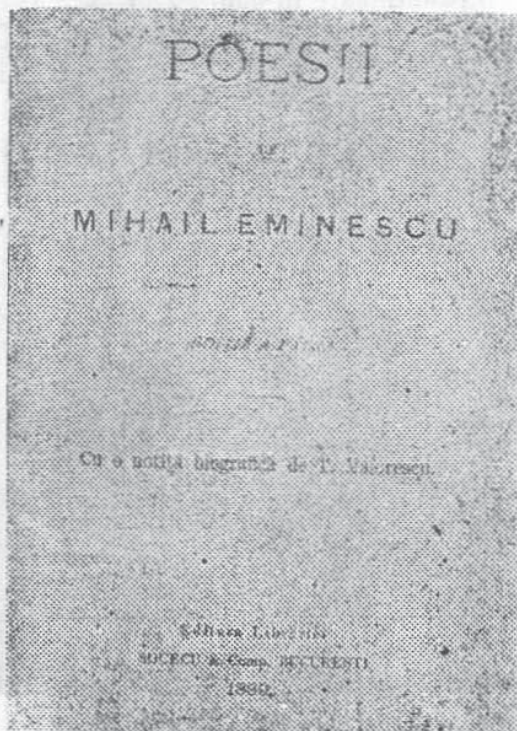
Pot uita că și alte ediții le am fiindcă anticari mai vechi sau mai noi, știindu-mi dorul, mi le-au oferit ?

De altfel, despre anticari trebuie să vă spun mai mult. Sint între ei oameni care practică profesia cu atîta pasiune, încît fapta lor are un impresionant — și vă rog să mă credeți că nu exagerez — efect social. Dacă respectul pentru carte, în general, și pentru cartea românească, în special, îl am din copilărie, tot ceea ce ar trebui să știe un bibliofil aflat de la anticari sau de la cei care le caută compania, oameni de toate profesiile și temperamentele, dar cu o singură pasiune comună — uneori patimă — CARTEA.

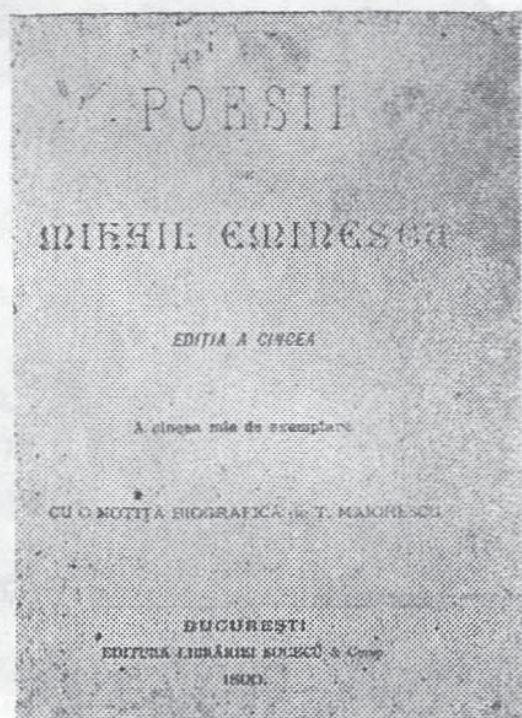
În cadrul excursiilor tematice organizate de „Revista noastră”, în București, sau în țară, ați putea include și asemenea puncte de cultură: anticariatele. O discuție cu Simion Mihuță, anticarul de la Curtea-Veche; cu prețuitorii (la propriu și la figurat) Alexandru Enescu și Radu Berceanu, cu Maria Condrățchi, ce a „ucenicit” la anticariatul de la Curtea-Veche, dar care, ajungînd la nivelul „profesorilor” ei, i s-a incredințat anticariatul din pasajul Kretzulescu, și cu alți anticari mai tineri, este la fel de folositoare ca și un curs universitar despre carte și secretele ei.

P. D. : — Cercetînd acest impresionant fond, ce ați reținut în legătură cu pătrunderea operei lui Mihai Eminescu în manualele școlare și în lucrările de istorie literară de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea ?

I. R. : — Titu Maiorescu încă din anul 1872, în studiul „Direcția nouă în poezia și proza română” sublinia : „...poet în toată puterea cuvîntului este d. M. Eminescu”.

Foia de titlu a ediției a patra (1889)

Foia de titlu a ediției a cincea (1890)

COLECȚII ȘI COLECȚIONARI

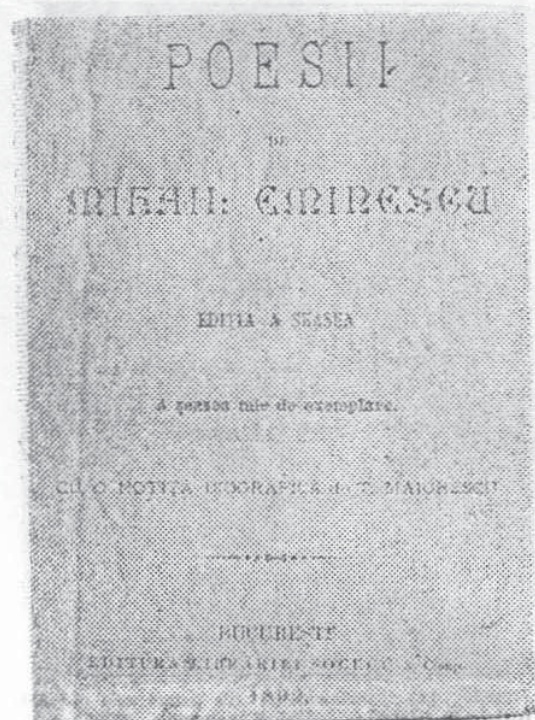
Voi aminti de existența în biblioteca mea a ediției „Critice” — apărută în anul 1908, cuprinzând articolele din perioada 1866—1907 ale lui Titu Maiorescu, ediție oferită de autor focșăneanului S. G. Longinescu, în februarie 1909. Dacă aprecierile privind recunoașterea valorii poetului venind din partea lui Titu Maiorescu sînt notorii, caracterizarea făcută de Vasile Gr. Pop în „Conspect asupra literaturii române și scriitorilor ei de la început și pînă astăzi în ordine cronologică”, partea a II-a, apărută în anul 1876, este edificatoare: „Unul din cele mai frumoase talente și am putea spune chiar cel mai impozant talent ivit pe scena nouălor mișcări a [le] literaturii noastre este fără îndoială M. Eminescu”. Exemplarului din epocă, i-am adăugat cu bucurie și reeditarea acestei lucrări, în Editura „Eminescu”, în anul 1982. Readucerea în atenția cititorilor a operei lui Vasile Gr. Pop, unul din întii critici literari români, ignorat și „necunoscut prin uitarea așternută peste opera sa”, cum menționa Paul Lăzărescu, în studiul introductiv la noua ediție, este un prilej de a afla și opiniile favorabile ale unor alți intelectuali din epocă despre Mihai Eminescu. Alte lucrări, aflate în păstrarea mea, ce ilustrează bunele aprecieri despre poet:

— G. G. Arbore: „Istoria literaturii române”, apărută în anul 1886, în care se precizează: „Poet liric prin excelență, este cel dintîi care a înțeles arta clasică. Printr-o fericită combinațiune a artei cu ideile filosofice pozitivistice știu să dea poeziei adevărata sa valoare”;

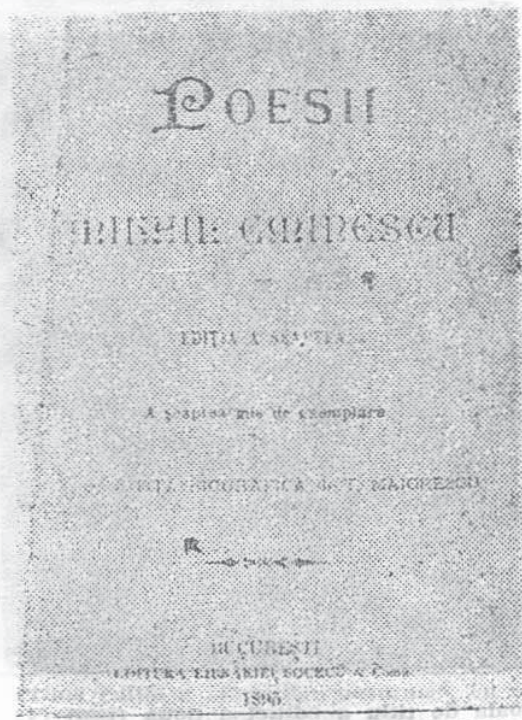
— lt. Al. G. Drăghicescu: „Tratat de literatură conținînd stilul, retorică, poetica, istoria literaturii române și modele de literatură română” — București 1887. Referindu-se la Eminescu, el notează: „De la acest autor cunoaștem mai multe lucruri de merit și poezii publicate în «Convorbiri literare» care însușesc farmecul limbajului, o concepție înaltă și pe lîngă acestea iubirea și înțelegerea artei antice. „Mortua est” și „Epigonii” sînt poezii ce vor trece la posteritate”;

— Miron Pompiliu: „Antologie română pentru uzul școalelor secundare” — Iași 1885. Între altele, iată ce spune în prefață: „E o experiență tristă de a vedea cum o mulțime de tineri apar în public cu încercări copilărești, plini de încredere că înzestreză literatura cu opere folosi-

(Continuare în pag. 2223)

Foala de titlu a ediției a șasea (1892)

Foala de titlu a ediției a șaptea (1895)

DIALOG LITERAR

toare. Cunoașterea adevăratelor modele de proză și versuri, pe cei fără chemare i-ar reține de la o ocupație păgubitoare pentru dînșii, iar pe cei cu talent i-ar face să judece bine mai înainte de a da publicității încercările lor!". Sînt date extrase din operele lui Alecsandri, Bolintineanu, I. Negruzzi, A. Donici, Grigore Alexandrescu și Alexandru Vlahuță din a cărui poezie „Lui Eminescu” cităm: „Tot mai cetesc măiastra-ți carte / Deși ți-o știu pe dinafară. // Să plîngi tu plînsul tuturor... / Din zbuciumul eternei lupte / Să-ți smulgi fulgerătoare versuri: / Bucăți din inima ta rupte...”;

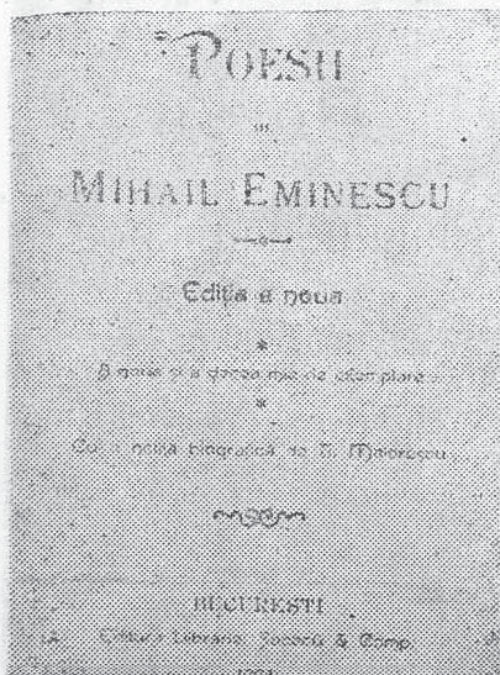
— I. Suchianu, licențiat în litere, prof. la Liceul „Sfîntul Sava” și la Liceul „Sfîntul Gheorghe”: „Noțiuni de stil (cu bucăți din autori români vechi și moderni) — stil epistolar, pentru uzul clasei a IV-a secundare”, București, 1886.

Autorul citează exemple din mai multe poezii ale lui Mihai Eminescu, pentru a ilustra obiectul stilisticii: „Scrisoarea III”, „Epigonii”, „Doina” ș.a.;

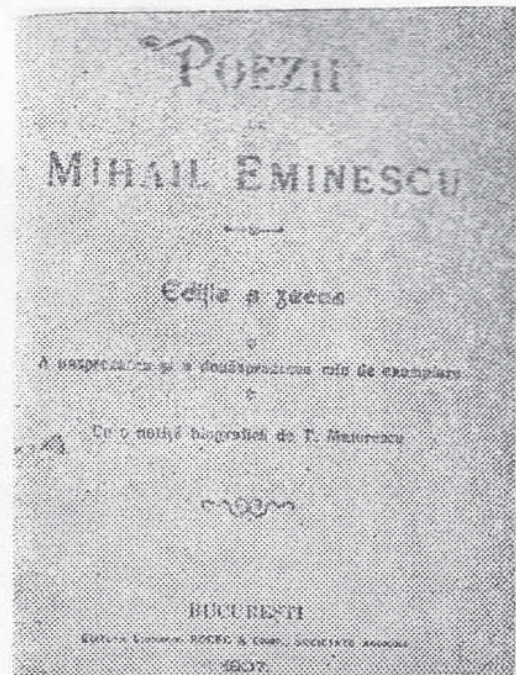
— A. Steuerman: „Autori români — antologie — bucăți alese din scriitorii veacului XVIII și XIX — Schițe biografice și critice”, cu o prefață de D-I N. Beldiceanu, profesor, apărută la Iași, în Editura Librăriei școlarelor „Frații Șaraga” — 1896, ediția a II-a. Autorul aprecia că Eminescu era „Înzestrat cu o închipuire uriașă, cunoscînd desăvîrșit limba și poezia poporului român...”. Într-o notă explicativă privind numele poetului este făcută o interesantă apreciere asupra celui ce i-a schimbat numele (contrar părerii că „nașul literar” ar fi numai Iosif Vulcan): „Mihai Eminescu, Eminovici în realitate, își schimbă numele după sfatul lui Aron Pumnul, profesorul său de limba română la gimnaziul din Cernăuți”;

— Alexandru Vlahuță și G. Coșbuc: „Carte de citire pentru școlile secundare și profesionale”, partea întâi, București 1902. Sînt date exemple din creația scriitorilor: Alecu Russo, N. Bălcescu, V. Alecsandri, Al Odobescu, C. Negruzzi, G. Alexandrescu, Ion Creangă, G. Coșbuc, Al. Vlahuță și, bineînțeles, Mihai Eminescu.

Au fost și voci rătăcite, care au criticat omul și opera. Astfel, Aron Densușianu, „profesor la Universitate”, așa cum menționează pe coperta

Foala de titlu a ediției a noua (1903)

Foala de titlu a ediției a zecea (1907)

COLECȚII ȘI COLECȚIONARI

volumului „Istoria limbei și literaturii române”, în ediția a II-a apărută la Iași în 1894, arată că „El (Eminescu — n.n.) lumea românească n-o cunoaște și afară de vreo două, trei reminiscențe, poeziile sale nu posedă altceva etnic, românesc nici ca natură înconjurătoare, țară, popor, nici ca etică : idei și datine, dureri și bucurii, aspirațiuni și lupte”. Citind aceste păreri sau versurile din volumul „Lumini și umbre” cuprinzând o culegere din poeziile lui D. Petrino tipărite la Cernăuți în 1870, ne putem lămuri asupra nivelului unor critici, chiar dacă erau profesori universitari și asupra valorii poeziei unor „mari poeți” din epocă.

P. D. : — Alte scrieri din aceeași epocă, în care se fac referiri la Eminescu, devenit mit ?

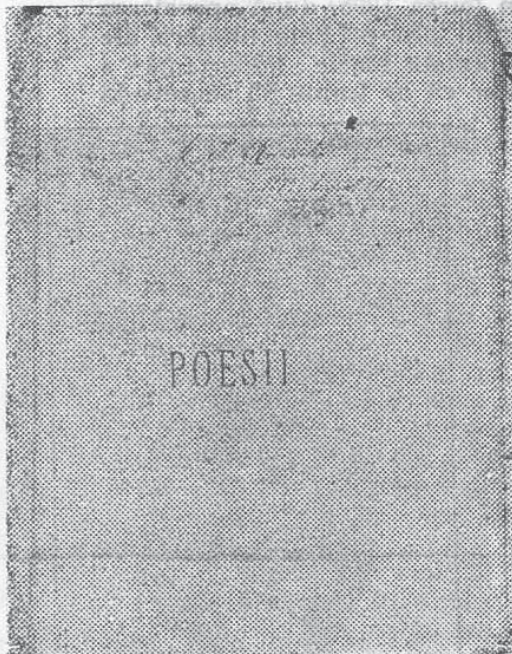
I. R. : — Voi da un singur exemplu : romanul lui Nicolae Petrașcu — „Marin Gelea”, al cărui erou este arhitectul focșănean, Ioan Mincu. Romanul nu are o valoare literară deosebită, este însă un document de epocă ce atestă „mitul Eminescian” încă din acel timp. Cităm :

„...Eminescu cu cele dintii versuri ale lui părură lui Gelea ca o muzică dumnezeiască și care, încetul cu încetul detronară din sufletul lui poezia lină și blândă a lui Alecsandri, fu ca un luceafăr răsărit din depărtări, albastre, ca un fel de Făt-Frumos din basmele copilăriei aducând cu el o lume nouă de simțiri, o înflorire și o împerechere proaspătă de cuvinte nemaivăzută și nemaînchipuită. Numele Eminescu el însuși atît de dulce l-a pronunțat, avea ceva tainic în mîntea sa”...

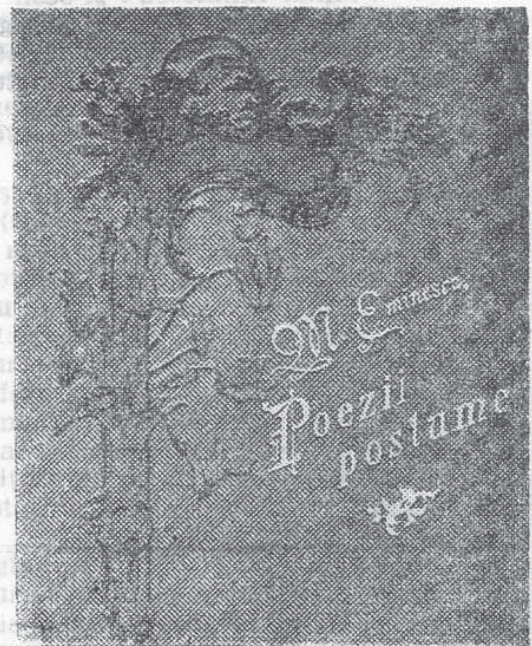
P. D. : — Alte lucrări fundamentale de și despre Eminescu, aflate în colecție ?

I. R. : — Orice lucrare care aduce date noi în privința lui Mihai Eminescu — om și operă — devine importantă. Opera inițiată de academicianul Perpessicius (pe care l-aș putea numi „Omul singurei iubiri — Eminescu”), în anul 1939, și care a ajuns în zilele noastre la volumul 14 (din totalul de 20 sau 17 volume cîte vor constitui ediția integrală, după opinia recentă a noului îngrijitor al ediției, Petru Creția) este într-adevăr o lucrare fundamentală care se află în biblioteca mea. Rămîn surprins însă cînd mai constat în librării existența unor volume din acest corpus. O vină o poartă și librării, dar, cred eu, și profesorii. Aș aminti că Titu Maiorescu arăta, în 1892, că genialitatea lui Eminescu „...se vede însă mult

(Continuare în pag. 2 230)

Foaia de titlu cu insemnul : „M. Racoviță, 1889 august 14, Focșani”

Prima ediție a „Poezilor postume”, cu o „Prefață” de Nerva Hodoș (1902)

DIALOG LITERAR

(Urmare din pag. 2 229)
mai strălucitoare din articolele lui scrise în proză și risipite în diferite ziare și reviste". Iar volumele din librării tocmai această parte a scinteietoarei lui minți o conțin.

P. D. : — Există și piese unicate, piese rare și rarissime în colecție ?

I. R. : — S-ar putea ști exact numai după confruntări cu instituții și colecționari la nivel național. Este o sugestie pentru colectivul ce întocmește **Bibliografia Mihai Eminescu**.

În afara exemplorilor citate până acum, am mai putea adăuga, fără a epuiza lista :

— M. Eminescu : „Opere“, vol. I. Ediție critică îngrijită de Perpessicius — exemplarul nr. 18, din cele 50 nepuse în comerț ;

— M. Eminescu : „Opere“, vol. III, cu dedicația îngrijitorului ediției, Perpessicius, către scriitorul Corneliu Moldovan ;

— M. Eminescu : „Poesii“, ediția a III-a, îngrijită de Titu Maiorescu, exemplar datat 11 august 1889, de către unul din posesorii săi, M. I. Racoviță din Focșani ;

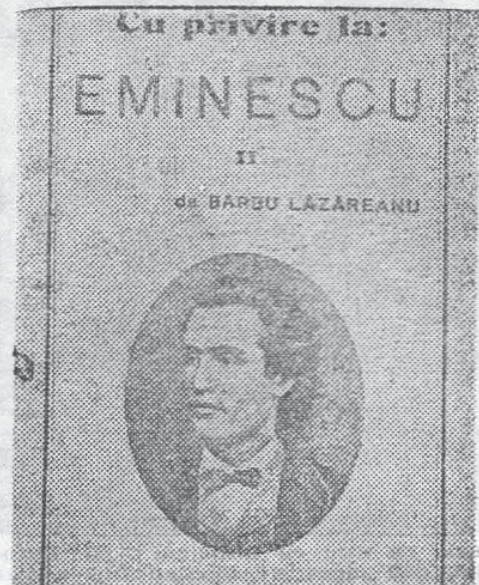
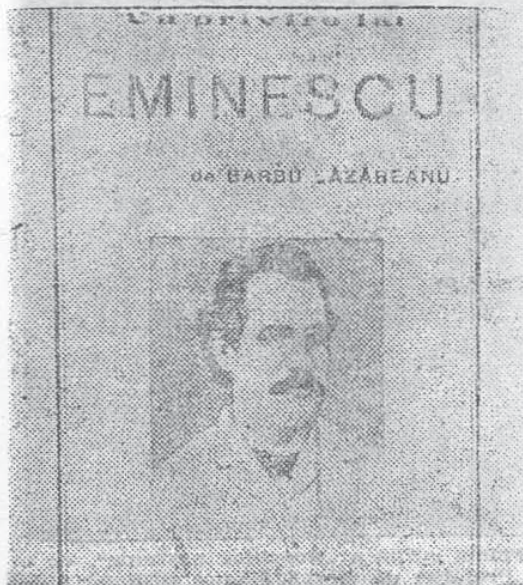
— „Culegere de articole d'ale lui M. Eminescu“ — articole apărute în „Timpul“ în anul 1880 și 1881, ediție apărută la București în anul 1881, îngrijită de Gr. Păucescu ;

— M. Eminescu : „Proză și versuri“, editor V. G. Mortun, apărută la Iași în 1890 ;

— M. Eminescu : „Poezii postume“, primul volum de poezii postume apărut în anul 1902, în Editura Institutului de Arte grafice „Minerva“, ce-și avea sediul în Hotelul „Union“. Volumul nu este rar, rar este așa cum arată exemplarul pe care îl am, cu legătură de tipografie, ilustrând foarte bine curentul anului 1900 în arta tipografică. Acad. Șerban Cioculescu l-a apreciat ca atare atunci când l-a văzut în Expoziția „200 de ani de tipar bucureștean“, organizată în anul 1983 sub auspiciile Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al Municipiului București și ale Muzeului de Istorie al Municipiului București, de un colectiv condus de tânărul cercetător Florin Rotaru de la Oficiul pentru Patrimoniul Cultural Național al Municipiului București ;

— M. Eminescu : „Poesii — carte didactică pentru uzul școlilor“, editori S. Dimitriu și Matei Eminescu — București, 1895 ;

— Mihai Eminescu : „Poesii“ — fără an (circa 1895, după aprecierea făcută de criticul Nicolae Georgescu într-unul din primele numere ale ale revistei „Luceafărul“, din 1936), cu o prefață foarte importantă a lui Matei Eminescu, fratele poetului. Consider că ar trebui să se revadă

COLECȚII ȘI COLECȚIONARI

data nașterii poetului care și după declarația sa ar fi fost născut la 20 decembrie 1849 și nu la 15 ianuarie 1850, dată înscrisă în mitrica de nașcuți a Bisericii Uspensia din Botoșani, de preotul Stamat. Exemplarul meu are o copertă cu legătură de tipografie și fotografia lui Mihai Eminescu pe copertă :

— „Gramatica limbei române“ de profesorul G. Hill. București — în tipografia Colegiului național — 1858, care poartă pe una din paginile sale semnătura autografă a lui Mihai Eminescu „M. Eminoviciu, Cernăuți“ (fapt acceptat și de eminescologul Petru Creția, ce mi-a văzut exemplarul în expoziția de „Ediții rare Eminescu“, făcută la invitația Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al județului Vaslui, în anul 1985);

— „Statutele societății academice social-literare «România Jună»“ — Viena 1874;

— „Der Bucarester Salon“ (1883—1884), revistă în care apar traduceri ale poeziilor lui Mihai Eminescu în limba germană. (Asupra rarității și importanței volumului vom reveni);

— Cezar Petrescu : „Romanul lui Eminescu“, Editura „Junimea“ 1985. Volumul I-am primit cu o onorantă dedicație de la sora autorului, Smaranda Chéhata, căreia îi mulțumesc și pe această cale, cu speranța că și elevii Liceului „Unirea“ o vor înțeli.

„Și atâtea altele dar spațiul nepermițându-ne, vom găsi o altă cale, sugerată de dvs., organizarea unei noi expoziții pe această temă la Liceul „Unirea“.

P. D. : — Ce reviste despre Eminescu aveți ?

I. R. : — Numere din revista „Familia“, „Convorbiri literare“ în care au apărut primele poezii; revista „Mihai Eminescu“, reviste școlare cu numere comemorative Mihai Eminescu și... altele.

P. D. : — Ediții bibliofile Eminescu ?

I. R. : — Ar trebui să lămurim, pentru cei ce nu știu sau înțeleg greșit, ce este o ediție bibliofilă. Dar nu o putem face în acest spațiu. Sugerăm revistei organizarea unei rubrici în care personalități în domeniul bibliologiei și bibliofiliei să inițieze pe elevi și pe doritori. Așa cum ați văzut, se află aici toate edițiile cunoscute din trecut și de astăzi. Cea mai nouă, ediția îngrijită de prof. univ. Ion Iliescu din Timișoara, în exemplare diverse legate sau în casete, primite de la îngrijitorul ediției.

Opera eminesciană așteaptă și oferă șanse tuturor generațiilor de artiști plastici și tipografi. Există realizări notabile, dar nu a apărut încă ediția care să ilustreze spiritul operei eminesciene.

P. D. : — Ce forme ați găsit pentru punerea în valoare a acestui tezaur spiritual ?

I. R. : „De prin lume adunate și iarăși la lume date“, ar zice „finul Pezelei“. Expoziții, comunicări la Radio (redacția emisiunii „Clubul curioșilor“ găzduindu-mi, o lungă perioadă, rubrica „Viața documentelor“), informări în ziare, reviste, almanahuri. Toți cei care au dorit să consulte cărți sau documente din biblioteca mea au avut acces la informație. Astfel, în lucrarea „Cronologia ilustrată a fotografiei din România“ a inginerului Constantin Săvulescu, am avut bucuria să constat că unele din fotografiile colecției mele au apărut într-o formă grafică deosebită. De folos a fost colaborarea, așa putea spune permanentă, cu reprezentanții Oficiului de Patrimoniu Cultural Național al Municipiului București, sub egida căruia am participat la toate expozițiile de carte. Studiarea fișelor acestor instituții poate oferi date neașteptate celor ce întocmesc Bibliografia Mihai Eminescu.

În încheiere, îmi permit să citez două gânduri :

— „Fără cărți naționale, fără literatură națională, nu poate exista nici patriotism, nici naționalitate“ (I. Heliade Rădulescu). Este motoul la cartea lui Vasile Gr. Pop — „Conspic asupra literaturii române“;

— „A muri fără speranță ! Cine știe amărăciunea ce-i ascunsă în aceste vorbe“ (Mihai Eminescu).

(Va urma)

COLECȚII ȘI COLLECȚII

EVENTIMENT

Personalitatea lui Mircea cel Mare reflectată în literatura română

Perioada de redeşptare și afirmare a idealurilor naționale și democratice din primele decenii ale secolului al XIX-lea, culminând cu pregătirea și desfășurarea revoluției din 1848, s-a răsfrânt și în literatura română a vremii, având în ea o puternică bază de susținere și consolidare.

În această perioadă, creația literară inspirată din istorie își descoperă un larg câmp de afirmare. Scriitorii reprezentativi manifestă o tot mai constantă preocupare pentru evocarea trecutului eroic al poporului, reinviind figurile glorioase ale marilor voievozi și cîrmuitori de țară, care au înscris pagini nepieritoare în istoria românilor.

Alături de legendarul Ștefan ori Mihai Viteazul, scriitorii îl înscruie pe Mircea cel Mare ca cel dintîi mare domn făuritor de țară. Așadar, cel care stăpînea Țara Românească de la părțile de peste munți și pînă la Marea cea Mare (cum glăsuiește hrisovul de la Cozia din 1387) n-a rămas numai în filele înglăbenite ale cronicilor și documentelor istoriei, ci, desprinzîndu-se din ele, a intrat în cîntece și balade, în poeme, povestiri și teatru, care se păstrează și în zilele noastre.

Influențați de preromantism, poeții de la începutul secolului trecut cultivă tema ruinelor, într-un sens participativ, însuflețitor, ca mărturie ale vitejiei și eroismului străbun, evocînd figurile domnitorilor legați de neam și glia strămoșească. În poema **O noapte pe ruinurile Tirgoviștei** (1836), Ion Heliade Rădulescu, relevînd umbrele marilor domnitori, îl vede pe Mircea cel Mare intrupîndu-se ca biruitor al cîmpitorilor otomani. Edificatoare sînt versurile:

„În capul unei armii Mircea viteaz
răcnește, / Insuflă bărbăția românilor soldați; / A lui Murat trufie învingător smereste / Și locul este slobod din Istru la Carpați”.

Același Heliade ambiționa și realizarea unei trilogii dramatice intitulată **Mirclada**, rămasă din păcate un proiect literar, nefinalizat.

Adoptînd un procedeu similar cu I.H. Rădulescu, în cunoscuta meditație **Umbra lui Mircea. La Cozia** (1844), Grigore Alexandrescu îl vede pe marele voievod ieșind din cripta minăstirii sale: Oltul se trage înapoi, munții se clatină, iar riul și dealul îi repetă numele. Aducîndu-i un profund omagiu și recunoștință atîtor generații, poetul îl salută cu pietate ca pe un vrednic și neuitat erou: „Sărutare, umbră veche! Prîmște-nchinăciune / De la fiii României care tu o al cinstit; / Noi venim mirarea noastră la mormîntu-ți a depune; / Veacurile ce-nghit neamuri al tău nume l-au hrănit”.

Un emoționant omagiu întîlnim și în poezia **Cîntarea brazilor la mormîntul bătrînului Mircea** de George Crețeanu, publicată în volumul **Melodii intime**, apărut în 1854.

Alt scriitor din generația pașoptistă, l-am numit pe Dimitrie Bolintineanu, readuce în actualitatea epocii — pe lîngă figurile lui Ștefan cel Mare, Vlad Țepeș, ori Petru Rareș — și pe aceea a marelui Mircea în ipostaza voievodului înțelept, iscusit diplomat, curajos și neînduplecat în fața solilor porții otomane. În poezia **Mircea cel Mare și solii** (1847), înfruntarea dintre domni și trimișii sultanului are loc pe fondul unei atmosfere încordate, relieffîndu-se și trăirile personajelor. Demnitatea și dîrzenia lui Mircea, care se adresează sentențios solilor otomani cu cuvîntele „Mergeți la sultanul care v-a trimis, / S-orice drum de pace spuneți că e-nchis”, relevă hotărîrea Domnitorului de a nu închina Țara, luptînd pentru apărarea libertății și ființei naționale. Spiritul de jertfă, patriotismul înflăcărat, vizionarismul și încrederea nețărmurită în viitorul luminos al țării sînt magistral surprinse în distihul atît de cunoscut al acestei poezii: „Viitor de aur țara noastră are / Și prevăz prin secolii a ei înălțare”. Dimitrie Bolintineanu este și autorul poemei **Rovina**, în care sînt zugrăvite ca o mare forță poetică calitățile lui Mircea cel Mare în istorica bătălie de la 10 octombrie 1394, pre-

MIRCEA CEL MARE - 600

cum și al celei dinții biografii închinate viteazului domnitor, publicată în volumul *Viața lui Vlad Țepeș și Mircea-Vodă Bătrîn*, din 1863.

Până la Eminescu însă, nici un alt scriitor n-a izbutit să realizeze cu atita măiestrie artistică, atit de vie și impresionantă imaginea eroului de la Rovine. Portretul domnitorului patriot, integrat total în destinul istoric al țării, cum ne apare în *Scrisoarea III*, este o creație unică în literatura noastră. În antiteză cu trufașul Baiazid (Fulgerul), Mircea devine simbolul virtuților unui întreg popor; al înțelepciunii și simplității, al omeniei și buneii cuviințe, al calmului și modestiei. Măreția voievodului rezidă în neostoita „Iubire de moșie”, în fața căreia se spulberă toate oștirile cotropitoare. Prin glasul lui Mircea se exprimă, peste timp, năzuințele și voința urmașilor lui, aspirațiile românilor de a apăra independența țării, gloria străbună: „Eu? Imi apăr sărăcia și nevoile și neamul... / Și de-aceea tot se mișcă-n țara asta, riul, ramul, / Mi-e prieten numai mie, iar ție dușman este, / Dușmănit vei fi de toate, fără a prinde chiar de veste / N-avem oști, dar Iubirea de moșie e un zid / Care nu se-nfiorează de-a ta faimă, Baiazid!” În concepția poetului, Mircea simbolizează idealul neatîrnării naționale pentru împlinirea căruia este gata să infrunte cele mai mari primejdii. Prin calitățile sale voievodul se identifică cu întreaga fire a poporului nostru, năzuind să trăiască în pace, pentru a lucra la binele neamului. Dar, cînd țara e în pericol și confruntarea armată devine inevitabilă, iscusința ostășească, dîrzenia eroică a luptătorului neînfricat își spun cuvîntul. Pentru că atunci cînd lupta se dezlănțuie, în fruntea oștirii: „Mircea însuși mină-n luptă vijelia-ngrozitoare, / Care vine, vine, vine, calcă totul în picioare”.

În proiectele literare ale lui Eminescu, personalitatea lui Mircea cel Mare figurează și într-un *Dodecameron dramatic* (cf. ms. 2275 f. 175 v), din care va realiza (fără a fi apucat să definească) un poem dramatic cu titlul *Neamul Musatin (Mircea Vodă — Bătălia de Nicopole)*.

Evocînd momente de seamă din istoria românilor și pe voievozii care s-au contopit cu țara, în *Fragment epic* (publicat în „Semănătorul” din 1901),

G. Coșbuc îl rechemă și pe Mircea cel Mare pentru a resuscita gloria străbună în conștiința contemporanilor săi.

La începutul secolului, dramaturgul Alexandru Davila concepuse o trilogie teatrală intitulată *Mirciada*, compusă din piesele *Vlaicu-Vodă*, *Dan-Vodă* și *Mircea cel Bătrîn*. Epilogul trilogiei l-ar fi reprezentat piesa în cinci acte *Sutașul Troian*, din care Davila a scris doar un act. Personajul Mircea, care figura în proiectata trilogie, este prezent în *Vlaicu-Vodă*, singura piesă ce ne-a rămas de la Davila, capodopera teatrului nostru istoric. În proiectarea biografiei lui Mircea, pe parcursul mai multor episoade, se remarcă efortul autorului de a crea o personalitate complexă, motivată psihologic în tema dramatică, plină de energii contradictorii, demnă însă de misiunea ce-i revine pe lângă Vlaicu, în finalul piesei, de a fi pregătit ca urmaș la cîrmuirea țării.

În creația literară contemporană, personalitatea lui Mircea cel Mare ni se înfățișează într-o nouă viziune față de trecut. În poemul *Bărbății de Marin Sorescu*, autorul îl vede îmbrăcat în zale, alături de Decebal, Ștefan, Mihai și alți eroi ai neamului. În imnul *Mircea cel Bătrîn* de Ioan Alexandru, personalitatea voievodului — surprins pe malul Mării Negre — devine simbol al luptătorului pentru păstrarea ființei naționale, stăpînitor a toată Țara Românească.

Prozatorul Eusebiu Camilar, în *Povestiri eroice*, ca și Radu Theodoru, în romanul istoric *Strămoșii*, dedică personalității lui Mircea pagini emoționante, relevînd calitățile de luptător neobosit pentru neatîrnarea țării.

În dramaturgie se remarcă piesa în trei acte *Io, Mircea Voievod* de Dan Tărchilă, reprezentată în premieră cu mai bine de două decenii în urmă. Alegîndu-și ca erou pe primul domn care a organizat Țara de la Carpați și pînă la Marea cea Mare, dramaturgul vede în Mircea pe omul politic, dornic să asigure prin alianțe trainice independența și suveranitatea țării. În piesa lui Dan Tărchilă, voievodul se definește ca o mare personalitate a epocii, impunîndu-se prin luciditatea ocîrmuirii sale.

Aurel CIULEI,

Muzeul Literaturii Române

DINTRE SUTE DE CATARGE

Pentru tine, Patrie!

Pentru tine, patrie,
am învățat aerul să cînte,
am luat razele soarelui
și ți-am dat lumină.
Pentru tine, patrie,
trăiesc pe acest pămînt
și de aceea totul
este înveșmîntat în dor.
Și te voi numi
așa cum îți vor spune
cei pentru care tu
ești dor curat.
Mamă l...

Elena DINU,

Liceul Economic din Focșani

Țara

Gîndurile îmi vorbeau despre tine
despre sufletul tău... Țară!
Erai rece și udă de lacrimi sărate.
Eu alergam. Alergam spre tine cu brațele
deschise,
dar pașii mei în neaua tăcerii piereau...
Toți alergau, toți te priveau cu sete
de libertate și pace; toți alergau cu geamăt
de setea să-ți lege rănile de foc și fum.
Aștept... aștept să se rotească pămîntul o zi
lumină
și să se lumineze umbra înserării, atunci
sfîșiată de purpura apusului...
Gîndurile îmi vorbesc despre tine,
despre sufletul tău... Țară!
Te văd pură și caldă și alerg spre tine
cu pașii rătăciți în ploaia fierbinte-a
iubirii...
Alerg... alerg zîmbind, la fel de fierbinte...

Adriana CONSTANTIN,
clasa a IX-a A

Patria*)

La început
Era doar cerul —
arc între Carpați și Mare.
Mai apoi
zeii te-au zămislit din lut.
Azi,
inimile ingenuchează stîncă,
valuri cîntă privindu-te.
Istoria din amfote șoptește:
„Ți-ai rostit numele“.

Mihaela DIMACHE,
cl. a VIII-a — Școala Generală

Năsăud

Cenaclul lit. CPSP Năsăud

Bistrița-Năsăud

DINTRE SUTE DE CATARGE

Eu fără Eminescu

Muzei mele — cîntec sfînt,
Un omagiu pe pămînt.

„S-a dus amorul” tău pentru pămîntul

Pe care nu mai vrei să îl revezi.

Ai luat cu tine-acolo idealul.

„Mai am un singur dor” să te visez.

„Mortua est” îmi împînzește gîndul...

Nu pot ca să te rog să mai rămii...

A început ușor să bată vîntul

Prin teiu-ți sfînt foșnind la căpății.

Ne-ai părăsit plecînd în lumi bizare...

„Privesc orașul furnicar” și plîng

„La o artistă” o albastră floare,

La un „Luceafăr” ultimul cuvînt.

„O stea prin ceruri” fulgeră rănită.

„Ră sai asupra mea”, un salvator

„Cu pînzele-afîrnate”, istovită

Înaintez prin timp, spre viitor.

Nu știu... Să mai gîndesc de-acum la viața

Ce fără poezie nici n-ar avea sens ?

„De-oi adormi” nu voi sicriu cu flamuri,

Ci-n stele un mormînt, să te visez.

Elena-Nolica DRUICA,

clasa a IX-a,

Liceul „Al. I. Cuza” din Focșani

G. TOPIRCEANU - 100

Cum l-am cunoscut pe G. Topîrceanu

Îmi amintesc, acum când s-au împlinit 100 de ani de la nașterea lui G. Topîrceanu, de întîmirea cu acest mare poet care a stîrnit rascoliri spirituale puternice în generația mea. Nu pentru ca s-a afirmat spontan ca un original exponent al umorului versificat, lipsit de causticitate, ci pentru grațioasele imagini prin care parodia, în forma lirică cea mai tîrească, cu armonii sonore încîntătoare, cu o alegre tinerească, fie aspecte diurne de viață (celebra „Balada cnirășului grăbit”), fie picturale tablouri din natură în care, personificînd în chip măiestrit, imbină microcosmosul (insecte, gîze), cu macrocosmosul teluric (munți, dealuri, copaci, peisaje variate).

De asemenea, ne surprîdea monolitică sa paleză prozodică în care se cîntopeau solidă ecourile intuïte ale tuturor fantaziilor lirismului universal, cu o stranie suplețe determinată de spontaneitatea imaginii și de simțul artistic nativ al poetului. Hotărît, G. Topîrceanu se diferenția esențial de creatorii genului parodic sau baladic, nu numai prin tematica discursului poetic, ci, mai ales, prin noutatea surprinzătoare a imaginilor artistice, prin asociațiile de idei care, deși în mod deliberat țîșneau contrastant, închegau totuși o superbă muzicalitate.

Acest act de virtuoză suplețe, de mare rafinament național este evident în chip strălucit, în faimoasele „Rapsodii de toamnă”.

Doream să cunosc personal pe acest dăltuitor de camee lirice din care nu lipsea un grațios sarcasm, mlădiat sub beteala firului de borangic al cuvîntului. Prilejul s-a ivit într-o zi fermecătoare de toamnă, cînd, făcînd un popas de cîteva zile la Iași spre a evoca două mari figuri de cîrturari, cineva mi-a șoptit numele: **Otilia Cazimir**.

Întotdeauna, m-a ispitit necunoscutul și m-au vrăjit făpturile care trezoriau amintirile vestejite ale trecutului. Citisem cîteva schițe și poezii concepute de Otilia Cazimir, mă încîntaseră și apoi aflasem că făcuse parte din grupul celor de la „Viața românească” și că apariția ei în coloanele revistei ieșene fusese firesc însoțită de schimbarea numelui familii-

al — într-o dispută între M. Sadoveanu și Garabet Ibrăileanu — în acest frumos și insinuant pseudonim.

Otilia Cazimir locuia într-o căscioară rustică, înconjurată de o grădină spațioasă înghesuită de pomi fructiferi, liliac și ilori multicolore. Era un mic paradis în care policromia cea mai ispititoare se imbină cu zvonul livezilor și cîntecele păsărilor. În acest decor de simplitate bucolică, își depăna zilele și nopțile gingașa poetă ieșeană.

Deși vremea îi crispase chipul altădată fraged și frumos, acum, împovărată de grijile vieții și de primele bicuiri ale bătrîneții, trăia izolată depănîndu-și amintirile în file memoriale. Era încă frumoasă, rostea cuvintele în depănări mătasoase și rispea un farmec cuceritor. Singura faptură care-i tulburase seninătățile și-i răscolise sensibilitățile era omul pe care — printr-o fericită întîmplare — îl găsi, în după-amiaza călduroasă în care poposisem la coliba Otiliei, frunzărind volumele acesteia și vorbindu-i cu volubil patos — poetul atît de savurat și de original — George Topîrceanu.

Fericit că am prilejul de a mă confrunța simultan cu două mari sensibilități lirice, și că în chiar olimpul creator al poetesei descopăr simbioza ei afectivă cu atît de ciudatul Topîrceanu, am încercat, firește cu mare tact și grațioasă discuție, să pătrund în tainița lor intimă smulgîndu-le armele destăinuirii.

Amîndoi însă, deși fără artificii, au ocolit cu delicatețe acel atît de strict personal tezaur de sentimentalism care constituia, notoria dragostei ce-i unea. Ochii lor se încrucișau cu vădită jenă și parcă cerșeau o reciprocă învăluire a acestui episod ce trebuia să rămînă un „ce” inefabil, exclusiv încătușat în eul fiecăruia.

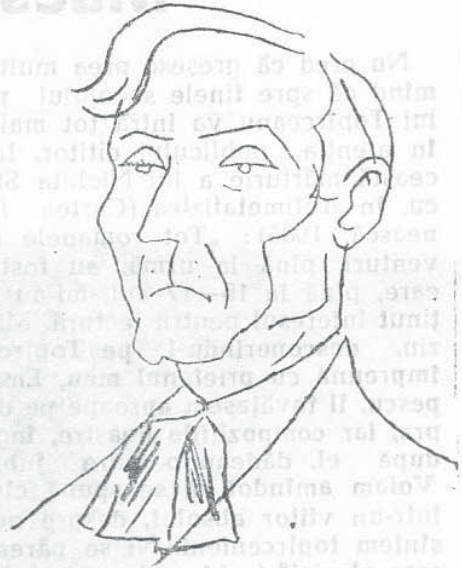
Otilia, plină de blajină grație mi-a arătat poeziile sale tipărite, mi-a vorbit entuziast despre întîlnirile de la „Viața românească”, a depănat elogi-oase aprecieri asupra lui Garabet Ibrăileanu și cu afectuoase izbucniri de clocotire interioară mărturisea o nețărmurită admirație pentru Mihail Sadoveanu și Ionel Teodoreanu.

În timpul acesta, sfios ca un școlar descoperit cu tema neimplinită, G. Topârceanu, se adâncise în fotoliul său scribind cu zgomot din cafeaua fierbinte și urmărind cu ochi umeziți de emoție, duetul muzical al graiului Otiliei. Apoi, văzînd curiozitatea, stăpînindu-mă și presimțind întrebările ce mă preocupau, s-a ridicat brusc și de-odată, schimbînd atmosfera, mi se adresă:

— Dar de ce, dumneata ești atît de curios ca să intri în subsolul ființei omenеști?

— Nu eu sînt curios, ci publicul care vă citește pe amîndoi și vă admira.

— Publicul e ciudat și inegal în aprecieri — răspunse Topârceanu. Cînd am publicat „Balada chiriașului grăbit”, m-a copleșit cu lauda, deși a fost realizată de mine cu o glumă, cu un reflex umoristic al unor întîmplări banale, ba chiar pline de amărăciune. În schimb, cînd au apărut „Rapsodiile de toamnă”, pe care eu le-am socotit ca adevăratele mele valori artistice cu care identificam talentul, inspirația spontană cu contemplația naturii transfigurate metaforic, aprecierile au întîrziat așa încît au trebuit sugestiile marilor critici contemporani spre a le așeza în rîndul unor „capodopere”. Iată de ce, în ultimul timp, mă ocup de evadări cinegetice și de cercetarea astrelor. Sînt două luni în care te

G. Topârceanu în viziunea lui Ionescu Silvan.

confunzi total, descoperind misterul universal, așa cum alchimiștii feudali căutau, și nădărdjuiau, că vor descoperi piatra filozofală.

Otilia Cazimir, senină, își contempla omul pe care îl iubea și amîndoi au eludat cu smerită pudoare și gingășie orice imixtiune în viața lor intimă.

Poeții au rămas adevărați poeți!

Dan SMĂNTĂNESCU

Cînd s-a înscris G. Topârceanu la facultate?

Adeesea, se pune, „simplu bacalaureat, G. Topârceanu a încercat în preajma vârstei de treizeci de ani să-și completeze studiile cu cele universitare”. Pe ACTUL DE NAȘTERE (Arhiva G. Topârceanu, III, Acte 1, Biblioteca Academiei Române) se găsește ștampila, în tuș roșu a Universității din București, Facultatea de Drept, cu mențiunea „văzut pentru înscriere în anul 1908—1909”. Deși declară că era student la Facultatea de Drept, G. Topârceanu s-a înscris în toamna anului 1909, pe baza certificatului de absolvire a secției clasice a Liceului „Sfîntul Sava”, cu numărul 148, din 26 iunie 1906, „la Facultatea de Filozofie și Litere, specialitatea filologie romanică, secția română și franceză”. A publicat, în acest sens, suficiente Contribuții documentare istoricul literar Al. Hanță, în *Limbă și literatură*, 1961, inclusiv „Registrul matricol al Facultății de Filozofie și Litere din București, 1909, partida 144”. În 1915 s-a înscris pentru a treia oară, de data aceasta la Facultatea de Filozofie și Litere a Universității din Iași (cererea de înscriere din „8 noiembrie 1915” și procesele-verbale cu rezultatele examenelor se păstrează în arhiva Facultății de Filologie din Iași).

G. TOPÎRCEANU - 100

Maestru al versului

Nu cred că greșesc prea mult afirmând că spre finele secolului poezia lui Topîrceanu va intra tot mai mult în atenția publicului cititor. Iată această mărturie a lui Nichita Stănescu, în *Antimetafizica* (Cartea Românească, 1985): „Tot romanele de aventuri, pînă la urmă, au fost cele care, pînă la 16—17 ani, mi-au întreținut interesul pentru lectură. Mai tirziu, descoperindu-l pe Topîrceanu, împreună cu prietenul meu, Emil Popescu, îl învățasem aproape pe deasupra, iar compozițiile noastre, înginate după el, dădeau o mare julație. Voiam amîndoi să se spună cîndva, într-un viitor absolut, despre noi, că sintem topîrcenieni. Ni se părea culmea gloriei” (subl. ns.).

Ce-l atrăgea, la Topîrceanu, pe foarte tinerii ploieșteni, elevi de liceu, acum trei-patru decenii, și ce-l atrage, la Topîrceanu, încă, pe autorul *Elegiilor*? Fără îndoială, înții și înții, acuratețea limbii și odată cu aceasta, perfecțiunea tehnică a versului. Căci Topîrceanu este poate cel mai mare maestru al versificației românești. Coșbuc doar ar putea să-l egaleze, precedîndu-l. Ca și Al. O. Teodoreanu (Păstorel), cumva G. Călinescu, mai aproape de noi, Al. Andrițoiu, Romulus Vulpescu, Emil Brumaru, chiar Mircea Cărtărescu, în cîteva compuneri recente. Era de așteptat și mai este ca — într-atîta noian de versuri albe și libere: „libere de constrîngerii de încorsetări”, se tot spune chipurile destinate „să dea curs cît mai liber ideii” - lumea să se sature și să reîncapea a avea gust pentru versul „nellber”, „încorsetat”, „constrîns”, rimat și ritmat cu cea mai mare strictețe. Se știe doar că supunerea la reguli este foarte adesea chiar mijlocul prin care se poate afla expresia cea mai directă și mai proprie. Cînd la mijloc vine talentul adevărat și nu radotașul cutărui epigon palid al lui Lucian Blaga. Un val de neoparnasianism, în descendența lui Pillat mai cu seamă (dar și a lui Ion Barbu, Mateiu Caragiale și alți interbelici) s-a manifestat cu deosebire în ultimele două decenii. De ar fi să numim numai productivii unor Ion Horea, Radu Cârneli, Tudor George, Vasile Nicolaescu și tot ar fi deajuns

spre a se vedea noile direcții și preferințe. Și nu este deloc întimplătoare, în aceeași douăzeci de ani ultiimi, revenirea poezilor români (cel puțin a unui important număr dintre ei) la sonet, una dintre formele cele mai „constrîngătoare” de versificație, practică pe scară largă chiar și de un „abundent”, cum este Adrian Păunescu, poet retoric și de for. Spre deosebire de alții, iarăși mulți (căci poezia românească de azi numără sute și chiar mii de nume, de ar fi să considerăm, un moment, cantitatea) — unii dintre ei de mare marcă totuși — care își închipuie că scriu poezie înșirînd vorbe goale ce nici măcar din coadă n-au să sune.

Poetul *Baladelor vesele și triste* și al *Parodiilor originale* n-ar fi scris în vers liber nici dacă l-ai fi picat cu lumina. Din pricina firii și stilului ce-i erau proprii cu totul. El era pe deplin conștient — și mîndru foarte! — că scrie „stihuri de oțel”, șlefuite îndelung, precum lentilele ieșite din mîna filozofului olandez din secolul al XVII-lea. Piesa cu care se deschide volumul *Parodii originale*, apărut în 1916, se adresează unui presupus Zoil al vremii ce trebuia instruit în ceea ce am putea numi adîncimea clarității, concept poetic la polul opus obscurității superficiale:

„Ești tulbure, dar fundul ți-l aproape;
Aveam și eu (pe cînd mă dam pe
gheață)

Obscuritatea ta de suprafață
Și profunzimea ta de două șchioape.
Iar azi lirismul meu e clar, vezi bine,
Căci tuturor ți dauie secretul,
Dar ca să poți ceti cîndva în mine
Tu nu cunoști, Zoile, alfabetul,
Zădarnic dar ne-amestecă vultoaia,
Noi nu putem urma același țel...
Și dacă totuși ți-am făcut onoarea
Acestor aspre stihuri de oțel,
Cînd mai citești poemele și proza
Gîndește-te la geamul lui Spinoza”.

Iată, în continuare, un fragment din *Rapsodia de primăvară*, cuprinzînd specimene de ritmuri și rime dintre cele mai frumoase, mai surprinzătoare și

Ion ROTARU

(Continuare în pag. 2 248)

ISTORIE LITERARĂ

„Însemnări lit

În urmă cu 60 de ani, la 2 februarie 1919, apărea la Iași, sub redacția lui M. Sadoveanu și G. Topîrceanu, săptămînalul literar „Însemnări literare”.

Menit să constituie punctul gravitațional care să polarizeze vechea gardă a „Vieții românești” și generația postbelică de scriitori, săptămînalul ieșean, deși tranzițional, avea drept obiectiv principal regruparea forțelor și pregătirea reapariției „Vieții românești”. Apărută la sugestia și cu sprijinul lui Garabet Ibrăileanu, revista s-a considerat de la început o continuare a „Vieții” și, ca atare, nu a avut un program nou, iar primul număr al revistei nu cuprindea obișnuitul articol-program, ci doar o scurtă notă informativă ce preciza că publicația se va consacra exclusiv literaturii și vieții artistice și culturale din țară și de peste hotare.

Nu intenționăm o largă analiză a problematicii revistei, ci doar o referire la câteva numere ce au, într-o măsură mai mică sau mai mare, tangență cu istoria culturală a orașului nostru.

Primul număr, din 2 februarie, avînd în medalion chipul lui Calistrat Hogaș, era semnat de Sadoveanu, Topîrceanu, Demostene Botez, I. Mironescu, Otilia Cazimir și Garabet Ibrăileanu —

nucleul antebelic al „Vieții românești”. Din paginile acestuia reținem, urmărind scopul propus, articolul lui Ibrăileanu, „D-na Hortensia Papadat-Bengescu”, în care analizează volumul „Ape adînci” și o facem pentru că atît cronica literară cît și opera aparțin perioadei focșănene a scriitoarei: 1911–1921. Din Focșani își trimite primele articole la ziarul „La Politique”, în 1912, semnate de Suzan și Loys, de aici își trimite fragmentul „Viziune” la „Viața românească” în 1913, debutul său literar. Aici va trăi unul dintre cele mai zguduitoare momente din viață, cu adînci repercusiuni în opera sa, războiul.

Anii 1916–1917 sînt anii unei sublime evadări din mediul familial, ai unei emoționante și dificile experiențe de viață, anii în care o găsim soră la Crucea Roșie în gara Focșani, îngrijind cu abnegație soldații. „M-am oferit cu pasiune, cu frenezie, aproape cu dezertare de la orice datorie familială, răniților... am ales omul cel mai simplu, soldatul simplu, care avea mai puține resurse, și anume cazurile desperate”, declara scriitoarea în 1926, într-un interviu lui Felix Aderca.

În acest articol, Garabet Ibrăileanu remarcă și subliniază două din trăsăturile esențiale ale

operei sale... și „feminin”, presiona „feminină” putere și „pecție”.

Că toc sînt izvor rii sale s ne-o dov săși simp număr, a forisme și și semnat colului m nesc unde tății sufle creatoare ge și refle

În num lui Șt. O. rare” put Papadat-l inclusă m „Balaurul splendidă Petrești, î reț ca un te, ale că puterea vie...” și boi, săla care zăce și francez rea ființe

În num tei, Horte este preze

rare" și Focșanii

rei: „originalitatea este desigur, im- ea cu adevărat trevede „o mare indere de intros-

ceste constatări n adîncul structu- și și intelectuale e criticul prin în- pariție, în același itoarelor sale a- ul „Privind viața” C. Vraja și a arti- nat care se întil- e planul sensibili- al capacității lui a percepe, înțele- iată.

al doilea, dedicat „Insemnări lite- schița Hortensiei escu, „Un cimitir”, „îrziu” în volumul hița cuprinde o riere a crîngului e de război („Mă- u cu coloane înal- hitect glorios are a crea o operă ul de după răz- i mic cimitir în lături români, ruși uți pentru apăra- stre naționale.

6 și 13 ale revis- Papadat-Bengescu u schițele „Film

în tramvai” și „Prin ceață”, rod ai acelorasi ani petrecuți la Focșani. Ultima, cu un puternic caracter epic, concis și sobru, în care elementul descriptiv primează, descrie sosirea în Focșani a trupelor de cazaci care-și făceau apariția „...pe strada mare care leagă cu șoselele din afară, pe acel Cuza Vodă (bulevardul - n.n.) care va rămîne un mic drum al istoriei”, impresionînd-o prin vioiciunea și diversitatea coloritului hainelor, în totală distonanță cu mohorîtul zilei și care i-au oferit scriitoarei posibilitatea să se exercite cu succes în pictarea aspectelor exterioare.

Un ultim articol la care ne vom referi este acela publicat de Topîrceanu în numărul 11 al revistei: „DuiIU Zamfirescu”. În prima parte, poetul „Migdalelor amare” relatează întîlnirea sa cu poezia lui DuiIU Zamfirescu încă din primele clase de liceu, impresia pe care i-a produs-o, vorbește de „voluptoasa curiozitate a adolescenței” cu care a citit „încîntătoarele „Imnuri păgîne” și „Alte orizonturi”, două volume mici, ca două nestimate cu strălucire pură, încrustate în amalgamul literaturii noastre poetice”.

Topîrceanu este poate printre primii care subliniază „poezia înaltă și emoția discretă pe care

D. DuiIU Zamfirescu a fixat-o în cristalul unor strofe de-o eleganță unică în literatura noastră”. Subliniind izvoarele originalității poeziei lui DuiIU Zamfirescu, robustețea talentului prozatorului din „Viața la țară”, G. Topîrceanu îl fixează, cu o siguranță ce denotă o adevărată capacitate de penetrație temporală în selecția valorilor literare pentru posteritate, pe locul ce i se cuvenea în literatura română. În încheiere, îi face unul dintre cele mai izbutite portrete pe care, pentru frumusețea, afecțiunea și plasticitatea cu care a fost realizat, îl redăm în întregime: „O singură dată l-am văzut, în salonul unei scriitoare. Cu părul brumat de apropierea bătrîneții, nu mai era așa cum îl știam dintr-un portret de pe vremuri. l-am recunoscut numai profilul, care și-a păstrat puritatea clasică. Distincția gravă a atitudinii, curtenia rece a omului de lume, rezerva „mondenă” a gesturilor mi-au adus aminte de cariera de diplomat a poetului și eleganța operei lui literare. Și eu, plebeianul sgomofos, l-am privit în tăcere și i-am recitat fără să știe, ca prin singurătățile luminoase de pe Argeș în sus, oda lui „Către Cleobul”.

prof. Dumitru HUȚANU

G. TOPÎRCEANU - 100

Inedit

AMICUL

George SANDA,
realizatorul acestor
pagini

În manuscrisele lui G. Topîrceanu aflate la Biblioteca Academiei Române sau în alte colecții publice sau particulare, surprize ne oferă și poe-

N-aș putea spune că amicul meu vine prea des pe la mine. Dar vine întotdeauna la ceasuri cam nepotrivite. Parcă-i un făcut! Cum m-așez la masă să-mi scriu articolul, treabă pe care o fac întotdeauna în ultimul moment, cu mare întârziere, amicul apare pe ușă.

— Te deranjez?
— Nu. Stai jos!
— Parcă scriai ceva...
— Da, un articol. Dar ce-are aface? Ai ceva, nevoie, de mine?
— Nu. Am venit numai așa, să te văd. Nu te deranja, te rog, de la scris. Ar fi o crimă...

— Ei!
— Vezi-ți de treabă. Îmi găsesc eu vre-o distracție.
Distrat, reiau fraza întreruptă, încerc s-o completez, o recitesc... Nu merge! Sfirșitul parcă-i cîrpit acolo, fără simetrie. În vremea asta, amicul scoțosește prin cărți.

— L'Ile des pingvins... Mi-o dai și mie?
— Ce?
— L'Ile...
— Ia-o. Dar ți-am mai dat acum vre-o trei luni L'Afrique occidentale și n-ai adus-o îndărăt.

— Serios? se poate împrumutat-o și eu la v
nu mai vezi îndărăt... A
buzunarul dinăuntru al

Nu sînt prea sociab
semne cam mizantrop. U
ca-n puf, cuget eu. Și a
ratată și-o iau d'a capo.

— Uite, ai Gillete! e
la măsufa de sub oglindă

— Da, am Gillete.

— Îmi dai voie să m
motiv. Cu ocazia asta
Amicul se face como

— Nu prea taie, zice

Într-altă zi, după c
nu-mi dă bună ziua, par

— Am venit! zice el,

— Bine ai făcut. Sta

— Am auzit ca-i fost

— Da, am împușcat.

— Și ce-o să faci tu

— Nu știu. O să-mi

— Păcat! zice amicu

— Vrei să-ți faci gul

— Nu, dar am o am

există dragoste dezinter
cheamă că i-am făcut ca

Nu-s om prea social
tura m-a făcut pesemne

am, dar p'asta încalte a
tr-un cufăr și i-o întind.

— E cam jerpelită, z

— Nu-i nimic. Poate

— Aș! N-are decît să

asă la mine știu bine că nu-i. Probabil c-am
un prieten. Nu știu cum sint prietenii? Ce dai,
ales cărțile! completează amicul, virind în
lesiuului L'ile des pinguins.

în fire. N-am prietenii, natura m-a făcut pe
ingur amic am, dar p'ăsta încalte am să-l țin
at din nou asupra manuscrisului, șterg fraza

amă amicul meu, care-a ajuns cu explorarea

revesc și eu? întrebă el pe un ton foarte afir-
heamă, c-am scutit un număr la bărbierit.
se „servește”.

Trebuie să cumperi o lamă nouă.

la săptămîni, amicul intră și, ca de obicei,
e-am fi despărțit chiar atunci.

plu.

vinătoare ș-ai împușcat o vulpe.

a?

un guler la o blăniță de vinătoare.

tu face s-o strici. Mai bine dă-mi-o mie.

Și știu cum sint fetele din ziua de azi. Nu
i. Cu blănița de la tine aș căpăta ușor — se
Mi-o dai?

în fire — mai ales cînd trebuie să scriu. Na-
mizantrop, n-am prietenii. Un singur amic
ă-l țin ca-n puf. Scot blănița de vulpe din-

el.

at la vopsit.

o dea stngurd.

TOPÎRCEANU — inedit

„DICȚIONAR DE RIME”

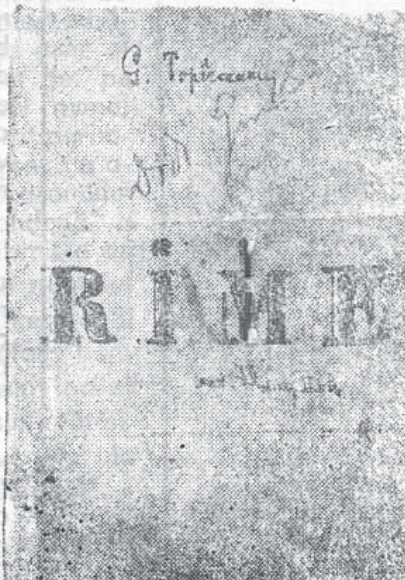
Într-o scrisoare din 21 noiembrie 1913 către Maria Cunțan, G. Topîrceanu scria: „astăzi cînd s-a ajuns la o formă perfectă în poezie, această perfecțiune e o condiție (căutat nu rimează cu bard, nici coji cu rogi, nici mai ales poezii cu fiecare zi (rimă foarte frecventă în versurile dv.) căci poezii are doi i și pentru ochi și pentru urechi, iar zi are numai un i”. Poetul ajunsese la o maximă perfecțiune a versului simțindu-se obligat să introducă „inadins imperfecțiuni tehnice, ca să nu se supună că-s scamat”, cum îi mărturisea lui M. Sevastos la 16 martie 1928. Știa, avea conștiința că este „prin tehnică, mai tare decît toți cîli fac astăzi versuri românești”. Optînd pentru versul izometric n-a fost, așa cum se crede, insensibil la versul eterometric în care a văzut, deseori, „mai puțină artă, dar mai multă poezie” dar a crezut cu nestăvilită convingere că poezia lirică e condiționată de expresie. „O ghesală de limbă nu poate fi corijată fără ca, nu numai textul artistic impalpabil, ci însuși mecanismul prozodic, ritmul și măsura — să fie distrus”. A știut că la baza creației stă mestesugul și a învățat acest meșteșug realizîndu-și și instrumentele de care avea nevoie. Printre ele, un loc important îl ocupă Dicționarul de rime, unul din

primele în literatura noastră, care nu cunoscuse, înainte de el, decît încercări nesemnificative, excluzînd, bineînțeles, Dicționarul de rime al lui M. Eminescu.

Primul dicționar, Dumărio Moldavo, scris în 1813, nesemnat, îi aparține lui Gheorghe Asachi, dar n-a fost niciodată publicat, manuscrisul, descoperit de curînd, continuă să fie păstrat în arhiva Bibliotecii Academiei Române. Dicționarul de rime al lui M. Eminescu, despre care auziserăm unii dintre contemporanii săi — Duiliu Zamfirescu își informa cititorii prin „Stiri din năuntru”, publicate în Națiunea din 1883, că printre operele pe care intenționa să le publice Eminescu se află și „un impresionant dicționar de rime” a fost dăruit Academiei Române de T. Maiorescu împreună cu manuscrisele primite de la poet de-abia la 26 ianuarie 1902. Mai întîi N. Șerban care, într-un Dicționar de rime publicat în 1948 a inclus și Dicționarul de rime inedit al lui Mihail Eminescu, iar apoi, într-o excelentă ediție îngrijită de Marin Bucur și Victoria Ana Teușan, Editura „Albatros”, 1970, Dicționarul de rime al lui Eminescu a devenit operă edită, îngrijitorii ediției incluzînd integral sau parțial 28 de caiete manuscrise eminesciene din cele 40 cîte se păstrează la

G. TOPÎRCEANU — inedit

G. TOPÎRCEANU — inedit

Biblioteca Academiei. Alte două dicționare au fost realizate de amatori: Brochet și Senea au publicat în București, în Editura Librăriei Pinath, în 1890, un Dicționar de rime" conținând toate cuvintele românești așezate după rimă și accent, în ordine alfabetică", iar Timoleon G. Nebunelli, la Galați (fără an de apariție), un Dicționar complet de rime „cuprinzând peste 20 000 de cuvinte". Acestea sînt singurele pe care amatorii de versuri izometrice, contemporani cu G. Topîrceanu le-ar fi putut cunoaște.

Dicționarul de rime, în patru volume, realizat de G. Topîrceanu între 1910—1937 cuprinde cca. 25 000 de cuvinte-rimă și este singurul concept și realizat după criterii științifice de un poet român. Dicționarul de rime al lui M. Eminescu a rămas un proiect, iar editorii lui au ținut să precizeze: „este, cum se va vedea, un complex succesiv de proiecte parte dintr-o originală scriere și iradiere a unui geniu, o muncă epuizantă și tenace în urmărirea unei idei de excepție“.

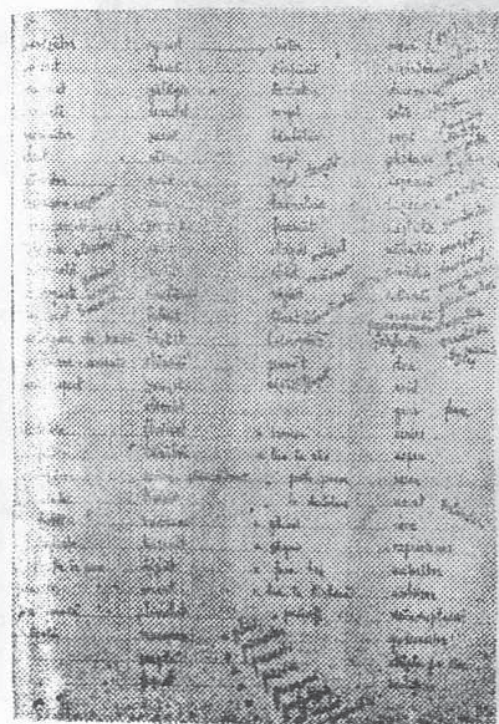
O întrebare se formulează de la sine. A cunoscut G. Topîrceanu caietele manuscrise eminesciene în care se găsesc rimele? Răspunsul este afirmativ, dar se impun câteva precizări. G. Topîrceanu a studiat manuscrisele lui Eminescu de-abia în noiembrie 1927, iar primul volum din Dicționarul de rime pe care l-a realizat are trecut pe copertă anul 1910. Cu un an în-

ainte, în 1909, se înscrisese la Facultatea de Filozofie și Litere, specialitatea filologie romanică, „secția română și franceză" și-și făcuse debutul în Viața românească, după ce publicase versuri și proză în Belgia Orientului, Duminica, Revista noastră, Revista Ilustrată, Viața literară și artistică, Semănătorul, Neamul românesc literar și Ramuri. Este posibil să fi cunoscut dicționare similare în limba franceză. Prin 1920 începe să-și redacteze următoarele două volume. Publicase pînă atunci trei articole despre Eminescu dintre care două au fost atribuite greșit de I. Crețu lui G. Ibrăileanu: Pe un volum de Eminescu (Viața românească, 1912) și Eminescu și epigonii lui (Viața românească, 1914). Cel de-al treilea, Comemorarea lui Eminescu (Opinia, 1919) și alte două apărute mai târziu, Eminescu și internaționalismul (Lumea bazar săptămînal, 1924) și Eminescu printre cei de azi (Lumea, 1930) nefiind publicate în Viața românească n-au ridicat probleme de atribuire.

Cu rugămintea de a colecționa unele poezii și de a copia manuscrise a fost trimis la Biblioteca Academiei de G. Ibrăileanu care pregătea, de cîțiva ani, o ediție din poeziile lui Eminescu. Într-o scrisoare trimisă Otiliei Cazimir din București, la 12 noiembrie 1927, poetul se confesează: „am mare succes la studente, care se uită la mine mereu cum lucrez la manuscrise și unele mă așteaptă jos, la scară, cînd plec. Dar eu stau cu nasul (meu cel scurt) tot timpul în hîrtii și cînd ies, mă duc repede să mînc, că mă simt obosit după lucru /.../ Azi, după masă (că la manuscrise nu-i deschis decît pînă la 12) și mine (duminică) voi transcrie pe curat și coordona notele scoase (enorm de multe)". Ediția îngrijită de G. Ibrăileanu a apărut la Editura „Națională" D. Ciornei, în 1930. Contribuția lui Topîrceanu n-a fost minoră. Pe exemplarul care i-a aparținut și-a adăugat, în tuș, numele: „Ediție îngrijită de G. Ibrăileanu și G. Topîrceanu". Poetul a semnat, la Iași, la 18 august 1929 o Adeverință: „Am primit de la d-lul Ibrăileanu suma de 17 500 (șaptesprezece mii cinci sute) lei pentru ajutorul dat la alcătuirea ediției poeziilor lui Eminescu". Colaborarea dintre cei doi scriitori ar merita alte precizări pe care, deocamdată, le amînam, dar fără această colaborare ar fi fost puțin probabil ca G. Topîrceanu să fi văzut manuscrisele eminesciene și să se fi bucurat că însuși

Eminescu a tr...

lași instrument...
tru a ajunge la...
a versului pri...
materialului p...
lea volum (fo...
hîrtie de bibli...
ultimii ani (19...
alți doi poeți: ...
mostene Botez...
Dicționarul d...
ceanu este val...
titatea de cuv...
prin varietatea...
tativă. Ca și...
citim rimele...
strofele și poe...
În cazul unor...
cipă la indivi...
ce, devine un...
formare a limb...
Avem, în aces...
ne, argeziene...
recunoaște ca...
rimice: melope...
mizerabilă —...
sinucid, vesele...
minoră, nutra...
ceanu a introd...
sii rimice: cit...
căul, de-a berb...
sau rime num...
gele Lear — S...
elev — Le Lév...
— Ada-Kale —...
separée. Poetu...
pluri rimice d...
care, ca fenom...
afară oricărui...
cală sau sema...
într-o pereche...
care conferă f...
de informație...
șta unor versu...
o tehnică poe...
intuiția ritmul...
și a dovedit-o...
poate scrie în...
L-a preocupat...
pentru că ea, c...
rol ritmic. A d...
completeze Di...
puri de strofe...
gereze grație...
melancolie, ser...
altul este desc...
de ritm i-a în...
limbajul muzic...
Materialul r...
Dicționarul de...
ceanu ne dove...
tine cunoștin...
fice și gramati...
sigur, o intelig

G. TOPÎRCEANU — Inedit

Cînd s-a născut G. Topîrceanu? La 20 sau 21 martie 1886?

și realizeze ace-
icru necesar pen-
aximă perfecțiune
orarea severă a

Cel de-al patru-
11/27, 450 de file,
fost definitivat în
1937) și folosit de
a Cazimir și De-

e al lui G. Topîr-
u numai prin can-
imă, ci, mai ales,
cantitativă și cali-
zului lui Eminescu,
tîndu-se versurile
cărora le aparțin
artisti rima parti-
area structurii liri-
ent important de
i poetic personal.
s, rime eminescie-
ceniene. Cine n-ar
ceniene cuplurile
— cucurbitaceelor,
ediabilă, placid —
teresele, sonoră —
rahmaputra. Topîr-
dicționar și expres-
ul — și-a găsit Ba-
ul — cît îi veacul
ntu urechi: Re-
spoare — mă mir,
aie — ea e, C.F.R.

Fonfê — chambre
descoperit noi cu-
d că două cuvinte
le limbă se află în
e legătură gramati-
se află, în poezie.
lată, într-un cuplu
ui cuvînt un plus
ntică. Sub aparen-
ontane se ascunde
surprinzătoare prin
i. Topîrceanu știa,
ucit în Parodii, că
e registru stilistic.
nod special rima
etitie fonică, joacă
în acest sens, să-și
arul de rime cu ti-
ice capabile să su-
resemnare tristă,
în ritm este galant,
sau grav. Unui tip
autat numele din
-alergo moderato.
pe care ni-l oferă
e al lui G. Topîr-
că poetul avea in-
ologice, lexicogra-
un instinct artistic
artistică deosebită.

Editorii și prefațatorii au oscilat în-
tre aceste două date. Din 1953 pînă în
1963, în edițiile și prefețele pe care
le-a publicat Al. Săndulescu, editorul
lui George Topîrceanu, a comunicat
data de 20 martie. Profesorul C. Ciop-
raga, într-o prefață din 1959 a comu-
nicat data de 21 martie. N. Ciobanu
în 1961 și 1966 menține 20 martie. În
1963, C. Ciopraga și Al. Săndulescu
consideră exactă ziua de 21 martie (G.
Topîrceanu, *Balade vesele și triste*,
ediție îngrijită de Al. Săndulescu, pre-
față de C. Ciopraga). Virgiliu Ene
menține tot 20 martie. Al. Săndulescu,
în 1970, în *Scrieri alese*, în două vo-
lume, revine la 21 martie, dar peste
doi ani, în 1972, într-o ediție de *Po-
ezii*, publicată în Editura Eminescu
(Biblioteca Eminescu), menține 20 mar-
tie. În același an, 1972, Sanda Radian
consideră exactă data de 21 martie.

Nu intrăm în detaliile acestor osci-
lații, dar incurcăturile au început cu
informațiile pe care i le-a dat Otilia
Cazimir lui Gr. T. Popa, la 7 iulie
1937, căruia-i scria din Iași: „Să vor-
bim acum de actul lui de naștere. E
un extract, scos în 1914, 7 august, de
la primăria comunei București — pro-
babil ca să-i servească la înscrierea
la Universitate. Poartă nr. 1588. Copi-
lul Gheorghe s-a născut în noaptea
de 20 spre 21 martie, la ora 12 și trei
sferturi, la locuința părinților săi, Ion
și Paraschiva, din strada Cotroceni”.
Informația (inexactă), însușită de Gr.
T. Popa, a fost publicată în *Citeva pre-
cizări despre Topîrceanu*, însemnări
Teșene, 1937, vol. IV, nr. 1516, 15 aug.
p. 203.

În arhiva G. Topîrceanu, III, Acte
1, (Biblioteca Academiei Române) se
află ACTUL DE NAȘTERE al lui G.
Topîrceanu în care se scrie:

Numele de familie, Topîrceanu
Prenumele de botez, Gheorghe
Născut la 20 martie, orele 5 A[te]l
M[eridiane]!”

Aceeași precizare se face și în copia
la care se referă Otilia Cazimir (con-
servată acum în colecția noastră):

„Act de nașterea copilului Gheorghe
de sex masculin, născut la douăzeci
ale curentei luni [mai sus este menți-
onată luna martie] la orele cinci ante
meridiane”.

C. Ciopraga, în monografia G. To-
pîrceanu, Editura pentru literatură,
1966, elimină orice dubiu: „În mapele
poetului s-a păstrat însă actul de naș-
tere, care înlătură confuziile. Din ex-
tractul eliberat de „Primăria Comunei
București” rezultă că „în anul una
mie opt sute optzeci și șase, luna
martie, ziua douăzeci și unu, la orele
douăsprezece și un sfert post meri-
diane” a fost declarată [sublinierea
noastră] „nașterea copilului Gheor-
ghe, de sex masculin, născut la două-
zeci ale acestei luni, la orele cinci,
ante meridiane, în orașul București, la
casa părinților săi (Azilul „Elena
Doamna”) din strada Cotroceni” (p.
15).

Confuziile au fost eliminate dar e-
dițiile actuale, istoriile literare dicțio-
narele, consideră ca dată exactă zi-
ua de 21 martie (zi sub care se sărbă-
torește și centenarul nașterii lui G.
Topîrceanu). Errare humanum est?

EXTRACT

Din registrul actelor de Naștere pe anul 1886

		No. 1588	
		anul una mie...	
Gheorghe Ion Topîrceanu Cotroceni	luna Martie	ziua douăzeci și unu	orele douăsprezece și un sfert
	meridiane.		
Act de nașterea copilului: Gheorghe			
de sex masculin, născut la douăzeci și unu ale acestei			
luni la orele cinci, ante meridiane, în orașul București, la			
casa părinților săi din strada Cotroceni. No. 1588			

PE MAPAMOND

Insemnări pariziene (II)

Vizitarea Palatului Versailles începe cu sălile de la parter și primul etaj al aripilor de nord. Aceste camere mai mult decât spațioase sînt consacrate iconografiei secolului al XIII-lea și sînt, de fapt, o introducere în istoria castelului. În ultima sală, înainte de capela, este o mare tapiserie reprezentînd audiența dată în mai 1685 de Ludovic al XIV-lea dogelui. De altfel, operele ce se văd la acest început de cunoaștere a palatului, sînt de calitate diferită pentru că s-a urmărit ca sculptura și pictura să fie din aceeași perioadă cu faptele evocate. Impresionant prin măreția sa mi s-a părut „Salonul lui Hercule” situat la punctul de legătură dintre corpul central și aripa de nord. Bazate pe jocul de culori al marmurei, decorațiunile au fost începute de Robert de Cotte în 1712, întrerupte în 1715 de moartea lui Ludovic al XIV-lea, reluate în 1725 și terminate în 1763 cu extraordi-

narul plafon pictat de François Lemoine și reprezentînd: „Apoteoza lui Hercule”.

Marelui apartament care ocupă primul etaj al părții de nord a corpului central, i s-au făcut decorațiunile sub conducerea lui Charles Le Brun. A suferit mai multe modificări în decursul timpului. De la 1673 la 1682 a adăpostit efectiv apartamentul regelui cu sala gărzilor și antecamera, din 1682 cînd Versailles devine sediul guvernului, i s-au rezervat ceremoniile de la curte și distracțiile oferite lunea, miercuria și joia sub numele de „soirée”.

„Salonul lui Venus” a păstrat în întregime decorul de marmură, punînd în valoare o statuie a lui Ludovic al XIV-lea, operă a lui Jean Warin și bineînțeles un bust al zeiței Venus. O altă zeiță, Diana, prin al cărui salon trecem, este reprezentată de Blanchard în mijlocul plafonului „veghînd asupra vîntorii și navigației”.

La origine, această cameră a fost destinată jocului de biliard, joc în care Regele-Soare era neîntrecut.

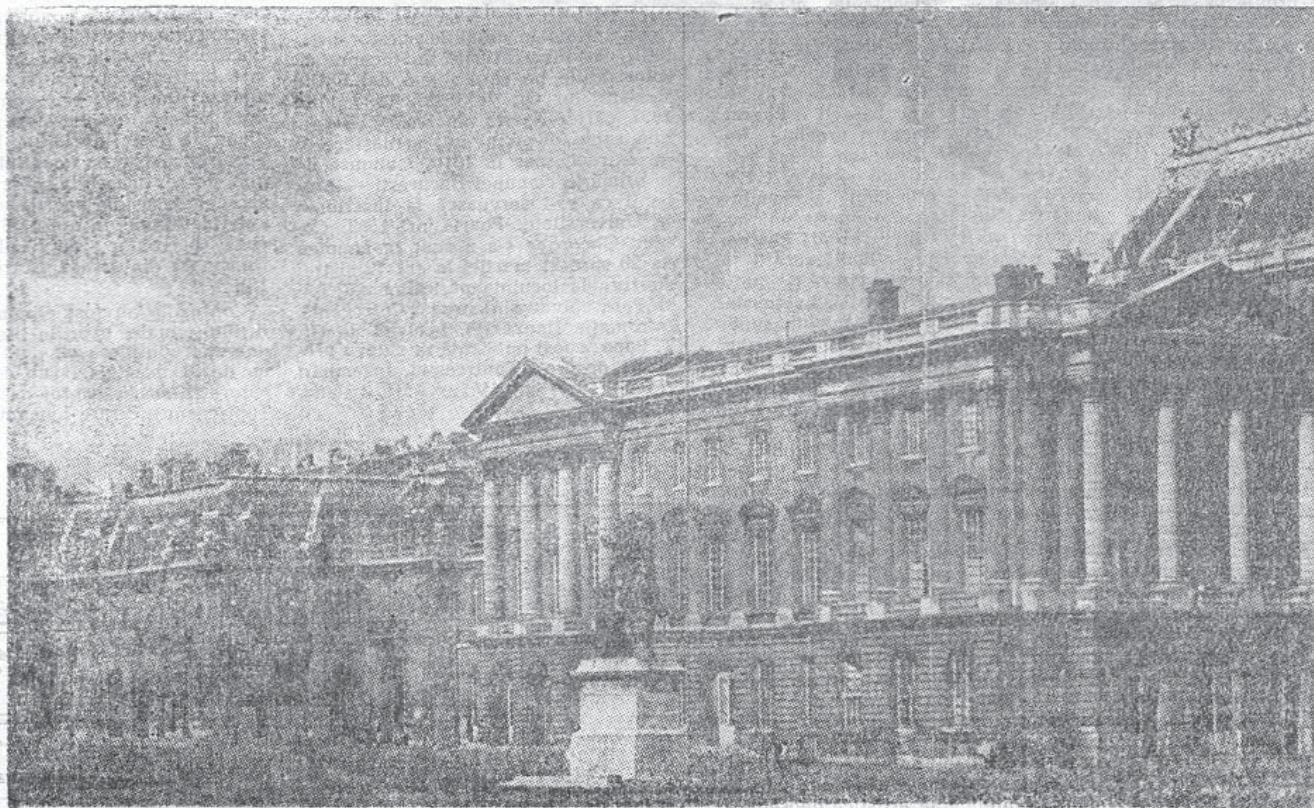
Fosta „Sală a gărzilor”, transformată cu timpul în „Salonul lui Marte” a păstrat în centrul plafonului pe zeul războiului pictat de Audran. În diferite ocazii, această cameră servea drept salon de concert sau de bal. Pe pereți se observă portretele reginei și regelui făcute de Van Loo, de asemenea, „David cîntînd la harpă”, de Dominique, și „Familia lui Darius la picioarele lui Alexandru”, de Le Brun.

În următorul salon urmăresc atent vizitatorii: nici unul nu se uită înainte, în dreapta sau în stînga. Numai înspre plafon, nu-și mai pot îndrepta privirea în altă parte. De ce? Este „Salonul lui Apolon”, cel mai somptuos dintre toate, plafonul său este consacrat simbolului regelui: soarele. Pe vremuri aici era „Sala tronului” în care suveranul dădea audiențele ordinare, cele extraordinare (îinindu-le în „Galeria oglinzilor”. Și fiindcă veni vorba de aceasta, pot spune, fără a avea pretenția că n-au spus-o și alții — că oamenii care au alcătuit-o, au depășit cu mult fantezia celor care au scris marile

legende ale lumii. Aceștia au imaginat înlăna doi termeni pot sta alături

De atîta lux și atîta părut la un moment dat italienii, se simțeau copios. Înșă — ce paradox! — a splendorii nu te îndestă să privești la nesătură de puterea creatoare timpului mă — presează multe de văzut), trebu coplesitoare pentru a iși a nota în carnețel are șaptesprezece ferece respund șaptesprezece. Aici curtenii așteptau rege și familia sa care giu la slujba religioasă sală se țineau recepții balurile în onoarea nura ale altor mari evenimen

Apartmentul reginei „Sala gărzilor”, două a mitor și un salon pent ultimă cameră este de cili”. Dintre numeroase pe aceea a lui Lemoine

PALATUL VERSAILLES

fost destina care Re-

formată cu a păstrat războiului te ocazii, t salon de se observă ute de Van ind la har- lui Darius e Le Brun. atent vizi- înainte, în înspre pla- privirea în ul lui Apo- toate, pla- plului rege- era „Sala lea audien- e ținându- le încă veni fără a avea li — că oa- lepășit cu cris marile

legende ale lumii. Acești creatori de ge- niu au imaginat inimaginabilul, dacă cei doi termeni pot sta alături.

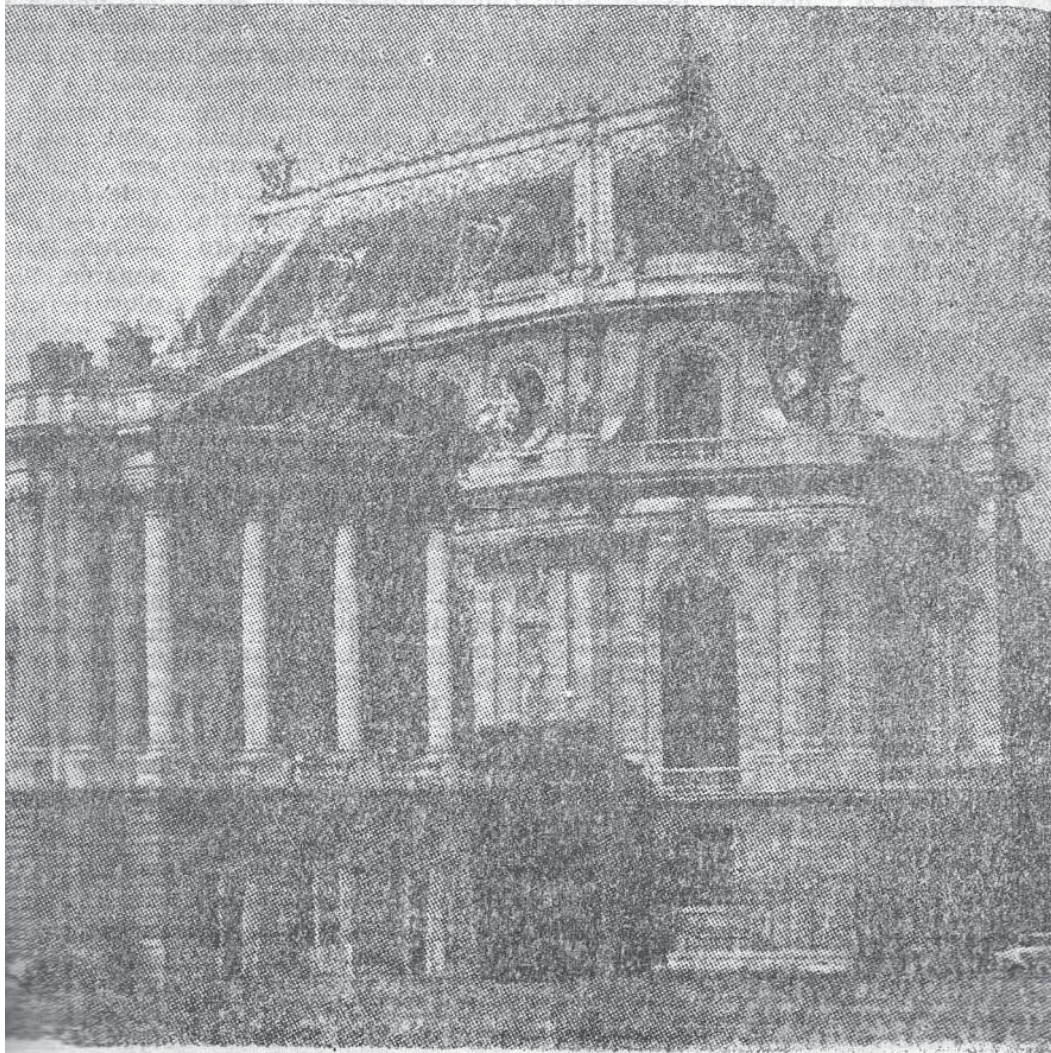
De atita lux și atita grandoare mi s-a părut la un moment dat că și vecinii mei, italienii, se simțeau copleșiți de-a dreptul. Însă — ce paradox! — această apăsare a splendorii nu te îndemna să fugi, ci să stai să privești la nesfârșit, să te minunezi de puterea creatoare a omului. Cum timpul mă presează (mai am încă multe de văzut), trebuie să uit senzația copleșitoare pentru a înregistra pe retină și a nota în carnețel că marea galerie are șaptesprezece ferestre cărora le co- respund șaptesprezece arcade cu oglinzi. Aici curtenii așteptau în toate zilele pe rege și familia sa care mergea în corte- giu la slujba religioasă. Tot în această sală se țineau recepțiile ambasadurilor, balurile în onoarea nunțiilor princiare sau ale altor mari evenimente.

Apartamentul reginei era alcătuit din „Sala gărzilor“, două antecamere, un dor- mitor și un salon pentru jocuri. Această ultimă cameră este de fapt „Salonul pă- cii“. Dintre numeroasele picturi reținem pe aceea a lui Lemoine reprezentând pe

„Ludovic al XV-lea dând pacea Europei“.

Sala încoronării este formată din marea cameră a gărzilor, comună reginei și re- gelui. Ludovic-Filip o va transforma în „Sala Imperiului“, expunând aici trei mari compoziții „Bătălia de la Aboukir“ din 25 iulie 1799, o pinză gigantică pictată la comanda lui Murat, în 1806, de către baro- nul Gros, „Jurământul armatei făcut împăratului după predarea steagurilor pe Cimpul lui Marte, 5 decembrie 1801“, de David, terminat în 1810, și cea de-a treia, care a dat și numele sălii, „Încoronarea lui Napoleon I de către papa Pius al VII-lea, 2 decembrie 1804, la Notre-Dame din Paris“. Originalul acestei ultime pin- ze pictată de același David, este la Luvru.

Am urmărit apoi cu mare atenție, le- gănat de limba cristalină ca o apă de munte a ghidului italian, trecerea prin Camera regelui, Cabinetul Consiliului, Ca- binetul aurit al D-nei Adelaide și por- tretul aceleiași de Nattler, Opera regală (inaugurată în 1770 și care a găzduit de multe ori ședințe ale Adunării Naționale sau chiar ale Senatului), Sălile secolului al XVIII-lea, sala dedicată Consiliului și Imperiului, Sălile secolului al XIX-lea

G. TOPIRCEANU - 100

001 - U PE MAPAMOND

(în care privim cu luare aminte picturile lui Horace Vernet și Winterhalter, reprezentând pe Ludovic-Filip și familia sa).

De sus, de la etajul întâi, se observă organizarea impecabilă a celor peste opt sute de hectare de grădini, suplimentul natural care întregeste armonios Palatul. Proiectarea și aranjarea acestora a fost făcută de grădinarul-arhitect Le Nôtre (a conceput și Grădina Tuileries) în colaborare cu Le Brun și Mansart. Cită fanfotezie și răbdare au avut acești oameni până și-au văzut visul cu ochii!

Mi s-a părut la un moment dat, privind de acolo, de sus, din Palat, că văd afară tot un tablou în care bogăția florală, ca și variația de culori și desene, alternau cu micile bazine circulare, fântinile, aleile elegante și statuile de bronz. Nici o petală nu leșea în afara liniei trasate de gardul viu. Frumusețea, eleganța și mărima acestui muzeu verde mi-a amintit de grădinile de la Schönbrunn pe care le văzusem cu puține zile înainte. Să nu uităm că în continuarea acestor splendide grădini de la Versailles — este vestita orangerie, unde cresc în toată măreția portocali, dafini, palmleri și migdall.

Nu putem încheia vizita la Versailles fără a vedea Micul și Marele Trianon, o-

peră de excepție, chintesență a artei mondiale, opere care incununează o epocă de glorie militare și — mai ales — artistice.

După cele două zile petrecute în mijlocul atitor splendori, orice alt gând mi-a dispărut, toată filința îmi este subjugată de picturi, mobile, palate, istorie. Poate — gindeam — avea dreptate Aristotel când vorbea de acel „katharsis” ce-l face pe om să uite de el, de grijile lui cotidiene, chiar de egoismul său, în contact cu adevăratele valori artistice. Am văzut, cred, expresia acestei „uitări de sine”, a acestui „purificări” pe fețele transpuse ale oamenilor din țări și continente diferite, în ochii dilatați pentru a cuprinde și a duce mai departe creațiile nemuritoare. Oare — m-am întrebat în imensitatea saloanelor de la Versailles — putem vorbi în astfel de clipe de „exactitatea admirabilă” sau este doar o încercare de cuprindere a necuprinsului? Plecind de la aceste MONUMENTE ALE ARTEI (o drept să le scriem cu majuscule), simțeam că duc cu mine o grea comoară, gindeam că trăiesc un eveniment memorabil care n-ar putea fi uitat, așa cum nu poate sau nu trebuie uitată prima iubire, prima poezie etc.

profesor Cultură UȘURELU

PRIETENII „REVISTEI NOASTRE”

Starea cea bună

Desenez alfabetul limbii române.

Seamănă literele limbii române

cu arcuri de săgeți

și arcuri de triumf,

cu viaducte

și coloane infinite,

cu fluiere, cripte,

văi, dealuri și munți ;

Alfabet mioritic îmi spun.

Zilnic citesc alfabetul limbii române

pe chipul patriei.

Zilnic mă bucur de fiecare literă,

de locul ei,

Zilnic mă bucur de armonia

alfabetul limbii române.

Zilnic mă întristează că unii

au uitat alfabetul limbii române.

Zilnic mă întristează că unii mai

„mănîncă” literele limbii române.

Dar zilnic cred în veșnicia

alfabetul limbii române

Și aceasta îmi dă starea cea bună

De la A la Z.

Ion DEȘIRNA

G. TOPÎRCEANU - 100

Maestru al versului

(Urmare din pag. 2 238)

mai originale, în cuvinte de o proprietate fără cusur: „De prin balcoane / Și coridoare / Albe tulpane / Gilgie-n soare / Ies gospodinele / Iuți ca albinele, / Părul le flutură, / Toate dau zor. / Unele mătură, / Altele scutură, / Colbul din pătură / Și din covor...” etc. E un pastel în cuvinte, demn de penelul unui Luchian jovial. De mare efect ritmic-muzical și plastic-geometric (adevărate instrumente prin care — cum ar spune teoreticienii — realitatea este constrinsă a intra între hotarele artei) simt rimele bogate cu accentul pe antepenultimă. (În manuscrisul conținând un dicționar de rime — cel mai voluminos, probabil, din câte avem în limba română — poetul a clasificat, într-un compartiment separat, o lungă listă de antepenultime, grupate după sistemul vocalic al idiomului național: A, E, I, O, U, Ă, Î). Din șirurile reproduse mai sus, se poate foarte bine vedea și admira cascada dactilică a rimeilor „antepenultime”, spectaculoasă, mai cu seamă prin încadrarea ei contrastantă cu „masculinele” dintr-o singură silabă: **zor și covor**. În multe cazuri **pertența** se realizează prin același antepenultim, ca în acest catren din celelalte „rapsodii”, **Rapsodii de toamnă**: „A trecut întâi o boare / Pe deasupra viilor, / Și-a furat de prin ponoare / Puful păpădiilor”, personificarea — sau mai bine: **prosopopeea** naturii — fiind accentuată, treptat, în strofa: „Cu acorduri lungi de liră / I-au răspuns finețele. / Toate florile șoptiră / Întorcându-și fețele”. Enjembementul vine să accentueze stilul diurn, obișnuit, cochetând cumva cu proza — de unde umorul generos și totodată discret neologismele fiind în acest caz de rigoare: „De emoție-n surdină, / Supt un snop de bozie / O pastaie de sulcină, / A făcut explozie”, culminând în final: „Dar când știu c-o să vă-nghete / Iarna mizerabilă / Mă cuprinde o tristețe / Iremediabilă...”.

În certe cazuri, alternarea rimei feminine cu cea masculină (cea dintâi venind obligatoriu pe primul loc), lasă senzația netă de... fluid epic, precum în oricare strofă din **Balada chirișului grăbit**. Luăm un exemplu la întâmplare: „Trec anii, trec lunile-n

goană / Și-n zbor săptămânile trec / Rămii sănătoasă, cucoană, / Că-mi iau geamantanul și plec”. Să se observe, în plus, recurența verbului **a trece** — nou mod, umoristic și modern, al vechiului motiv **fortuna labilis** — la cap de vers, la cezură (la început de emistih) și la sfârșit de vers. (Compară cu... gravul pasaj din **Vilașa lumii**, poemul filozofic al lui Miron Costin: „Trec zilele ca umbra, ca umbra de vară; / Cele ce trec nu mai vin, nici să-ntorc iară. / Trece veacul desfrinat, trec anii...”.) Și este cât se poate de limpede că **efigia** — crochiu în cărbune de o mare plasticitate expresivă, din versurile: „Și cu plosca ridicată, / Zugrăvit pe cerul gol, / Popa capătă deodată / Mărăție de simboi — strofa — cheie din **Balada popii din Rudeni**, se realizează, în principal prin alternanța savantă a rimei feminine cu cea masculină, cea din urmă cu accentul pe silaba conținând vocala deschisă **o**.

Perfecțiuni și virtuozități privind rima și ritmul aflăm în cele mai bune dintre parodii, pe drept cuvânt subintitulate de poet „originale” — trăind esteticeste din propria lor sevă și mai niciodată din piesele parodiate, cum se întâmplă de obicei — precum aceea după **Infernul** lui Dante, cea homerică intitulată **Chinurile lui Ulise**, în arghezienele **Blesteme**, în parodiile după **Bolintineanu**, **Goga**, **Bacovia** etc. Chiar barocul comparației din o compunere precum **Cioara** se susține pe strălucirea și noblețea rimei, combinată cu savanteria rețeturilor. De exemplu: „Gravă ca o rugăciune / Și posomorită ca o / Figurină de cărbune / cu nuanțe de cacao”; Pamfletul însuși, la **Topîrceanu**, cu oricâte violențe, se bizuie pe exactitatea prozodică. De pildă, aceste versuri din **Infernul**, vizând pe **Bogdan-Duică**: „Văzui apoi o namilă urită, / Un fel de baci cu sarica subt glugă, / Ce sta deoparte sprijinit în hită. // De propria lui umbră vrind să fugă / Dar se trezea că-n juru-i gravitează, / Mînat de-o oarbă forță centrifugă”. Rime perfecte, cu totul neașteptate, inedite, găsim în **Bene merenti**: „Cum aş putea descoperi / Mașinăria? / Să știi că N.N. Zaharia /

(Continuare în pag. 2 251)

G. TOPÎRCEANU - 100

POET AL ANOTIMPURILOR

Autorul „Baladelor vesele și triste” este uimitor de sensibil și delicat, e un poet ce dă o expresie simplă, închisă, rotunjită perfect, ca un cerc sau altă figură geometrică pură, la care nu ai ce adăuga, o expresie ce pare inanalizabilă prin sinteză și diafanitate. El nu poate fi re-spus, nu-î poți impieta, prin presupuneri și interpretări, freamătul interior, neliniștile și durerile. A învățat de la Eminescu adîncirea în sine și de la moderniști zîmbetul ironic.

Topîrceanu privește natura cîclic, el ne aduce în suflet și în trăirea de dincolo de contingent, primăvara și toamna și, deși nu la fel de obsedant, vara și iarna. Pentru că oamenii uită, în goana lor prin ani, (tot el spune: „Trec anii, trec lunile-n goană / Și-n zbor săptămînile trec”), de nuanțele subtile, de bucuria lucrurilor mărunte, de trăirea clipei, ca și de retrăirea sau anticiparea clipei prin vis. Nu neapărat epicureism neoclasic este la Topîrceanu, cît înțelegerea francezilor interbelici de a se apăra de înstrăinare prin acest cult al bucuriilor mărunte. Topîrceanu aduce sensibilizarea modernului claustrat între zidurile cetății la tot ce ar veni din afara cetății, din spațiul nelimitat. El simte nevoia să înregistreze și să descifreze fiecare oră a naturii, ca și fiecare element al său vital, de pe un bulgăre minuscul de țărî-nă. El nu are libertatea romanticilor de a se implanta structural și prin trăire în natură, nici acea libertate a imaginației de a se abstrage total din realitate. Topîrceanu are vocație lirică, dar ca și alți poeți ai epocii, declarați moderniști, care nu-l revendică și cărora nu dorește să se alăture, este un om al timpului său, damnat la înstrăinare, însingurare, la a simți viața doar fragmentar și atunci, într-o oră de primăvară sau o oră de toamnă revarsă totul și se topește total. Primăvara și, mai ales toamna se încetățenesc în literatura noastră prin Macedonski, Topîrceanu, Bacovia transpun sensibilizarea citadinului la acordu-

rile anotimpurilor, la treceri, la discontinuități, armonii și dizarmonii.

Un alt sensibil la nuanțe, Alecsandri, venea să se bucure de natură, „en peintre” oarecum din afara ei sau să se înfioare de iarnă, contemplînd-o dintr-un cadru închis. Pe cînd la Eminescu e vară totală, natura e una și aceeași, ca în poezia populară, invadată de vegetație. Greutatea verii, a rodului, a esențelor pămîntului, va mai fi conținută, pe o altă claviatură decît cea romantică, la Blaga, Toamnele la Eminescu sînt de decor, țîn de starea de moment mai apăsătoare. Starea predominantă rămîne însă beatitudinea romantică, fascinația poeziei în codru.

Topîrceanu, aspirant la citadinism, dar menținînd cultul vieții patriarhale, extinde mult dincolo de zidurile orașului notațiile lirice, forța de captare a esențelor anotimpului. Se lansează, oarecum concentrat, în spații tot mai largi, simțindu-le și transfigurîndu-le aspectele atît de specifice, încît par uneori banale, arhicunoscute, de poetizate. Dar e, de fapt, infiltrarea lirică în spațiul descris, a orășanului care recunoaște în sine toate efectele, amănuntele, ciclurile vitale, ale patriarhalității sale și ale tuturor receptorilor săi din toate epocile.

Astfel, toamna la Topîrceanu va fi trenantă, interminabilă, nu cu oglinzi, ci cu închideri succesive cu strigăte ale vitalității deznădăjduite sau cu chinuitoare prelungiri pluvioase. Analogia cu Bacovia se impune de la sine, cel puțin în planul decorului, al tehnicilor cu efect muzical și cel mult în plan structural. E posibil chiar ca poetul să fi încercat parodii nemărturisite, dar tocmai această discreție poate ascunde recunoașterea unor punți de comunicare spirituală, o tacită simpatie și înțelegere a timbrului bacovian.

Paralela cu Bacovia însă privește

prof. Liana APOSTOL,
fostă elevă a liceului

(Continuare în pag. 2 250)

G. TOPÎRCEANU — 100

(Urmare din pag. 2 249)

poezii ca *Noapte de toamnă*, „*No-tembrie*”, „*Plouă*”.

Adevărată capodoperă și sinteză, *Rapsodii de toamnă, 1919*, nu numai că e profund personală, dar nu include în succesiunea de tablouri, ploaia, căci s-ar limita brusc orizontul iar poezia presupune planuri ample pentru sugerarea unei domnări depline a anotimpului. „*Rapsodiile de toamnă*” se remarcă printr-o perfectă menținere a prozodiei, a ordinii prezentării imaginilor, chiar a lungimii suflului melodic.

Majoritatea covârșitoare a verbelor sînt la prezent ca niște reveniri acute ale unor note puternice; unui element general îi succed imediat particularitățile; după educarea unui element în cadru urmează imediat cîteva determinări prin epitețe, comparații sau metafore sau prin elemente circumstanțiale, totdeauna cu dublu aspect — real și personificator, deci deodată realitate și basm, mediu firesc și mediu animat; deși în funcție de importanța elementului în cadru, aceste determinări sînt dispuse echilibrat, nedepășind una sau două strofe. Singura insistență pare a fi în descrierea libelulei, dar aceasta parcă are rolul de a reduce armonia și de a încheia perfect justificat liric succesiunea tablourilor înaintea imagini sintetizatoare a toamnei. De asemenea, echilibrul între aparițiile vegetale și cele animale, între elemente individuale și elemente colective este urmărit și realizat plinar. Sînt numai cîteva exemple din structura simetrică a *Rapsodiilor*.

Un alt aspect al valorii lirice este acela că se reduce mult tehnica de a introduce în planul liric, cam după epuizarea unei jumătăți din decor, a unui aspect pseudo-epic sau a unor stări intime. Dacă sînt, în *Rapsodii*, aparențe epice, acestea aparțin de fapt personificatorilor, din nevoia de a surprinde întreg freamătul miniatural al naturii și intră, de altfel în sfera umorului liric. Lipsind omul, sentimentele și manifestările lui declarate, se încarcă natura cu tot felul de reprezentări umane, trecînd totul din acuirea în basm. Iar contemplația

se află pe treapta ei cea mai pură, starea poetică fiind subliniată în peisaj. Poetul își permite doar un epilog, ca o motivație, ca o cheie care să accentueze de fapt tot lirismul.

Întreaga mișcare a toamnei e tot rapidă, ca și a primăverii, dar nu mai fac minuni pe nesimțite ca nunni, ci sînt concrete, individualizate au loc în plină agitație, cu spațimă și larmă. Doar pregătirea atmosferei de toamnă se face într-un timp mai îndelungat spațiu foarte amplu. Cadrul cuprinde o zonă de deal întinsă, cu corespondențe spre planul montan, enumerînd, ca elemente specifice, viile, ponoarele, fineșele. Elementul ce decide atmosfera este „boarea de vînt”, ce are ca ecou freamătul sonor al naturii:

„Cu acorduri lungi de liră
I-au răspuns fineșele
Toate florile șoptiră...”

Sensul mișcării vîntului spre vale, cuprinde din ce în ce elementele din cadru: frunzele salcîmului, coșofana în zbor, ciulinii „cuprinși de panică”, livezile de pe coaste pînă la păsările din mlaștină speriate de „Frunzele-n bejanie!”. Toate par ca se rostogolesc cu spaimă sau zboară purtate de vînt. Toate verbele au o semnatică a dinamismului și se succed ca într-un codru filmat. Un singur element rămîne să înfrunte „vîntul de iarnă”, un salcîm „Mîndru ca o flamură”, ce se încăpățînează să-și mențină verticalitatea în rostogolirea generală.

Tabloul al doilea este al agitației în care totul se consumă, într-un spațiu restrîns, într-o frămîntare de apogeu al vitalității. Timpul apropierei toamnei e oprit pînă la consumarea ultimelor zvîcniri ale vieții. Predomină elementele auditive într-un cadru cu multă vegetație. De la cîripitul apropiat pînă la strigătele păsărilor, totul se propagă prin sugestie de ecouri suprapuse, amplificînd efectul agitației. De aceea, deși cadrul e limitat, el are forța generalului și comunică cu restul naturii. Astfel, peste alarma vrăbiilor și legănarea papurii pe lac, elemente obișnuite, se impune cuvîntarea lăstunului. Acest element e anulat de insistența și ritmicul cîntec al broscuilor, care „îl insultă-n pa-

G. TOPÎRCEANU - 100

une" și-l provoacă / Cu prelungi a-plauze". Iar peste acestea, în crescendo violent, se aud strigătele „Ca de mama focului" ale lișițelor. Apoi totul se reduce parcă la biziitul nervos al ființarului și intră sub mister la apariția eretelui. Personificarea lui e de ordinul absurdului, întrucât nimeni nu poate fi învinuit.

Lirismul poeziei se accentuează

în partea a treia, prin elemente picturale, contururile fragile ale florilor și ele prinse în freamătul general.

Abundența vegetației din tabloul al patrulea reprezintă de fapt negarea armoniei de vară, buruienile și libidele stăpinesc un decor pustii din care s-au topit sevele proaspete.

Maestru al versului

(Urmare din pag. 2 248)

A iscălit ceva G.I. // Sau altă pană anonimă / Te-a lăudat cumva la Motru? / Păcat că n-am aici o rimă / În otru / ...Să știi c-aici e-neurcătura! / Eu îți spuneam / Că toți aceștia se cam / Ocupă cu literatură". Nu are dreptate Al. Săndulescu — într-o notă de subsol la ediția din 1959 — să-i reproșeze lui Topîrceanu „o regretabilă confuzie între zeul indian Brahma și fluviul Brahmaputra". Topîrceanu nu era intelectualul care să facă o asemenea confuzie. Și, mai la urmă, nu era scriitorul care, înainte de a așterne pe hîrtie cuvîntul în chestiune, să nu întindă mîna spre Iaroussul din raft spre a se informa... Realitatea e că perfecțiunea rimei a prevalat, esteticul a covîrșit... Și, așa cum persoana vizată, în speță Ibrăileanu, nu s-a supărat, luat fiind în răspăr, nici comentatorul de mai tîrziu n-ar fi trebuit să se formalizeze în fața excelentei strofe: „Înit ne speriem acum / Cînd îți vedem pe stradă mutra, / De parcă ne-ntilnim

în drum / Cu Brahmaputra!". Tot așa, în Expunere de motive, estetica prevalează asupra insultei, eventual chiar asupra trivialului, din strofa finală referind despre același Duică: „Și-al doisprezecelea — nu pot, / Fiindcă printre dumneavoastră / E unul cîrn și idiot...".

Cu Topîrceanu, recitat și reintrat în atenția generațiilor de azi și de mai tîrziu — lucru ce, cum spuneam, este previzibil — se va risipi și prejudecata, (afirmată deschis sau nu, dar mai întotdeauna subînțeleasă în mediile mai puțin docte), cum că poezia (și, mai în genere, beletristica) este cea mai... ușoară dintre arte, în ideea că nu o... tehnică anume, precum muzica, pictura, sculptura etc., de vreme ce socotesc neștiutorii) ea se folosește de cuvinte, de un material la îndemîna oricui. Se va vedea că poezia este chiar cea mai grea dintre arte. Măiestria lui Topîrceanu stă mărturie că, pe lîngă talent, este nevoie și de tehne. Scriind, ca orice clasic, el construiește. Și construiește temeinic!

TOPÎRCEANU VĂZUT DE ELEVI

FAZA TOPÎRCEANU

Gust. „Simț al frumosului, capacitate perfecționată prin cultură de a deosebi frumosul și utilul în artă și în viața de toate zilele" (DEX). În „Essais sur le peinture", Diderot spune că „gustul s-a pronunțat cu mult înainte de a cunoaște motivul judecății sale: el îl caută cîteodată fără să-l găsească și totuși persistă".

Probabil că tot din motive de gust

(care de obicei nu se discută?) George Topîrceanu a fost „acuzat" (uneori chiar fără ghilimele) ba de prea multă, ba de prea puțină inteligență:

„Inteligent ca pușini oameni al condeiului și manuscrisului" (T. Arghezi); „facultatea lui dominantă,

(Continuare în pag. 2 252)

TOPÎRCEANU VĂZUT DE ELEVI

(Urmare din pag. 2 251)

creatice e inteligența. Fără îndoială că d. Topîrceanu greșește. Ar fi banal să-i mai dovedim acum că"... (G. Ibrăileanu); „nu e greu de constatat că intelectualitatea «spiritul» ii sînt deficiente" (G. Călinescu). Da „se va spune, dar e vorba despre intelectualitate". Dar și despre spirit. Adaug. Cultura nu domină inteligența, nu o face dependentă de ea.

Și există stări. Cînd Topîrceanu aproape nu obosește prin surplusul de luciditate. Și altele. Cînd Topîrceanu ne surprinde prin... da, prin precocitate. Limbajul său poetic (și nu numai datorită abundenței de neologisme) prevestește pe cel al generațiilor ce vor veni. Și e absurd să încerci să negi că aproape caracteristice poeziei care se scrie azi sînt ironia și autoironia, coji sub care se ascund stări adevărate, în spatele bunei dispoziții debordante, a spiritului caustic, se citesc „tristeți iremediabile", obsesive, răscoltoare, căutări, ferciri sau măcar mulțumiri ș.a.m.d.

Topîrceanu poate fi dulos „pe față" („Cintec", „Singuri" „Rapsodii"), impresionist („Balada morții") sau ironic-dulos ca în majoritatea poeziilor sale. Preferă ironia în defavoarea dezvoltării pe de-n-ntregul a stărilor psihologice, e ca un adolescent care bravează cu nepăsarea simulată fugind de un ridicol inchipuit, cu un oarecare dispreț pentru lu-

mea comună de care, de altfel, nici n-ar dori să se desprindă, visînd la tubire și la tandrețe. Descoperim în lucrările lui Topîrceanu o latură gnoseologică, una estetică și alta, cea mai importantă, estetic-afectivă, emoțională, în ciuda autocontrolului, lucidității exagerate.

Orice om trece prin faza Topîrceanu. Îndeosebi cei care scriu, la rîndul lor, poezie. Topîrceanu e o treaptă. Necesară pentru a ajunge la Nichita Stănescu, de exemplu.

Demostene Botez scria despre Topîrceanu: „are cei mai mulți cititori. Sînt chiar unii care-l citesc fără să știe, căci oameni care-i spun versurile pe dinafară, fără să știe de cine sînt făcute,, de parcă s-ar fi născut ca poezia populară".

Va rămîne valabilă afirmația de mai sus? Topîrceanu va fi redescoperit va fi dat la o parte de cititorii lui Adrian Popescu, Mircea Dinescu, Mircea Cărtărescu, Alexandru Mușina? Sau de cei ai noului val, mai abundent ca oricînd? Cine poate ști? Se fac presupuneri. Încă.

A trebuit să scriu ceva „scurt" despre G. Topîrceanu și am scris ceva scurt (zic eu!) nu numai despre Topîrceanu, fără să contrazic pe nimeni și nimic, scriind și eu poezie altfel decît Topîrceanu (deci neînțelegîndu-l complet și nici măcar aproape complet) și semnînd

Doțna ROȘU,
clasa a XII-a A

Despre dragoste, natură, tristețe în poezia lui G. Topîrceanu

Că poezia lui George Topîrceanu va fi întotdeauna citită și recită de toate categoriile sociale sau de vîrstă, că va fi „en vogue", adică, de-a lungul a încă multe generații putem doar bănuși, dar că lectura ei va aduce întotdeauna adierea proaspătă, primăvărată a tinereții, a naturii în ceea ce are mai gingaș și frumos, o putem oricînd afirma cu plăcerea certitudinii.

Poeziile lui Topîrceanu au delicatețea naturii înseși. De aceea dragostea în poezia topîrceaniană este firească,

naturală lipsită de patimă, de exaltarea senzuală aproape nelipsită în poezia de dragoste.

Iubirea, în exprimarea poetului, capătă naturalețea ancestrală biblică uneori concretizîndu-se, ea însăși, în mesageră a sentimentului ca în „Rapsodii de vară".

„Iubirea mea neună

De-abia trezită-n zori

Adună

Mănunchiuri mari de flori".

Ascunsă, adolescentin, după o perdea de fină ironie, încercînd, parcă,

TOPİRCEANU VĂZUT DE ELEVI

stingaci, să-și ascundă adevărata intensitate, emoția iubirii este provocată cu tot „arsenalul” poetic. Nelipsită de chemările lirice, poezia iubirii lui George Topîrceanu se apropie prin romantismul cu care se integrează cadrulul natural de „Dorința” eminesciană:

„Deasupra noastră, un castan
cu frunze pudic răsfirate
Pentru-a servi de paravan
Iubirilor nevinovate”.

Gama iubirii se diversifică prin evocarea celebrelor cupluri nefericite în dragostea lor: la Manon Lescaut și Des Grieux sau Samson și Dalila, uneori prin propria-i tragedie:

„N-o să mai iubesc, zisese
Biata-mi inimă naivă,
Dar văzîndu-te pe tine
A căzut în recidivă”.

Dragostea în poezia lui George Topîrceanu suferă un dualism evident: un Topîrceanu liric creează iubirea

romantică uneori desuetă ca în „Noaptea de mai”, idilică asemeni unei pînze de Boucher. Dimpotrivă, ascuțita inteligență topîrceană naște ironia fină, fără a fi distantă, plină de observații caustice ce sacadează tonul gingaș: e de fapt o încercare de trezire, ca o bătaie prietenoasă pe umăr:

„Zici că la război, iubite,
Vii cu mine fără preget...
O, dar cum plîngeai aseară,
Cînd te-ai înțepat la deget!”

Fără să aibă suplețea lui Arghezi, filozofia lui Blaga sau geniul autentic eminescian, Topîrceanu este un mare poet păstrîndu-și unicitatea, originalitatea și mai ales larga popularitate de care i se bucură opera. Dragostea-i imensă pentru natură și poezie este astfel pe deplin răsplătită ridicînd omul la rangul de poet al tinereții, iubirii și naturii.

Luminița-Mihaela NICHIFOR,
clasa a XII-a D

DINTRE SUTE DE CATARGE

Mama

Prin mamă, se scurge timpul
Prin glasul ei
Se perpetuează gînguritul lumii,
Dragostea de mamă
Poate fi definită
Materie.
De aceea prin mamă
Îmi înțeleg viața și universul,
De aceea prin pasul ei
Înțeleg rotirea pămîntului,
Prin zîmbetul ei
Înțeleg strălucirea stelelor.
Mama e zîmbetul nașterii,
Mama e plînsul mormîntului,
Mama e văzutul și nevăzutul
Ce ne înconjoară
Iar cînd bucuria ne surîde
Prin razele ei
Ne gîndim tot la Mamă.

Iași, martie 1985
Sandu ANTONIO,
clasa a VI-a A,
Liceul „Național” - Iași

PERMANENTE

Monologul îndrăgostitului în poezia lui Eminescu (II)

de prof. univ. dr. Emilia Șt. MILICESCU

Și filmul virtual a ceea ce ar fi putut fi continuă în imaginația aprinsă a poetului, cu iminența înfăptuirii acțiunilor, cu atâtea gesturi de angelică tandrețe, purtând cuplul uman prin viață într-o beatitudine adenică. Cromatic și sonor, totul este estompat de imensitatea cosmică în care se desfășoară idila închisă, ca și cum ar fi primii oameni în univers, ca și cum ei doi ar întrupa pe toți tinerii îndrăgostiți de-a lungul tuturor evilor:

„Să sărim în luntrea mică
Înginați de glas de ape,
Și să scap din mină cirma
Și lopețile să-mi scape ;
Să plutim cuprinși de farmec
Sub lumina blândei lune
Vîntu-n trestii în foșnească,
Unduloasă apa sune !”

Cinematic, într-o schimbare bruscă de imagini, realitatea alungă visul cu ochii deschiși și monologul îndrăgostitului izbucnește într-o propoziție adversativă, copleșitoare în lacnul ei dramatism :

„Dar nu vine...”

Ferlicirea așteaptă, întrupată în ființa iubită, n-a venit și poetul — zdrobit și singur în univers — suspină dureros :

„Lingă lacul cel albastru
Încărcat cu flori de nuferi...”
— minune a naturii devenită iubită din moment ce nu poate sluji ca decor pentru scena visată.

Este de remarcat că nicăieri în poezia lui Eminescu, idila nu are loc în mediul urban, ci în cadrul naturii — confidentă mîngietoare și ocrotitoare a iubirii, fundalul mirific de frumuseți pentru trăirea celui mai definitiv dintre sentimentele omenești :

„Vino-n codru la izvorul
Care tremură pe prund
Unde prispă cea de brazde
Crengi plecate o ascund...” („Dorința”)

Sub ploaia înmiresmată a florilor de tei, vor visa un vis ierice pe care nici o imagine închisă a raiului nu-l poate egala.

Alteori, iubită este „cîntare întrupată”, poetul realizînd un dublu transfer de atribute : cîntarea în sine capătă consistența palpabilă prin identificarea cu perfecțiunea trupeză a femeii căreia îi dăruiește la rîndul ei eteratele efluvii melodice, spre a-l purta pe îndrăgostit spre țărnuțel fericii. Mai departe, iubită este „notă rătăcită din cîntarea stelarilor” ori „ființa armonică ce-o gînd un serafim”. Planul concret se întretaie cu planul abstractiunii, tot pe coordonatele specifice elementului sonor. Numai concepută ca o notă desprinsă din și-

reagul melodic al armoniei universale se poate explica frumusețea mai presus de cuvînt a iubitel și astfel adorația exaltată a îndrăgostitului se justifică, este inexorabilă.

Cercetarea noastră înfrigurată și avidă de secvențele lirice în care Eminescu își destăinule veacurilor alte fațete ale sufletului îndrăgostit, descoperă catrenele din Singurătate. Ființa liricului romantic, mlstuită de incandescența sentimentului său cu valente neîmplinite în fatala lui erodare, se simte într-o mare singurătate. Planurile unei vizionari unice și profunzimea simțirii îi singularizează și-l izolează de restul lumii. Decor modest de om sărac și timp rece. E seară. Perdelele lăsate accentuează dorința lui de a fi singur, ca gîndurile și amintirile să se poată depăna năstingherite, făcînd ca fiecare clipă trecută să redevină prezent, un prezent eliberat de acuitatea durerilor și de amarul dezamăgirilor : „dulci fluzii” și amintiri plăcute „cad mîngioase” pe sufletul însingurat, pînă ce conștiința incompatibilității idealurilor sale cu mediul înconjurător și a fatalului drum pe care — ca și în Luceafărul — structura de geniu îi croiește existenței sale, face să izbucnească dureroasa exclamație :

Ah ! De cite ori voiț-am
Ca să spînzur lira-n cul
Și un capăt poeziei
Și pustulul să pui...
Dar atuncea greierii, soarecii
Cu ușor măruntul mers
Reaue melancolia-mi
Iară ea se face vers”

În această neostoită, sistică sfîșiere a sufletului de neputința acordării cu banalul cotidian, un singur fascicul de lumină străbate bezna :
„E tîrziu, cînd arde lampa,
Inima din loc îmi sare
Cînd aud că sună clampa...
Este ea. Desartă casă
Dintr-odată-mi pare plină
În privazul negru-al vieții
E-o icoană de lumină...”

Contrastul de la geneza lumii : negrul neființei, întunericul vieții poezului, apoi lumina radiată de făptura iubitel, dezlătunțînd furtuna fericii, dar și revolta împotriva trecerii implicabile a vremii, insuficient pentru sopțirea fără istov a eternele vocabile de iubire

„Jambii suitorii” nu stîmpără mîhnirea copleșitoare și poetul monologhează :

„Departă sunt de tine și singur lingă foc,
Petrec în mine viața-mi lipsită de

noroc...”

(VA URMA)

Formația filozofică a lui Mihai Eminescu și consecințele ei asupra creației (II)

Dacă am încerca să privim creația poetului pe etape, am admite că prima etapă ar fi dominată de modelul cosmologic platonician, următoarea, când sentimentul comuniunii și consubstanțialității om—univers e pierdut, iar cea de a treia (perioadă ultimă nu în sens cronologic, ci în ordinea soluțiilor propuse), când relația gândire umană—univers e resimțită ca o opoziție.

Față de această disjunție gnozeologică reacționează postkantienii Hegel și Schopenhauer. Din filozofia hegeliană Eminescu pare să fi reținut dialectica sistemului, triada teză—antiteză—sinteză. Problema este însă controversată. G. Călinescu pune accent pe filozofia lui Schopenhauer folosind mărturisirea poetului consemnată de Ioan Slavici: „Aceasta mă-ndeamnă să fac mărturisirea că pe mine, tânăr lipsit cu desăvîrșire de cultură generală, Eminescu m-a îndrumat încă pe la sfîrșitul anului 1869 să nu-mi pierd timpul cetind scrieri de ale filozofilor ca: Fichte, Hegel și Schelling și nici scrieri de ale lui Kant să nu le cetesc decît după ce le voi fi cetit pe ale lui Schopenhauer”.³⁾

Tudor Vianu și Al. Dima rețin elementele influenței hegeliene cu toată distanțarea pe care o mărturisirea însuși poetul.⁴⁾

Al. Dima este de părere că Eminescu a receptat elementul fundamental: Antiteza ca fiind sfîrșitul însuși al doctrinei cu consecințe devenite involuntare în manifestarea gândirii poetice.⁵⁾

Spiritul universului ca spirit tutelar, sesizabil în scindarea tezei în antiteză și echilibrarea scindării în sinteză, este, după Al. Dima, axul principal al dialecticii pe care și-o însușește Eminescu, devenind un model asumat al gândirii sale.

Doar o asimilare organică poate explica sentimentul că este o proprie concepție, fapt ce explică într-un fel, minimalizarea lui Hegel. Triada hegeliană subzistă în toată creația poetului. În basmul „Făt-Frumos...” Eminescu începe narațiunea cu inflexiuni de povestitor popular, substituind însă triada de care vorbeam: „În vremea veche, pe cînd oamenii, cum sînt ei azi, nu erau decît în germenii viitorului...”

În sinteza eminesciană însă prezentul apare ca termen de opoziție, deci în condiția unei dimensiuni temporale degradate, în timp ce trecutul devine modelul unui viitor aflat sub semnul imposibilității împlinirii hegeliene, este deci și dialectica reversibilă a triadei, motiv pentru care poetul situează trecutul ca dimensiune, exemplară în trecerea timpului, trecutul fiind „sîmburele” tuturor devenirilor suma latențelor și, mai presus de toate, începutul manifestării spiritului universal.

Cea mai elocventă însușire a spiritului dialecticii hegeliene ni-l oferă marile proiecte din postume, și, mai ales, viziunea panoramică din *Memento mori*. „Concepția dezvoltării organice a societăților omenești — arată Tudor Vianu — și a tuturor formelor culturii lor spirituale, analogă dezvoltării ființelor vii din embrion, o formulase limpede Hegel”.⁶⁾

Stăruim asupra acestui aspect, deoarece filozofia istoriei și statului, în legătură directă cu condiția umană apare în chipul cel mai evident, așa cum arătam în marile poeme: *Andrei Mureșanu*, *Umbre pe pinza vremii*, *Memento mori*, inclusiv în proiectele dramatice.

prof. Nicolae MOHOREA

DINTRE SUTE DE CATARGE

Geometrie Moto pentru un sentiment

Și ne-am oprit
În prag de zero absolut
Fără să-ți simt
Vibrațiile încă fierbinți.

Un univers ești tu
Și același univers sînt eu.
Și totuși între noi,
Cu doi poli ai zborului sublim,
Există o stea neagră a apusului
Care ne-a croit destine diferite.

Doar atît...

Ce-ar fi să ne amintim
că timpul nu ne aparține ?
Și pentru că tot sîntem alții
să uităm nopțile sufletului !
Doar atît...

Florentina-Alina COJOCARU,

clasa a XII-a D

Timpul și eu

Eu sînt o clepsidră în vreme
Și țin firciele de vise.
Stau sferile mele solemne
Ca două adevăruri închise.
Și simt cum mă scurg eu în mine,

Și vis sînt în fiecă clipă.
De boltă, speranța mă ține.
De zboruri, mă ține-o aripă.

Ecaterina CRÎNGEANU,
clasa a XII-a B

Baladă cu cai

În coamele voastre
Plîng drumurile
Tăiate de marmura
De la roata răsucrilor.
Cu copitele mușcați
Miezul lunii tămiate
de doruri.
Calul roib îmi galopează
în palmă
Și îl simt cum împletește
Vînturile

Dintre brazil cu cetină
De stele.
Alergînd pe harpe,
Răscolește cristalul din
Cornul cerului.
Iată de ce iubesc,
viltoarea cailor
În țărina sau vremuirea
Din ochii tăi.

Anca POPOACĂ,
Liceul „N. Bălcescu” din Brăila

Cîntecul meu...

Cîntecul meu... s-a născut din flori de salcîm și din zîmbetul ochilor căprui, de copil. Și l-am prins cu mîinile-amîndouă să-l sărut și să-mi umplu viața cu el.

Cîntecul meu... mi-a nins peste degete și peste frunte și m-a osîndit să-mi fie sufletul cîntăreț solitar, desculț, cu glezna de iarbă și cu genunchi de flori. Și trupul alb s-a înfășurat în somn, de mîină cu cîntul care cîntă la urechile copiilor, cîntecul meu. din zodiac albe... din ris de cireșe și din răsărit de soare...

Gianina STANCIU,

clasa a IX-a B,

Liceul „Al. I. Cuza” din Focșani

INSEMNĂRI

O zi deosebită din viața mea

Pe alea plină cu frunze ruginite apăreau doi pași ușori, o față gînditoare și o inimă ce bătea nerăbdătoare.

Eram eu. Mă plimbam și mă gîndeam la ziua următoare, cînd trebuia să trec prin Mărășești, Mărăști și Soveja. Va fi o zi deosebită din viața mea, îmi spuneam cu bucurie. Un început de viață, un freamăt de frunze noi într-un lăstar. Voi putea cînta cîntecul „Tot înainte” și nu mi se va mai spune „șoim al patriei”, ci „pionieră”. Cîte speranțe sînt legate de acest cuvînt! Voi purta culorile roșu, galben și albastru și mă voi mîndri cu acest crîmpej din tricoul românesc. Dar deodată mă trezi din visarea adîncă o colegă, care mă întrebă dacă mi-am pregătit costumul festiv. Mi-l pregătisem, într-adevăr.

Am pornit spre casă. Timpul trecuse ca o nălucă, iar mîndra lună apărea ca pictată pe perdeaua de stele. Toată noaptea, n-am putut să dorm și dimineața m-am trezit foarte oboșită. Alungînd oboseala ca pe un fulg zburat de vînt, m-am îndreptat veselă spre școală. Pe drum, m-am întîlnit cu colege la fel de emoționate ca mine. Am ajuns la autocar și după ce au venit toți colegii, am pornit. Bătrînul soare parcă trăia și el bucuria noastră, a viitorilor cutezători ai țării. După ce am vizitat mausoleul plin de învățăminte de la Mărășești, autocarul și-a continuat drumul trecînd prin alte localități și iață-ne ajunși la Mărăști. Aici, autocarul s-a oprit și puzderia de copii a năvălit afară.

Au fost făcuți pionieri o parte din elevi. Printre aceștia am fost și eu. Cînd am primit cravata, ochii mi s-au împălăjenit, iar în minte mi-au venit miile de ostași eroi, care și-au jertfit viața pentru a avea noi o copilărie fericită și pentru țara noastră — România.

Mi-am amintit de lanurile galbene de grîu care sînt plînea țării, de cerul senin ca valurile mării pe care zboară porumbei albi, simbolul păcii. Scarele ne zîmbea, iar noi eram fericiți. Mergeam spre drumul cunoașterii și, în același timp, ne îndreptam spre viața plină de realizări. Urcam prima treaptă spre viitor.

Mai avem multe trepte de urcat: intrarea în clasa a V-a, examenele, liceul și facultatea. Sîntem ca niște pui de rîndunică ce învață să zboare, încrezători în propriile lor aripi.

Laura UȘURELU,

clasa a V-a E,

Școala Nr. 9 din Focșani

LA ANIVERSARA

O CARTE DE EXCEPȚIE:

„Personalitatea literaturii române”

Între multele cărți publicate de Const. Ciopraga de-a lungul anilor, de la monografia Calistrat Hogaș (1960) și pînă la culegerea de studii și articole Propilee (1984), *Personalitatea literaturii române* (1973) ocupă un loc privilegiat. Fără să facem abstracție de celelalte lucrări de critică și istorie literară — toate avînd darul inițierii cititorului întru omenesc și frumos —, apreciem, împreună cu majoritatea comentatorilor săi, că, exceptînd puținele imperfecțiuni semnalate — la care, la urma urmei, are dreptul orice întreprindere de pionierat și de asemenea anvergură —, această carte este una de excepție. Încorporînd într-însa un coeficient de originalitate foarte ridicat (cum au observat, între alții, un Dumitru Micu, un Pompiliu Marcea, un Liviu Leonte sau un Al. Dobrescu), autorul ei, spirit sobru, echilibrat, neabandonîndu-se punctelor de vedere neverificate de timp, își asumă de data aceasta riscul de a se apropia cît mai mult posibil de o temă în cazul căreia adevărurile categorice pot fi așa de puține: **tema personalității literaturii române** (și nu a originalității ei, cum au spus Pompiliu Marcea și Gabriel Dimisiaanu). „E o lucrare de un tip special, așa spune — se confesa autorul într-un interviu —, pentru că pînă acum nu s-a încercat una asemănătoare în cultura noastră. În alte literaturi n-am găsit decît încercări de mică întindere. Tentativa este foarte îndrăzneată, de aceea și plină de riscuri; dar cine va trebuia să încerce...” (**Despre critică literară și poezie**, interviu realizat de Calistrat Costin, în *Ateneu*, nr. 114, ianuarie 1974, p. 2, 15).

Cartea solicită interesul cititorului — și îl și satisface — în primul rînd prin evidențierea trăsăturilor specifice ale spiritualității românești recunoscutibile în capodoperele sale de gîndire și sensibilitate, id est, în cazul de față, în operele literare reprezentative ale neamului nostru. Tema a mai fost abordată și de alții — de Tudor Vianu în primul rînd — dar nimeni

C. Ciopraga la Liceul „Unirea”, în 1974. În dreapta sa, criticul literar N. Barbu.

nu a găsit literaturii noastre atîtea note particulare care să fie și prezentate atît de argumentat. **Sentimentul naturii, estomparea tragicului, sentimentul dorului, nevoia de lumină, tentația stilului narativ, preferința pentru anumite tipuri epice, sinteza tradiției cu inovația și deschiderea spre universal** sînt cele opt trăsături subliniate, depistate, poate, și de alții, dar pînă la apariția **Personalității literaturii române**, subiectul a fost tratat numai sporadic și de aceea nu îndeajuns de convingător. Cît privește scriitorii, pe opera cărora se sprijină importantul edificiu al studiului, autorului i se pot aduce puține reproșuri, atîta vreme cît ca martori acreditați de timp ai specificității noastre nu lipsesc dintre clasici: Eminescu, Creangă, Caragiale, Sadoveanu, Rebreanu, Călinescu, Camil Petrescu, H. P. Bengescu, Arghezi, Blaga și Ion Barbu. Atenț și la manifestarea unui specific românesc al zilelor de azi, pe de o parte

În spirit tradițional, pe de altă parte cu ușoare modificări sub influența contactelor tot mai frecvente cu alte literaturi, Const. Ciopraga vorbește despre aceasta într-un (foarte sugestiv ca titlu) **Capitol deschis: Continuatori**. Pe numai 20 de pagini — ceea ce presupune o capacitate excepțională de concentrare și selecție — ni se face o trecere în revistă pe cit de rapidă, pe atât de exactă a literaturii din ultimele decenii, fără ca vreunul din numele mari ale acesteia să fie uitat sau răstălmăcit. Lectorul interesat poate zăbovi mai mult asupra respectivelor pagini și se poate convinge singur de adevărul spuselor noastre.

Nefiind un partizan al protocronismului românesc în înțelesul denaturat pe care l-au atribuit unii acestui termen, autorul **Personalității literaturii române** pomeneste în cartea sa de unele preeminențe culturale românești, acestea venind în sprijinul conceptului pe care cartea îl teoretizează. „Am fost receptivi — spune el într-un loc —, însă am și dat, în schimb, figuri importante, între care un Antioh Cantemir, clasic al literaturii ruse din secolul al optsprezecelea. Dora d' Istria e pseudonimul Elenei Ghica, publicistă din generația lui Alecsandri, stabilită... la Florența, unde va deveni propagatoare a culturii române, Elena Văcărescu, scriitoare de limbă franceză, s-a impus atenției lui Proust, Valéry și Anatole France... Tristan Tzara funda la Zürich în 1916, împreună cu alții, mișcarea dadaistă... ieșeanul B. Fundoianu și brăileanul Ilarie Voronca, stabiliți la Paris, s-au înscris printre reprezentanții literari ai Rezistenței.

Sîntem martori ai difuziunii mondiale pe care o cunoaște, de două decenii încoace, dramaturgia lui Eugen Ionescu, una din figurile de prim-plan ale teatrului de avangardă...” În altă parte, se mîndrește, nu fără motiv, „cu cele câteva zeci de pagini lăsate de Urmuz, situate la originea „absurdului european“ și care se constituie în „una din prioritățile noastre“.

Calificativul cuprins în titlul care precedă rîndurile de față are în vedere și inspirata denominare a secțiunilor cărții. Cea dintîi se numește **Constante și metamorfoze**, a doua — **Cîteva rezonanțe** iar a treia — **Proiecții în universal**, toate trei întinzîndu-se de la descrierea primelor trăsături definitorii ale literaturii române pînă la dezvoltarea celor mai neașteptate încadrări ale ei în planul literaturii universale.

Dar importanța cărții în discuție vine și dinspre stil. În ciuda acelor pe care scrisul criticului literar ieșean nu-i încîntă deloc, noi ne recunoaștem nu puține voluptăți la lectura textului acestuia, chiar într-o carte de largi considerații de teorie și critică literară ca **Personalitatea literaturii române**.

În încheiere, ne place să credem că atunci cînd i s-a acordat **Premio Mediterraneo**, pe care Const. Ciopraga l-a primit anul trecut pentru întreaga sa activitate de critic și istoric literar, **Personalitatea literaturii române** a avut un rol hotărîtor. Este o sinteză unitară în felul ei și ca viziune, și ca stil. Este o carte de excepție.

Marcel CRIHANĂ

1986 – ANUL INTERNAȚIONAL AL PĂCII

Frunzărind o carte de istorie...

O „Istorie” frunzăream,
Pe ici, pe colo, mai citeam
Și mă uitam la poze:
„Războiul celor două roze”.
Răsfoind cîteva pagini,
Apăreau alte imagini.
Pe o pagină-n aval:
„Războiul mondial”.
Măcel și sînge.
O mamă care plînge.
Apoi, războiul „cracii-ncrîlgate”:
Capete tălate.
Picioare amputate.

Spîzurători.
Cadavre și ciori.
Munji de proteze,
(Cine să protesteze ? !)
Și vremea trece:
„Războiul rece”.
Acum e rîndul lor:
„Războiul stelelor”.
„Istoria” (nu umblu după rime)
E un album de crime !

Lola BARUCH,
fost elev al Liceului „Unirea”

EMINESCU VĂZUT DE ELEVI

Pătrunderi platoniciene în „Luceafărul” lui Mihai Eminescu

Lucrarea și-a propus să stabilească unele analogii tematice și de structură între poezia eminesciană, reprezentată prin ce are ea mai semnificativ — poemul „Luceafărul” — și filosofia platoniciană.

Capitolele lucrării au fost intitulate: „Eminescu și cultura antică”, „Premise stilistice în interpretarea poemului”, „Cunoașterea metafizică”, „Cunoașterea afectivă”, „Cunoașterea fizică”, „Afinități stilistice”. Ce încearcă lucrarea să aducă mai nou este o adâncire a influenței lui Platon pe plan conceptual, problema fiind abordată în capitolele „Cunoașterea metafizică”.

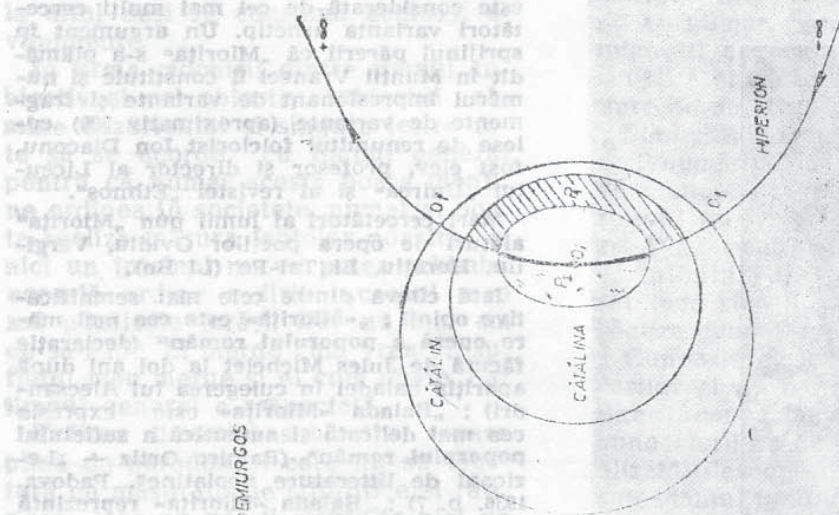
Influența ideologiei platoniciene în „Luceafărul” este de natură conceptuală, pentru că de la filosoful grec Eminescu preia schema gândirii. „Luceafărul” este în esență un mit gnoseologic, principiul cunoașterii înglobând toate aspectele poemului: epic, liric și filosofic. Avem de-a face mai întâi cu cunoașterea metafizică (la antici — înțelepciune), mijlocul atingerii ei nefiind experimentul (deci perceperea prin simțuri), ci puterea gândului. Legată de cunoașterea metafizică apare cunoașterea afectivă (iubirea), ridicată și ea la grad de Idee—Formă prin generalizare. Cea de a treia formă a cunoașterii în poem este cea în accepția obișnuită, experimentală, a cuvântului. Este vorba de cunoașterea universului, a nașterii și devenirii lui, unde, deși ne aflăm în lumea Ideilor lui Platon, mijloacele de cunoaștere rămân simțurile, mai ales văzul. Toate cele trei forme ale cunoașterii se subscriu celei metafizice, atât prin mijloacele lor (abstractizarea și conceptualizarea) cât și prin finalitatea lor (ajungerea la Ideea-Formă indiferent că se numește Cunoaștere în sine, Iubire în sine sau Frumos în sine).

Luceafărul este în esență o idee platoniciană, aparținând repausului etern, poate simbolul sufletului complet purificat și scăpat de purgatoriul metempsihozei. Este esența divină a sufletului uman. Cătălina, pămînteană, copie a Ideii de femeie, aparține fenomenalului. Neputința unei legături dintre cei doi se datorește nu unei deosebiri de grad, ci de esență: Cătălina este o „prea frumoasă fată”, iar Hyperion este „din forma cea dintâi, o veșnică minune”. Diferența de esență dintre cei doi este relevată prin gesturile și faptele lor, ca și prin plasarea lor în două locuri opuse: Cătălina pe pământ, Luceafărul în etern. Simbolurile absolute ale celor două lumi sînt Cătălin și Demiurgul, ambii relevînd antinomia lumilor prin neîncercarea de depășire a propriei condiții. Primul, „viclean copil de casă”, este simbol al mediocrității telurice, al doilea — făuritorul sufletului nemuritor, deci al Ideilor. Pentru ilustrarea acestor concepții se asimilează simbolul condiției telurice (Cătălin) cu o sferă, conform sfericității lumii la Platon, în „Timaios”. Fiind simbol antinomic absolut, sfera, asimilată condiției feminine, Cătălina va fi inclusă în prima sferă. Pe Hyperion îl putem asimila într-o parabolă ce reprezintă forma de cometă, presupusă de Marin Mincu: „Hyperion ce din genuni / Răsai c-o întreagă lume”. Contactul Cătălinei cu Hyperion se face sub semnul visului, în schemă intersecția sferei Cătălina cu parabola. Întreg procesul cunoașterii se va face

EMINESCU VĂZUT DE ELEVIM

sub semnul visului, căci Cătălina nu mai visează o iubire cosmică. Momentului inițiativ al cunoașterii îi corespunde intrarea în vis. Acum Cătălina își pierde identitatea firească, dobândindu-și una mai largă. E vorba de dezgolirea sufletului pînă la esență și conjugarea lui cu marile esențe ale cosmosului, un contact aparent cu lumea Ideilor.

În relațiile dintre Cătălina și Hyperion avem de-a face cu două percepții vizuale: P_1 — percepția vizuală primă, cînd astrul este văzut („Îl vede azi, îl vede mîni“), și percepția vizuală secundă, ce se face în oglinda visului, căci întreaga substanță epică a poemului ne apare nouă ca vis reflectat în oglindă. Întreaga semnificație filosofică a poeziei se desfășoară epic în vis, privit ca proces cognitiv. Eminescu alege astfel calea fenomenalizării unei Idei imuabile, cea a cunoașterii absolute, pentru că Luceafărul, prin însăși natura sa, nu poate apărea ca prezență fizică decît în oglinda visului.

Traectoria Luceafărului, ca traectorie a drumului cunoașterii și devenirii are loc de la minus la plus infinit, putînd fi asimilată cu conturul parabolice. Virful parabolei, O ideal, reprezintă anularea lui Hyperion ca simbol al cunoașterii absolute, dorind fenomenalizarea întru iubire. Prin fenomenalizare, Demiurgul îi prezice propria negare. În momentul în care el nu poate fi perceput ca simbol cognitiv, moment al intrării și ieșirii din sfera teluricului, el atinge punctele O fenomenal, anulîndu-se pentru Cătălin și Cătălina.

Lumea aparențelor, copie a lumii ideale, apare în poem ca lume a neființei, în care este adevărată numai legea curgerii tuturor fără încetare. Tot ce este stabil pe pămînt, de la înălțimea Ideii este trecător, într-o veșnică „refacere a ceea ce moare și o neîmpăcată desființare a celor create odată” (Phaidon). Aici Platon, și împreună cu el și Eminescu, împrumută de la Heraclit și Kratyl, pentru lumea sensibilă, teoria mișcării universale: „Din sinul veșnicului ieri / Trăiește azi ce moare / Un soare de s-ar stinge-n cer / S-aprinde iarăși soare. // Părînd pe veci a răsări / Din urmă moartea-l paște / Căci toți se nasc spre a muri / Și mor spre a se naște”.

Ultima strofă are directă corespondență în „Phaidon”, unde apare la fel ideea „cerculul strîmt”. După demonstrarea principiilor contrariilor: „căci lucrurile se nasc fiecare (...) din contrariul lor” (70 d), iar Socrate concluzionează: „Este tot atît de sigur că viii provin din cei morți, cît este de sigur că morții provin din cei vii.”)

*) Lucrare distinsă cu premiul I, la Sesiunea de comunicări și referate științifice ale elevilor, Iași, iulie 1985

MUZICĂ

Balada „Miorița” în discografia muzicală română și universală

Între cele mai vechi mărturii despre cîntecul românesc epic, sînt amănunțele lăsate de cronicarul polon MATEI STRYKOWSKY, care, în perioada 1573—1574, a străbătut: Muntenia, Transilvania și Moldova, unde a auzit numeroase rapsozii populare, cîntece vitejești dedicate unor mari conducători.

De-a lungul secolelor, baladele au înflorit, cea mai înaltă cotă valorică atîngînd-o „Miorița”, cunoscută astăzi în peste 1500 de variante, create în toate zonele locuite de români. După cum se știe, ea a fost descoperită la Soveja, de Alecu Russo, în 1846. În 1850, este publicată de Vasile Alecsandri, în ziarul „Bucovina” și apoi în culegerea „Poezii populare. Balade (cîntece bătrînești) adunate și îndreptate de...” (1852). Ulterior (în 1866), a fost reprodusă în „Poezii populare ale românilor”.

În deceniile următoare, au avut loc serioase dispute privitoare la problema locului de origine al baladei, la care au luat parte George Coșbuc, Ovid Densusianu, Grigore G. Tocilescu, G. Dem.

Teodorescu, Barbu Delavrancea ș.a. Nici pînă astăzi, această problemă nu a fost elucidată pe deplin. Totuși varianta Russo—Alecsandri, datorită marii ei circulații, realizării artistice excepționale, precum și multitudinii temelor și motivelor, este considerată de cel mai mulți cercetători varianta arhetip. Un argument în sprijinul părerii că „Miorița” s-a plămădit în Munții Vrancei îl constituie și numărul impresionant de variante și fragmente de variante (aproximativ 500) culese de renumitul folclorist Ion Diaconu, fost elev, profesor și director al Liceului „Unirea” și al revistei „Ethnos”.

Mari cercetători ai lumii pun „Miorița” alături de opera poezilor Ovidiu, Vergiliu, Horațiu, Li Tai-Pe (Li Bo).

Iată cîteva dintre cele mai semnificative opinii: „«Miorița» este cea mai mare operă a poporului român” (declarație făcută de Jules Michelet la doi ani după apariția baladei în culegerea lui Alecsandri); „Balada «Miorița» este expresia cea mai delicată și autentică a sufletului poporului român” (Ramiro Ortiz — „Lezicoul de literatură neolatine”, Padova, 1936, p. 7); „Balada «Miorița» reprezintă una din creațiile cele mai revelatoare ale sufletului românesc” (Raymond Queneau — „Enciclopedia Plciadei”, Paris, 1957, p. 1380).

Baladele nu se recită, ci se cîntă de rapsozii populari, țărani, în special bărbați. La început, ei au fost acompaniați de fluter, cîmpan, nai, lăută, cobză, vioară, țambal și de contrabas, după 1900.

Din „Buletinul muzeului limbii române”, apărut la Cluj, în 1924, aflăm că, printre cei mai de seamă rapsozii din evul mediu, care au cîntat la lăută, în secolul al XIV-lea, și balada „Miorița”, a fost poetul maghiar Balassa Ballint, perfect cunoscător al limbii române și al obiceiurilor noastre. El a interpretat o variantă de colindă din Transilvania — „Savu, nu lăsa fata în casă”.

Secolul al XIX-lea a dat o întregă galerie de cîntăreți de balade: Barbu Lăutaru, Solcanu Petre, Sava Păduraru, Ochi Albi, Nicolae Picu, Grigore Vindleru ș.a.

În zilele noastre, culmea cea mai înaltă a acestei arte a fost atinsă de Tudor Gheorghe. În cadrul Festivalului național „Cîntarea României”, el a creat un adevărat curent de reînviere a cîntecelor vechi românești.

(Va urma)

Florian V. ION,
muzicolog

Descoperind dimensiuni umane *

Subiectivitatea care colorează timpul trăit face posibilă răsturnări ce nu pot avea loc în realitate, o retrăire a trecutului ca și evadarea din prezent, o recompunere suigeneris a evenimentelor care nu au avut loc, reorganizarea lor; face ca timpul subiectiv să fie eterogen și reversibil. Culoarea și timbrul specific al timpului subiectiv diferă de la un subiect la altul deși se consumă aceleași evenimente.

În urma ciocnirii dintre timpul subiectiv și cel obiectiv, subiectul rămâne dezorientat și singura ieșire este să se acorde cu timpul general pentru că numai acesta poate menține ordinea în societate, numai el poate realiza măsura faptelor noastre și nici un înțeles nu va putea schimba această ordine a firii: „ceasul meu mă păcălește iarăși. Dar nu mai am ce să-i fac. El merge cum vrea el, sufletul meu merge și el cum poate, dar timpul general e respectat”.

Trăirea timpului subiectiv apare plină de paradoxuri care nu au legătură cu măsurătorile științifice și rațiunea, care nu pot fi stăpânite nici de înțelepți.

Timpul subiectiv este o expresie a sensibilității pentru că: „timpul se măsoară cu sufletul și sufletul îl măsoară cum vrea el”.

Sensibilitatea este o însușire fundamentală a vieții. De aceea încercările autoarei de a cunoaște și stăpâni timpul subiectiv apar ca niște încercări de a cunoaște și dirija viața.

Ecourile întrebărilor despre începuturile lumii le regăsim în multe bucăți („Sub clopotul de sticlă”, „Etapel pe memoriei”, „În căutarea numărului”, „Fără timp”).

Are universul caracter static?
Viața se naște din mișcare.

O forță necunoscută transformă staticul în dinamic prin „altercații de culori și sunete niciodată măsurabile”.

Astfel începe viața.

Lumea apare când din întuneric se naște „sentimentul de apartenență”, prima etapă a memoriei, a conștiinței („Etapel pe memoriei”), totuși autoarea nu consideră că viața există doar în conștiința noastră, nu consideră viața ca ceva subiectiv, consideră că lu-

mea există și în afara noastră, ea are o existență obiectivă, există și după moartea noastră pentru că: „anii se numără de la zero, dar viața trecută și anticiparea vieții începe de la infinitul mic”.

Reapare ideea cunoașterii infinitului prin cunoașterea formelor lui concrete de manifestare, prin cunoașterea rațională a micilor universuri finite, prin cunoașterea simbolizată de număr: „Florile, păsările, pietrele, stelele nu au număr, nici picăturile ploii, nici fulgii de zăpadă, nici iubirile. Desigur nici visul, creația, gândirea nu au număr. Și totuși sensul vieții e numărul așa cum se numără astăzi simplist și sintetic în răspunsuri bine de da și nu”.

Simbolul cunoașterii raționale pare a fi numărul, dar există o infinitate de numere cu care nici oamenii, nici roboții nu se pot încumeta să lucreze. Doar poezii au curajul să lucreze cu infinitul; încă o dovadă că numai rațiunea și sentimentul împreună pot realiza cunoașterea.

Cunoașterea lumii, învățarea adevărilor ei nu o realizează poate nici tinerii care „îmboğătesc vocabularul cunoașterii cu dorințe imposibil de realizat”, descoperind și punând totul sub semnul îndoielii, nici bătrînii care acceptă realitatea așa cum este, ci copiii care prin tipăt, prin „nevoia de determinare și prin culoarea prin care ei percep mulțimile, sînt dezlegați de cuvinte, dezlegați de convenții și de aceea pot rememora istoria civilizațiilor trecute redimensionînd-o în spațiul conceptual al noțiunii de frumos” („Dimensiunea copilăriei”). Dar copiii devin tineri, ajung bătrînii, descoperă numărul, descoperă limite, descoperă unicitatea trăirilor, descoperă atunci în copilărie „singurul mare depozit în care ne putem revitaliza cînd alte surse par epuizate”, descoperă în copilărie „axa, semnul și indiciul a ceea ce ar fi trebuit să devenim”, deci o nouă cale a cunoașterii*).

Mirela CRĂCIUN,

clasa a XII-a D,

Liceul „Al. I. Cuza” — Focșani

*) Fragment din lucrarea cu același titlu, realizată pe marginea volumului „Dincolo de lucruri”, de Heana Bratu și distinsă cu mențiune, la faza republicană a Sesiunii de referate și comunicări ale elevilor, ediția 1985.

LIMBĂ ȘI STIL

OBSERVAȚII ASUPRA DOOM

Correspondența dintre litere și sunete (II)

de prof. dr. Ion CALOTĂ

A doua literă a alfabetului nostru, litera *ă*, apare, în tabelul privind corespondența dintre litere și sunete din DOOM, tot ea literă monosemantică, întocmai ca și *a*, considerându-se așadar, că litera *ă* ar avea o singură valoare, adică ar reprezenta un singur sunet, sunetul *ă*, indiferent de poziția sa în cadrul cuvântului.

La o analiză mai atentă a realității limbii, constatăm, însă, că, întocmai ca toate celelalte litere vocalice ale alfabetului nostru, litera *ă* este și ea polisemantică, reprezentând adică mai multe sunete, în funcție de poziția sa în cuvânt. Este adevărat că, prin caracteristicile ei de vocală centrală ca loc de articulare și de vocală medie ca grad de apertură, litera *ă*, de fapt sunetul *ă* nu poate apărea în orice poziție în cadrul cuvântului, mai ales după vocale, poziție în care nu este tolerată decât vocala *u*, fie ca sunet silabic, fie ca sunet asilabic. Ca și în cazul lui *a* trebuie să facem și aici diferența între cuvintele vechi și cele din fondul neologic.

În cuvintele din fondul vechi, poziția *uă*, singura posibilitate în care poate apărea *ă* precedat de o altă vocală, o găsim în forme verbale ca *înfrîuăm*, *înșeuăm*, *inzăuăm*, de la verbele *înfrîua* „a pune friul pe cal”, *înșeua* „a pune șaua pe cal” și *inzăua* „a se îmbrăca în zale”, în forma de indicativ prezent persoana I plural *luăm* de la verbul *a lua*, în formele de indicativ și conjunctiv prezent persoana a III-a singular și plural *ouă*, *să ouă*, *plouă*, *să plouă*, precum și în substantivele ca *ouă*, *piuă*, *rouă*, numerele ca *două*, *nouă*, în adjectivul feminin *nouă* sau în pronumele *vouă*. În toate aceste forme, înaintea lui *ă* final apare în rostire un *u* asilabic, semiconsonantic. Așadar, pronunțarea corectă a formei *luă* de indicativ prezent persoana I plural nu este cu hiatul *u-ă*, fiindcă hiatul nu este caracteristic limbii române, ci un *u* urmat de diftongul *uă*. Spunem corect *lu-uăm*, ca *înfrîuăm*, *înșeuăm*, *inzăuăm*, nu *lu-ăm*, chiar dacă scriem astfel.

După modelul cuvintelor din vechiul fond, pronunțarea cu diftongul *uă* după *u* silabic precedat apare și în neologisme, în adjectivele feminine *asiduă*, *continuuă*, *perpetuuă* etc., precum și în formele de persoana I plural și de persoana a III-a singular și de persoana a III-a singular și plural ale verbului *a continua*. Rostim corect *asidu-uă*, *continuu-uă*, *perpetuu-uă*, *continuu-ăm*, chiar dacă ortografia, din rațiuni morfologice, nu oglindește această pronunțare. Evident că în astfel de forme, fiind vorba de neologisme, rostirea în hiat nu este exclusă. Dar și în această situație, hiatul este numai aparent: în realitate, în baza de articulație românească, între *u* silabic precedent și *ă* următor se intercalează, făcând parte din silaba următoare, un *i* asilabic la cei care încearcă să pronunțe cum se scrie.

O situație specială prezintă formele verbale de persoana I plural a indicativului prezent *agreăm*, *creăm*. Impuse prin norma ortografică din rațiuni exclusiv morfologice, fiindcă verbele respective au fost asimilate conjugării I, urmînd a fi conjugate după paradigma unui-verb ca *a lucra*, formele verbale *agreăm*, *creăm* nu sînt viabile din punct de vedere fonetic, fiindcă secvența vocalică *eă* este incompatibilă din punctul de vedere al locului de articulare. Așa se face că în vorbire, chiar în cazul unor intelectuali superiori, secvența *eă* este evitată. Întrucît radicalul *agre-* și *cre-* nu poate fi modificat, sub influența asimilatoare a lui *e* din radical, *ă*, ca variantă a sufixului gramatical a al conjugării I, se acomodează la *e* precedent din punctul de vedere al locului de articulare, devenind *e*, rezultînd pronunțarea *agreem*, *creem*, cu secvența *ee*, care nu e chiar atît de condamnată,

pentru că nu înseamnă numai o soluționare fonetică, ci și una morfologică, pe baza analogiei cu celelalte persoane: creez, creezi, creează etc.

La fel s-a întâmplat cu forme verbale ca *asociem*, *audiem*, *studiem*, de persoana I plural a indicativului prezent, în care sufixul gramatical *ă* al conjugării I a devenit *e*, înaintea desineanței *-m*, prin acomodare la *i* silabic precedent: **asociăm* > *asociem*, **audiăm* > *audiem* etc., cu deosebirea că, în acest caz, formele cu acomodare au fost, evident, acceptate de norma literară.

Sunetul *i* este reprezentat în alfabetul nostru prin două litere: *â* (din *a*), care urmează, în ordine, după *a* și *ă*, și prin *î* (din *i*), care, evident, în ordinea alfabetică, ocupă locul după litera *l*, adică pozițiile nr. 3 și 12. Spunem, astfel, că cele două litere sînt sinonime, pentru că reprezintă absolut același sunet. Fiind unul și același sunet, noi vom trata în același loc ambele litere, mai ales că, așa cum este cunoscut, litera *â* (din *a*) se folosește numai în două situații: 1) în numele propriu România și în cuvintele din familia lui (*român*, *dacoromân*, *aromân*, *macedoromân*, *meglenoromân*, *istroromân*, *românesc*, *românește* etc.); 2) în unele nume proprii de familie, pentru care DOOM admite drept criteriu „dorința purtătorilor lor” (p. IX), în exemple ca *Agârbiceanu*, *Brâncuși*, *Pârvan* etc. Cu privire la acest criteriu, considerăm că formularea de mai sus trebuie întregită cu introducerea condiției ca purtătorii unor astfel de nume să fie personalități, care să dorească în cunoștință de cauză să-și scrie numele cu *â* (din *a*), căci, astfel, se poate ajunge la o fluctuație de nedorit.

În tabelul corespondenței dintre litere și sunete din DOOM, la litera *i* se indică tot o singură valoare, considerîndu-se că acesta ar reprezenta un singur sunet, indiferent de poziția sa în cadrul cuvîntului, ceea ce, cum vom vedea în cele ce urmează, nu este adevărat. Deși este și ortoepic, DOOM-ul se caracterizează, în general, prin absența sistematică a unor indicații în legătură cu pronunțarea, ceea ce ar putea însemna, pentru foarte mulți dintre cei care consultă această importantă lucrare normativă, că ar trebui să pronunțe cuvintele așa cum sînt scrise. S-ar ajunge astfel la o pronunțare nefirească a limbii, la ceea ce lingvistul francez Aurélien Sauvageot, în *Analyse du français parlé*, Paris, 1972, p. 11, a numit „langue écrite oralisée” sau *réalisation phonatoire de la langue écrite*.

Prin caracteristicile ei de vocală centrală ca loc de articulare și închisă *i* nu poate apărea după orice altă vocală silabică sau asilabică. Precedat de altă vocală, sunetul *i* apare în sufixul gramatical *-înd* al verbelor la modul gerunziu. În fondul vechi al limbii române, vocala silabică precedentă nu putea fi decît din seriile centrală și posterioară, adică *î*, *ă* și *u*, poziție în care erau excluse vocalele anterioare *i* și *e*. Între *i* din sufixul de gerunziu *-înd* și vocala silabică precedentă, acestea neputînd fi vocale în hiat, se intercala întotdeauna cu *u* (asilabic), fie etimologic, fie analogic: *înfrîuînd*, *înșeuînd* (< *înșăuînd*), *înzăuînd*, *lăuînd* (gerunziu de la *lăua*, provenit din lat. *lavare*” se spală pe cap”, verb care astăzi are formele *la*, *lînd*), *luuînd* etc. Scriem *așadar luînd*, dar pronunțăm corect românește *luuînd*. Prin analogie cu pronunțarea veche, neologisme ca *dilua*, *continua* se pronunță și ele la gerunziu cu *u* asilabic intercalat: *diluūînd*, *continuuînd*. În astfel de neologisme este admisibilă și pronunțarea în hiat, decît fără *u* (asilabic).

O situație specială prezintă formele neologice de gerunziu *agreînd*, *creînd*, forme hibride în ceea ce privește rostirea, fiindcă secvența vocalică *-ei-* este incompatibilă din punct de vedere articulatoric. Este motivul pentru care în vorbire, sub influența lui *e* silabic precedent, *i* următor devine *î* (*agreînd*, *creînd*), forme care nu pot fi respinse ca inculte, deoarece constituie o soluționare firească a conflictului dintre morfologie și fonetică, în favoarea foneticii, fiind de domeniul rostirii. Considerăm că formele de gerunziu *agreînd*, *creînd* ar putea fi acceptate de limba literară, tot așa cum au fost acceptate altele ca *asociînd*, *studiînd* etc., tot de la verbe de conjugarea I.

CRONICĂ LITERARĂ

DOINA POPA:

„Apelul de seară”*)

„Apelul de seară”, romanul de debut al Doinei Popa, derulează un an din viața personajului principal, Călin, între două veri. Respins la examenul de admitere al Facultății de Filozofie, Călin renunță la postul de suplinitor într-un sat de munte și vine la oraș pentru a se angaja pedagog la un internat. Aici, existența lui se interferează cu cea a tinărilor și dezechilibratului cuplu Cristian Pleșa — Irina. Și acela (Cristian) în căutarea unui drum al afirmării glorioase în viață, în faza unei febrile tatonări a propriei personalități artistice, își închipuie devotata și frumoasa lui soție, Irina, cu oscilațiile sale temperamentale. Este amăgit de un pervers și dubios aventurier, Gary, tentat cu sume mari de bani pentru a-și părăsi fara și familia. Când își dă seama că a greșit, se izolează, ca să nu poată fi găsit și se sinucide.

Irina își află alt rost în viață.

Drama epică a microromanului Doinei Popa constă în relatarea acestor impacturi cu problemele cuplului mai sus menționat, plus alte câteva episoade, pătrunse de o ironică și inteligentă luciditate, dublată, subtextual de clarviziune moralizatoare.

Formula este aceea a romanului realist, obiectiv, relațarea se vrea și reușește, adeseori, să fie mințioasă și penetrantă, chiar dacă, uneori, face exces de concizitate.

Interesantă este, în această carte, tentativa, izbutită în mare parte, de a sesiza cu acuitate, secvențe de viață de o veridicitate neîndolemică sub raport artistic. Doina Popa a reușit să creeze un organism care pulsează de vitalitate. Personajele sale cântă coerentă epică, psihică și emoțională, devin adeseori portrete care își trăiesc propria viață în atmosfera bine marcată.

Chiar dacă firele epice sînt firave, romanul încheindu-se ca o sumă de microsecvențe, acestea oferă un tablou de evenimente bine creionate în detaliu, cu motivație psihologică.

Sub raportul structurii epice de ansamblu, personajul parcurge puțin ele nivele narative ca un spectator, a că-

ru intervenție este puțin marcată de desfășurarea destinului; are relații întâmplătoare cu Carmen, fără repercusiuni afective notabile și interesante, esteticește, fără probleme de conștiință; are câteva convorbiri, fără rezultat cu pictorul Cristian Pleșa, ca și cu soția acestuia, Irina, fără a influența, în nici un fel, desfășurarea ulterioară a faptelor.

Prin aceste afirmații nu reproșăm scriitoarei că personajul principal nu reușește să modifice traiectoria unor destine prin intervenția sa, ci doar transparența pretextului sub care Călin este pus față în față cu aceste medii pentru a le creiona pe cele din urmă.

Talentul autoarei este evident însă pentru scenele de detaliu, iar limbajul este remarcabil, de artizan al cuvintului, fără însă ca sonoritățile deosebite și împerecherile rare să lipsească scriitura de naturalitate. Printre rînduri, transpare sensibilitatea poetei. Iată cum e descrisă starea creată Irinei de telefonul de adio al lui Cristian: „Stoarsă, cu întreg metabolismul devastat, femeia puse receptorul în furcă, simțind cum degetele îi îngheață acolo, pe telefonul albastru, și gheața i se prelinge în organism, îngreunînd mișcarea singelui”.

Sau despărțirea de copil a Irinei, în care sînt folosite asociații metaforice, pentru a sugera stări psihologice: „Nimeni, pînă au ajuns la stație, n-a văzut lacrimile Irinei, pentru că ea avea ochi seci, suspendați în gol. Nici în autobuz lacrimile nu trecură dincolo de pleoape. Ele picurau în interior, topindu-i încet, încet, gheața de acolo”, sau stările de revenire în care realitatea se percepe ca ceva îndepărtat: „Slab, parcă la marginea auzului, se percepea huruțul liftului urcînd și coborînd greoi”; sau obsesia unui gînd apăsător: „Dimineața se trezi cu o durere surdă în creier. Somnul îi dădea tîrcoale cu insistență. Cerul mohorit atrîna în fișii plumburii”.

Mioara ZEHAN-BĂDULESCU,
fostă elevă a liceului

*) Editura „Albatros”, 1985

CONSTANTIN BUȘE:

„De la Bolivar la Cardenas” (II)

În Haiti, intervenția militară americană a avut loc între anii 1915—1934. În fruntea războiului de eliberare purtat de haitieni a ajuns Charlemagne Masséna Perlate, care în 1919, trădat, a fost prins de americani, imediat ucis și crucificat. Lupta a mai continuat, dar pierzind circa 11 000 de oameni, detașamentele insurgenților s-au dispersat. În 1934, S.U.A. își retrăgeau forțele de infanterie marină, dar își mențineau controlul aici.

Între anii 1912—1933, S.U.A. au intervenit militar în Nicaragua. Sub conducerea lui Augusto Cesar Sandino, poporul nicaraguan, în condiții grele, cu un rar eroism, timp de șapte ani a înfruntat 12 000 de infanteriști marin americani și trupele gărzii naționale. După retragerea trupelor americane, un compatriot vindeut, Anastasio Somoza, șeful gărzii Naționale, în februarie 1934, a arestat și a împușcat pe Sandino și pe devotații lui. Cel deosebit de incomod era înfățurat prin crimă. „Eroul național al Nicaraguel, a devenit erou al Americii, iar legenda sa epeică a scris o strălucită pagină în istoria popoarelor Americii Latine” (p. 139).

Omul care a transformat principiile constituției lui Carranza în realitate a fost Lazaro Cardenas, președinte al Mexicului între 1934—1940, devenind pentru tot ceea ce a făcut „un om pentru poporul său” (p. 235). Într-adevăr, guvernarea generalului președinte Cardenas a realizat o amplă politică reformatoare ce a cuprins: reforma agrară și încurajarea și sprijinirea mișcării cooperatiste de veche tradiție, legislație muncitorească, măsuri social-culturale, interzicerea activității organizației fasciste Cămășile aurii, reformarea sistemului bancar, naționalizarea căilor ferate (1937) și a industriei petrolifere (1938), întărind astfel sectorul de stat în economie, politică externă activă, de independență, pace, de condamnare categorică a actelor agresive și a dreptului forței și care au făcut din Mexic „un model de stat democratic” (p. 285). Pentru toate acestea se consideră că L. Cardenas „a devenit erou național prin faptele sale puse în slujba țării și națiunii sale, a devenit și continuă să fie considerat un simbol al luptei de eliberare națională, al luptei pentru adevărata independență, nu numai a poporului mexican, ci a întregii Americii Latine” (p. 294).

Dincolo de lărgirea sferei cunoștințelor noastre, o carte de istorie este sau trebuie să fie și una de reflecție. Și aceasta este. De reflecție despre ce înseamnă libertate, putere, democrație, idealuri, independență, progres ș.a. Sau temeritate, tenacitate, devotament, eroism, sacrificiu ș.a., care se întinesc, implicit, desigur, în paginile cărții. În această ordine de idei, nu pot fi uitate cuvintele lui S. Bolivar care cuprind un mare adevăr că „poporul care își iubește independența o obține pînă la urmă” (p. 42).

Admirație și adevărate sinceră ne produce magnifica, eroica și bărbătească hotărâre din cuvintele lui Sandino: „Nici o putere umană nu-l va face pe Sandino și armata sa să dea înapoi; nu există aur în lume care să poată cumpăra pe apărătorii suveranității Nicaraguel. Nu voi depune armele decât atunci cînd marea cizmă a Invadatorului va fi încetată să calce solul patriei mele și cînd aceasta va fi fost reintegrată în libertățile sale” (p. 126).

Sintem alături de Cardenas atunci cînd cu deplina conștiință a justei cauzei sale și a riscului și răspunderii asumate, în noaptea semnării decretului de naționalizare a industriei petrolifere, la întrebarea unui colaborator al său ce vor face cu petrolul pe care nu-l vor putea vinde (datorită boicotului marilor puteri capitaliste — n.n.), a răspuns: „Îl vom vinde sau îl vom arde, chiar dacă ar trebui să ard și eu odată cu el” (p. 273).

La Paris fiind, în tinerețe, puțin înainte de ceremonia încoronării lui Napoleon ca împărat, 2. dec. 1804, la care S. Bolivar a refuzat să participe, acesta monologa: „De cite virtuți e nevoie pentru ca să poți dispune de o autoritate imensă fără să abuzezi de ea?” (p. 40). Același democrat convins a fost și a rămas toată viața, și atunci cînd ajunsese la cea mai înaltă funcție, de președinte al Columbiei. De asemenea, nu poți să nu apreciezi și să nu subscrii la cuvintele vizionarului Mariategni: „Cauza noastră este marea cauză a omenirii... Totul dovedește că lumea se îndreaptă spre socialism... Viitorul aparține revoluției” (p. 62).

Întreaga noastră istorie ne-a făcut pe noi, românii să fim foarte sensibili și solidari cu cauzele drepte ale luptei de înlăturare a opresiunii de orice fel și de oriunde, de a trăi liber și de a dispune de propriul destin. Studiul istoriei se dovedește a fi cea mai adecvată și eficace școală a demnității umane, individuale și colective. Emancipare, egalitate, libertate, independență etc., nu sint decât aspecte convergente ale necontenitei zbateri a omenirii spre a le uni în punctul numit demnitatea deplină a omului. Cartea de față constituie, odată în plus, o demonstrație implicită, credem, a acestor adevăruri. Scrisă cu pasiune, talent, într-un stil captivant dar cu observarea celor mai severe rigori științifice, o recomandăm cu căldură tuturor aceluia care au simțit cum frecventarea istoriei le îmbogățește mintea și le innobilează sufletul.

Devenit specialist în istoria Americii Latine, dovadă fiind și alte lucrări, în afara celei care formează obiectul acestei prezentări, sperăm că prof. C. Bușe va îmbogăți istoriografia românească cu noi și valoroase contribuții pe care le așteptăm cu viu interes și deosebită plăcere. Îi urăm sănătate, putere de muncă și succes deplin în realizarea proiectelor sale.

prof. Văsii ȘTEFAN

ECOURI

„SCÎNTEIA“:

O „lentilă“ critică deformantă...

Cum îl văd azi elevii pe autorul „Luptei cu inerția“, poetul „primelor iubiri“ Nicolae Labiș? Avem prilejul să testăm câteva direcții ale receptării actuale a poetului prin intermediul unui grupaj de semnificative opinii semnate, în paginile prestigioasei publicații „Revista noastră“ — îndrumată cu entuziasm și competență de prof. Petrache Dima — de câțiva elevi ai unor licee din Focșani. În primul rând, desigur, Labiș preocupă spiritul tânăr dinspre marile elanuri ale iubirii juvenile, „suverana sufletului“ adolescent: „poet al tineretii, al iubirii prin ceea ce are ea mai pur și mai frumos, Labiș aduce contribuția lui de romantism și fragilitate poeziei ca unic simbol al neliniștii sale“ (Luminița Nichifor).

„Poet militant inedit ce a arborat, sub emblema prefacerilor istorice ale timpului, patosul său revoluționar, Labiș este — scrie Alina-Florentina Cojocaru — un vizionar, un consecvent propagandist comunist. Poezia militantă a lui Labiș e o consecință firească a pasiunii sale, fiind un punct de referință al literaturii noastre“. Fiind deplin pe gustul noulor generații, „sinceritatea“ poetului din „Primele iubiri“ nu li se pare acestora nici vestejită, nici vetustă. „Sfidare a căldicilor speriați de răsturnările sociale și rezistență la inovațiile artistice — scrie Carmen Ion — poemul lui Labiș este expresia unei îmbogățiri a realului social“, „are în vedere dezvoltarea unei comportări morale“ („Să învățăm ce-nseamnă omenia / Și comuniștii să învățăm să fim“). Această profundă atitudine etică și conștiința unei înalte îndatoriri pe care le transmite și azi, la fel de viu, poemele lui Labiș sînt subliniate în substanțialul articol semnat de prof. univ. dr. Dumitru Micu, din care desprindem: „Pe timpul cînd trăia și scria Nicolae Labiș, poezii tineri nu erau, ca azi, obsedați de problematica limbajului. Mai precis, nimeni nu considera limbajul scop în sine, toată lumea vedea în el un mijloc. Avînd cu toții sentimentul că se petrecuse pe pămînt ceva fără precedent, că istoria își schimbase cursul, că în țară, o dată cu alcătuirea socială, se modifica însăși structura psihică a oamenilor, că se plămădea o nouă umanitate, poezii căutau cele mai sigure căi de acces nu către absolutul lirismului, ci către conștiința în plină transformare a contemporanilor, se întrebau nu cum să-și modeleze expresia pentru a corespunde idealului conceptului modern de poezie, ci la ce modalități expresive să recurgă, ce procedee să inventeze pentru ca logosul lor să devină instrument al formării noii spiritualități. Căci, vorba lui Eminescu, «credeau în scrisul lor»“.

Spirit al adîncurilor, poet al condiției umane și cîntăreț frecvent al idealurilor noi umanități, dăruit entuziast, cu înaltă vocație constructivă unei cauze în care credea cu fermitate brăbătească și cu o inocență de copil, Nicolae Labiș nu poate fi considerat, decît cu o lentilă critică deformatoare, un „demolator“ impenitent al altor glorii literare sau „epigon“ al poezilor interbelice cum, din păcate, scrie în comentariul său prezentatorul unor scrisori rămase de la poet: „Labiș și-a împlinit soarta literară prin a anula poezia epocii, fără a configura o «nouă structură». Labiș este un poet al demolitiei și nu al construcției: cu Labiș se încheia o epocă interbelică și nu deschidea nici un drum, ci închide mai multe“. Într-o viziune străină dialecticii poeziei, autorul unor astfel de opinii excentrice, lipsite de fundament, crede că sporește locul altui mare poet al acestui timp, Nichita Stănescu, stabilind o opoziție forțată între acesta și autorul „Luptei cu inerția“, denumit, în chip cit se poate de bizar și minimalizator, „terminalul Labiș“; în „ruienele“ rămase după opera „demolatoare“ a acestuia, „poezia pe care e de presupus că ar fi scris-o Labiș au scris-o alții!“

În realitate, departe de a fi un „demolator“ iconoclast și „epigon“ care închide ușa poeziei interbelice, N. Labiș a fost printre primii care tocmai au deschis această ușă, restabilind o legătură trainică, vremelnice întreruptă cu marile valori ale scrisului românesc. Opoziția simplistă și pernicioasă stabilită între două mari spirite poetice nu este de natură să ofere un reper sau o metodă de înțelegere critică fidelă adevărului, ci e menită să semene confuzie, vădește un teribilism de care juvenila revistă de la Focșani se păstrează, în genere, la distanță, spre cinstea ei, cum ne arată și acest număr, altminteri bine întocmit, axat pe aducerea în memoria tinerilor cititori a unui N. Labiș mereu tânăr, dar care, cum judicios scrie în aceeași revistă Al. Andrițoiu, „a făcut școală, a deschis orizont, a lăsat prozeliți“, fiind „nenumărați de mulți cei ce-l cîntă în poezii, îi dedică versurile“, „cel mai omagiat, după Eminescu, în lirica tinerilor poezi“. Mărturia lui Al. Andrițoiu este prețioasă, întrucît, coleg de generație cu autorul „Luptei cu inerția“, el recunoaște cu firesc orgoliu în Labiș pe „promotorul unei pliele de ani, din încercgătura sa recunoscîndu-se nu fitecine și fitecum, ci poezi de primă mărime cum sînt Nichita Stănescu și Gh. Tomozel, Ion Gheorghe și Cezar Baltag, Doina Sălăjan și Ana Blandiana, cum și semnatarul acestor rînduri“.

Conștiința continuității și nu separația demolatoare ori „epigonice“ — iată moștenirea cea mai de preț transmisă posterității de opera unui mare poet, al cărui nume definește căile unei generații afirmate solid și divers în acești ani. (Nr. 13654/1986)

M. COSTEA

„ROMÂNIA LIBERĂ“:

A forma oameni...

[...] Cu 14 ani în urmă, la Focșani, sub îndrumarea unui alt profesor pasionat de meserie, Petruche Dima, se inaugura seria nouă a publicației școlare „Revista noastră”. El a preluat pentru a duce mai departe ștabela unei valoroase tradiții de la „Unirea”.

Oricine își dă seama că a scoate o revistă școlară nu este deloc o treabă simplă. Era obligat profesorul de limbă și literatură română să se angajeze într-o asemenea acțiune? Firește că nu! Acest lucru i-a fost dictat însă de propria-i conștiință, de pasiunea profesiei.

Este de la sine înțeles că cel peste 500 de elevi care au debutat de-a lungul anilor în coloanele seriei noi a revistei nu au ajuns poeți sau prozatori. Nici profesorul Petruche Dima nu s-a gândit la așa ceva atunci când a inițiat apariția noului seriei a „Revistei noastre”. Cert este însă că acești copii, astăzi oameni impliniți, cu rosturile lor, au rămas cu deplinderea de a scrie, au dobândit ușurință în a observa lumea, în a-și exprima împede gândurile și simțămintele. Și aceasta înseamnă mult, enorm de mult. Înseamnă înainte de toate măiestria de a făuri conștiințe, de a modela oameni, fiecare dintre ei o cărămidă trainică la temelii zidirii prezentului și viitorului. (Nr. 12943/1986).

Const. AZOIȚII

„PRESA NOASTRĂ“:

O publicație realizată cu pasiune și competență: «Revista noastră»

În general, când vorbim despre o publicație școlară — și în acest sens România are o tradiție ce merită a fi luată în seamă — exprimăm întotdeauna cuvenita stimă pentru rivalii profesori și a elevilor care o redactează, pentru valoarea preocupării și a efortului, dar sintem tentați să îi judecăm reușita cu măsuri mai indulgente decât o facem în cazul unei publicații profesioniste. Și, desigur, e firesc să procedăm așa.

Pentru „Revista noastră”, publicație a Liceului „Unirea” din Focșani, coordonată de prof. Petruche Dima, generozitatea criteriilor de apreciere nu-și mai găsește, însă, rostul. Revista e bine cunoscută, depășind însă cu mult cercul de cititori al școlii și chiar al orașului, poate fi cerută — și chiar este cerută — ca orice publicație, la chioșcurile de difuzare a presei. O recomandă nu numai vechimea între revistele școlare (a fost fondată în 1912 de prof. Dimitrie Papadopol), nu numai numeroasele distincții și premii obținute de-a lungul anilor, nu numai faptul că, din 1980, titlul îi este înregistrat la UNESCO. O recomandă stacheta înaltă pe care și-a fixat-o, ca tematică, dar și ca realizare publicistică, existența unui program coerent, urmărit statornic, semnăturile prestigioase găzduite număr de număr, strădania de a se afla mereu în actualitatea culturală a țării. O recomandă însă, în primul rând preocuparea mai mult decât lăudabilă pentru definirea unei personalități, pentru impunerea unor idei proprii și a unui timbru propriu.

„Revista noastră” este și știe să rămână o exponentă a creației de amatori fără a păcătuți prin diletantism, prin calchierea lipsită de contur a modelelor profesioniste, așa cum se întâmplă nu o dată. Publicație a elevilor, ea este scrisă în bună parte de elevi și chiar dacă tinerii sint îndrumați atent de profesorii lor — și e firesc, e necesară această îndrumare — rindurile sau paginile pe care le semnează îi reprezintă, le exprimă personalitatea în formare.

Nu știm câți dintre redactorii școlari ai „Revistei noastre” au ajuns sau vor a-unge gazetarii ori scriitorii, nu știm câți dintre ei și-au făcut sau își vor face o profesie dintr-o pasiune extrascolară. Sintem siguri, însă, că ei au devenit, cu toții excelenți cititori ai presei, iubitori de literatură avizați, tineri militanți pentru o cultură în spirit revoluționar, partinic. Și dacă acesta ar fi singurul merit al revistei, respectul ce se cuvine animatorilor ei ar fi pe deplin meritat. (Nr. 6/1986)

Cristina DUMITRESCU

Nota red.

În numărul viitor vom publica și celelalte ecouri apărute în presa centrală și locală.

MATEMATICA

O strategie de câștig pentru un joc de două persoane

1. În [2] George Marinescu a propus următoarea problemă : „Se dau $5n$ puncte în plan ($n > 1$) și se duc $10n^2 + 1$ muchii. Se colorează aceste muchii în două culori. Să se arate că există cel puțin un triunghi monocolor”.

O generalizare a acestei probleme a fost dată de autor în [1] unde s-a demonstrat că apar cel puțin două triunghiuri monocolor indiferent de colorarea celor $5n$ muchii, iar $10n^2 + 1$ este numărul minim posibil pentru care problema lui Marinescu are loc.

Mai mult în [1] se calculează, în funcție de numerele lui Ramsey cu mai mulți parametri (a se vedea [5]), numărul $f(n, c, r)$ definit pentru întregii $n \geq 3$, $c \geq 2$, $r \geq 3$ prin : $f(n, c, r)$ este numărul minim cu proprietatea că oricum am colora cu c culori m muchii (alese arbitrar) ale grafului complet K_n (un graf cu n vârfuri și $n(n-1)/2$ muchii) se formează cel puțin un subgraf complet K_r monocolor.

Folosind aceste numere $f(n, c, r)$ (calculate în [1]) să considerăm următorul joc pentru $c \geq 2$ persoane, numit $J(n, c, r)$: fie G un graf cu n vârfuri unite de $f(n, c, r)$ muchii. Un număr de c jucători colorează alternativ muchiile lui G , după o ordine prestabilită, fiecare într-o altă culoare decât a adversarilor astfel încât fiecare muchie a lui G să nu fie colorată cu mai mult decât o culoare. Câștigă cel care reușește primul să formeze un subgraf complet K_r monocolor, colorat în culoarea sa personală.

Conform definiției numărului $f(n, c, r)$, pentru acele valori ale numerelor $f(n, c, r)$ care sînt finite (și care se deduc din [1]), jocul $J(n, c, r)$ nu se poate termina remiză, indiferent de strategia adoptată de jucători. Scopul acestei note este acela că, mai mult, în cazul jocului $J(n, 2, 3)$ există o strategie câștigătoare pentru primul jucător.

Jocul $J(n, 2, 3)$ este corespunzător situației din problema originală a lui George Marinescu.

2. În [1] s-a arătat că $f(n, 2, 3) = 2(n^2 - r^2)/5 + r(r-1)/2$, pentru n mai mare ca 6 , unde $r = n - 5 \lfloor n/5 \rfloor$, iar $\lfloor x \rfloor$ reprezintă partea întregă a numărului real x .

Vom nota prin I și II cei doi jucători ai jocului $J(n, 2, 3)$ și cu 1 și 2, respectiv, culorile celor doi jucători.

Aplicînd teorema lui Turan [5, Problema 9.9] găsim că G , graful asociat jocului $J(n, 2, 3)$, conține drept subgraf, graful complet cu 6 vârfuri, fie ale A, B, C, D, E și F. Pentru a câștiga, jucătorul I trebuie să adopte următoarea strategie : la prima mutare jucătorul I colorează muchia AD a subgrafului complet cu șase vârfuri inclus în G . Distingem acum două situații :

CAZUL a) : Jucătorul II colorează muchia BD (sau o muchie analoagă). În acest caz jucătorul I colorează muchia DF. Deoa-

rece considerăm că cei doi jucători joacă optim (adică preferă remiza înfrîngerii și victoria remizei) deducem că II este obligat să coloreze muchia AF. Următoarea mutare a lui I, anume colorarea muchiei ED este decisivă, ducînd la cîștigarea jocului, deoarece II nu poate evita colorarea unuia din triunghiurile AED sau EFD în culoarea 1. Să remarcăm în finalul acestui caz că primul jucător poate găsi o strategie convenabilă pentru orice altă mutare a lui II decît colorarea muchiei BD, ci a unei muchii analoge. De exemplu, colorarea muchiei CF în culoarea 2 este urmată de colorarea muchiei BD în culoarea 1.

CAZUL b) : Jucătorul II colorează o muchie care nu se găsește printre muchiile subgrafului cu șase vîrfuri al lui G. În acest caz I colorează pe AE, astfel că mutarea lui II devine forțată : colorarea muchiei ED. Colorarea muchiei AF se dovedește acum decisivă.

3. În mod natural apare întrebarea dacă numărul $f(n,2,3) = 2(n^2-r^2)/5 + r(r-1)/2$ este numărul minim de muchii ce apare în definiția lui $J(n, 2, 3)$ pentru a asigura victoria primului jucător în $J(n,2,3)$ pentru $n \geq 6$.

Propunem cititorilor să demonstreze că răspunsul la întrebarea de mai sus este negativ. Mai precis se poate demonstra că numărul minim cu proprietatea de mai sus este $18t^2+1$ dacă $n = 4t$, $18t^2 + 3t + 1$, dacă $n = 4t + 1$, $18t^2 + 6t + 2$ dacă $n = 4t + 2$ și $18t^2 + 9t + 4$ dacă $n = 4t + 3$.

În încheiere mai dorim să remarcăm analogia dintre jocurile prezentate în această notă și jocul lui Sim care a fost introdus în [4] și studiat în [3].

Cătălin BADEA,

Liceul „Nicolae Bălcescu” din Craiova

BIBLIOGRAFIE

- /1/ C. BADEA : Asupra unor probleme extremale în teoria grafurilor, (în curs de apariție).
- /2/ G. MARINESCU : Problema O : 378, Gazeta Matematică, nr. 8 (1983).
- /3/ E. M. ROUNDS and S. S. YAU : A Winning Strategy for Sim, Journal of Recreational Mathematics, 7 (1974), 193-200.
- /4/ G. J. SIMMONS : The Game of Sim, Journal of Recreational Mathematics, vol. 2 (1969), 66.
- /5/ I. TOMESCU : Probleme de combinatorică și teoria grafurilor, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1983.

MEDALION

Din presa străină

TIMBRUL LUNII NOIEMBRIE

Karl Wilhelm Scheele (1742-1786)

La vîrsta de 14 ani, Scheele a fost angajat ca ucenic la o spîlterie și a continuat să lucreze pentru tot restul vieții în farmaciile din diferite orașe suedeze. A fost implicat în descoperirea unor elemente ca : clor, magneziu, bariu, moliuden, tungsten, nitrogen și oxigen.

Totuși, el este fără îndoială cel mai ghinionist (nenorocos) chimist din istorie, deoarece în ciuda muncii enorme pe care a prestat-o de a izola și a identifica noi elemente, nu are un titlu clar în descoperirea unuia singur ! În fiecare caz, a fost altcineva, care a cîștigat prioritate, sau nu și-a dus munca pînă la sfîrșit, pentru a cîștiga credit. („Chem 13 news” — Canada)

ȘTIINȚA ȘI TEHNICA

Foști elevi al Liceului „Unirea”

CONSTRUCTOR DE AVIOANE LA 16 ANI

Răsfoim câteva colecții de reviste și de ziare vechi și ne ducem cu gândul înapoi la epoca de începuturi eroice a aviației românești. Citim în „Gazeta ilustrată” din noiembrie 1913 despre un licean care la vârsta de 13 ani se înscrie în istorie cu titlul de cel mai tânăr zburător român. Același tânăr devine, în 1916, cel mai tânăr constructor de avioane din țară. În 1925, tot el construiește primul hidroavion militar românesc. Eroul acestei tinereți înflăcărâte se numește Radu Stolka. îl găsim astăzi în funcția de inginer-șef la Muzeul Tehnic din Capitală. Răspunde cu multă bunăvoință la întrebările noastre.

— Cum ați zburat prima oară ?

— Aveam 13 ani și eram în clasa a III-a a Liceului „Unirea” din Focșani. Aviația noastră se afla atunci în primii săi ani de încercări și de afirmări. Zborul mă pasiona și nu m-am lăsat pînă cînd nu m-am văzut în înaltul cerului... legat în carlinga avionului pilotat de temerarul Poly Vacas.

— Nu v-a fost frică ? Avioanele erau atît de nesigure la vremea aceea !

— Din contră, acest prim zbor al meu mi-a dat atîta curaj și ambicție încît am hotărît să-mi construiesc un avion.

— Și l-ați realizat ?

— Da, am construit, în colaborare cu un meseriaș din Focșani, un monoplan cu fuselaj triunghiular și cu ampenaj în formă de coadă de rîndunică. Principala materie primă folosită : lemnul de frasin. Primele zbururi le-am făcut fără motor, folosind aparatul ca planor. Apoi i-am pus un motor de motocicletă. Cu ajutorul acestui minuscul motor, am reușit să mă ridic în aer, ba chiar să mă și accidentez, aterizînd forțat pe o clăde de fin. Acesta a fost și sfîrșitul avionului „Bombonel”, cum i-au spus focșănenii.

— Despre hidroavionul „Getta” ce ne puteți spune ?

— În anul 1925, cînd m-am întors de la Paris cu titlul de inginer aeronautic, am proiectat și construit la Constanța primul hidroavion militar românesc, pentru care am obținut brevetul respectiv. Prototipul acestui hidroavion a fost încercat în vara anului 1925, de către căpitanul Romeo Popescu. Reușita fiind deplină, conducerea aeronauticii militare a comandat societății constructoare (S.T.C. din Constanța) încă trei aparate și cu ele a fost înființată prima escadră a flotei de hidroavioane de la Mamaia.

— Cum vedeți desfinul contemporan al hidroavionului ?

— Hidroavionul a cedat, într-o oarecare măsură, locul său avioanelor terestre, care, este drept, au calitatea de zbor și performanțe superioare. Aceasta nu înseamnă însă că hidroavionul și-a încheiat cariera. Se construiesc și acum diferite tipuri de hidroavioane și chiar hidroelicoptere pentru diferite nevoi militare și civile. Structura lor deosebită face însă ca hidroavioanele să nu intre nici în viitor în competiție cu avioanele terestre. Vor rămîne însă, în continuare, de nemăsurat pentru serviciile de coastă ale mărilor și ale fluviilor datorită posibilității lor de flotare pe apă. Sînt convins că hidroavioanele nu vor înceta să existe. Ele vor fi

construite și perfecționate mereu pentru a corespunde multiplelor misiuni ce le stau în față.

Închei această relatare cu mențiunea că interviul acordat de inginerul Radu Stoika a avut loc la Muzeul tehnic, în fața panoului care consemnează construirea hidroavionului

„Getta” și pe care mi l-a prezentat cel mai autorizat dintre ghizi: creatorul lui.

Ion MUNTEANU

*) Articol reprodus din revista „Racheta cutezătorilor”, nr. 1/1971, pag. 9—23

De ce nu motorul cu turbină ?

Turbina cu gaze a apărut ca idee la începutul secolului trecut.

Funcțional, acest tip de turbină are la bază destinderea gazelor rezultate din arderea combustibilului, în ajutoaje, unde energia lor converge în energie cinetică, care mai apoi se transformă în lucru mecanic în urma lovirii paletelor turbini.

Obținându-se lucru mecanic la arborele turbinei în urma destinderii gazelor, s-a pus problema construirii de motoare cu turbină pentru autovehicule, ținând cont de faptul că în comparație cu motorul cu piston acesta prezintă o serie de avantaje ce ar putea oricând duce la construirea pe scară largă de autovehicule dotate cu astfel de motoare.

Posibilitatea de a obține puteri foarte mari la dimensiuni și greutate foarte reduse (raportul dintre puterea unui motor clasic cu piston și unul cu turbină fiind de 1/10!), construc-

ția mai simplă și numărul redus de organe în mișcare, pornirea ușoară la temperaturi scăzute, punerea în mișcare a automobilului imediat după pornire și atingerea de viteze mari în scurt timp, lipsa pieselor în mișcare alternativă ce are ca rezultat o funcționare silențioasă, funcționarea cu diferiți combustibili fără modificări constructive, lipsa sistemului de răcire atât de complicat la motorul cu piston, sistemul de ungere simplu și consumul mic de ulei, instalația de aprindere folosită numai la pornirea motorului au atras atenția constructorilor de motoare pentru autovehicule.

Motorul cu turbină funcționează după un ciclu asemănător cu cel al motorului cu aprindere prin compresie, urmând aceleași etape.

Cel mai simplu motor cu turbină

(Cont. în pag. 2274)

ȘTIINȚA ȘI TEHNICĂ

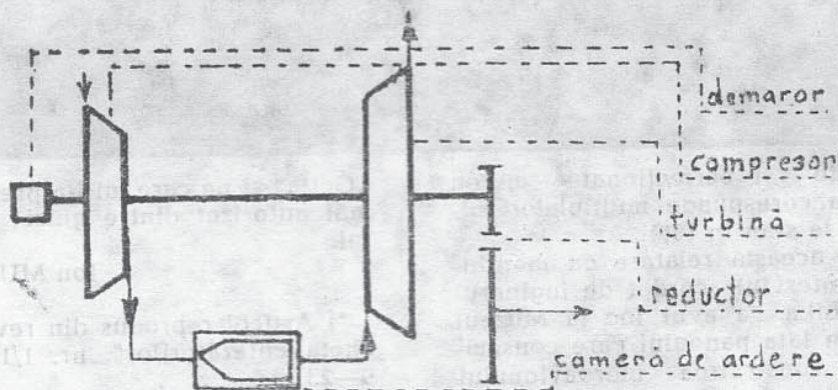
De ce nu
motorul cu turbină?

(Urmare din pag. 2273)

este alcătuit din: compresor, camera de ardere, turbina cu statorul și rotorul ei și reductorul.

Compresorul aspiră aerul ce este trimis sub presiune în camera de ardere unde injectoarele introduc continuu combustibil. Gazele rezultate din arderea amestecului aer — combustibil au o temperatură de circa 1700°C și de aceea înainte de a fi trimise spre turbină sînt răcite cu un curent de aer suplimentar pînă la $800-900^{\circ}\text{C}$.

Gazele astfel răcite trec în stato-

rul turbinei unde, parcurgînd canalele cu secțiune variabilă, își măresc viteza și lovesc paletele rotorului turbinei punîndu-l în mișcare. Turația arborelui turbinei fiind foarte mare, se folosește un reductor prin intermediul căruia se transmite cuplul motor la transmisia autovehiculului în limitele care să permită o funcționare normală a acestuia. Sintetic, se poate spune că în compresor are loc admisia și compresia, în camera de ardere, arderea, iar în turbină destinderea și evacuarea.

Însă, de ce avînd atîtea avantaje motorul cu turbină nu s-a răspîndit vertiginos?

Se știe că randamentul turbinei crește odată cu mărirea temperaturii gazelor de ardere ce lovesc paletele rotorului. Un randament corespunzător se obține la temperaturi de $1100-1200^{\circ}\text{C}$, la care însă materialele din care se construiesc paletele nu rezistă. În această privință tehnologia

viitorului poate nu prea îndepărtat are un cuvînt de spus.

Un alt aspect ce a dus la nefolosirea pe scară largă a motorului cu turbină îl constituie consumul exagerat de combustibil — de aproximativ 3 ori mai mare decît la motorul cu piston. Este adevărat că motorul cu turbină poate funcționa cu orice tip de combustibil, dar privind global lucrurile consumul unor astfel de motoare ar depăși pe cel al motoarelor cu piston.

De asemenea, obținerea unor caracteristici de tracțiune necorespunzătoare pentru automobile a făcut ca motorul cu turbină să fie folosit restrîns, doar la construcția de autocamioane de viteză și cursă lungă, la care turbina funcționează la turație constantă timp mai îndelungat atenuînd oarecum neajunsurile subliniate.

Motivul pentru care motorul cu turbină stă încă „în umbră” rămîn în discuție, fiind bine venite orice invenție, inovații, soluții constructive care să permită să depășească într-un viitor nu prea îndepărtat aceste probleme. Atunci, vom fi, poate, martorii predării unei ștafete de însemnătate istorică între motorul cu piston și motorul cu turbină.

Bineînțeles, motorul cu turbină actual, luat în ansamblu, nu este alt decît simplu, ceea ce a fost prezentat constituind doar esența, capabilă să ne determine să înțelegem particularul, cunoscînd aspectele generale, prezentarea oprindu-se doar asupra liniilor generale pro și contra motorului cu turbină cu gaze.

Marian RUBIN,
clasa a XII-a A

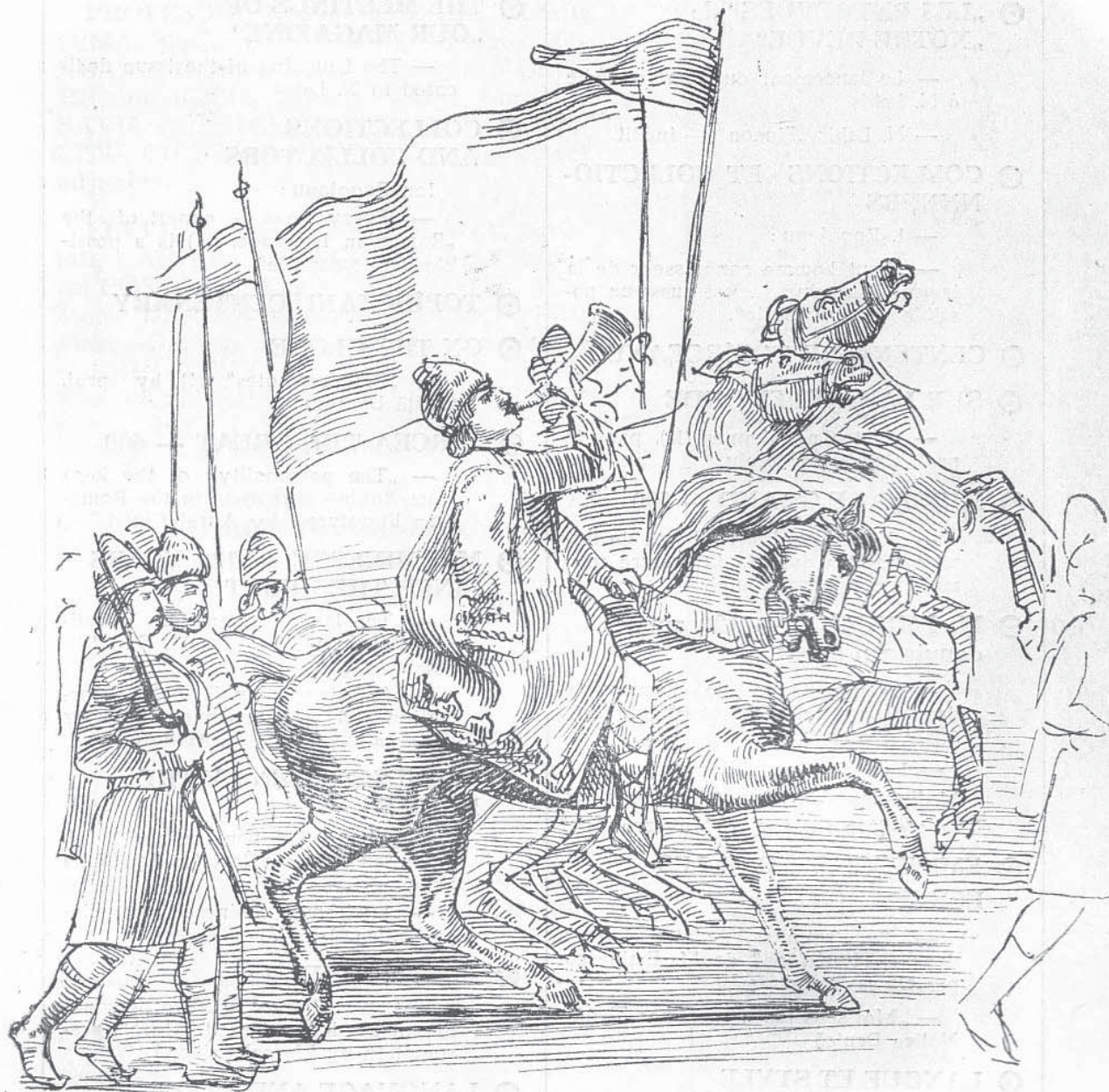
Bibliografie: Gh. Frățilă și N. Chimu — „Evoluția automobilului”, Editura Tehnică, București, 1971, pag. 248—268.

„Notre Revue“ DU SOMMAIRE

- ◎ „LES ENTREVUES“ de „NOTRE REVUE“
 - Le lancement du numéro dédié à N. Labiş
 - N. Labiş „Flocon“ — inédit
- ◎ COLLECTIONS ET COLECTIIONNEURS
 - I. Rogojanu :
 - „Tout homme connaisseur de la langue roumaine, (...) est aussi un possible éminescophile“.
- ◎ CENTENAIRE TOPIRCEANU
- ◎ SUR LA MAPPEMONDE
 - „Notes parisiennes (II), par le prof. Culiță I. Uşurelu
- ◎ MIRCEA LE GRAND — 600
 - „La personnalité du héros de Rovine reflétée dans la littérature roumaine, par Aurel Ciulei
- ◎ M. EMINESCU — 120 années depuis son début
 - Le monologue de l'amoureux dans la poésie d'Eminescu“, par Em. St. Milicescu
 - La formation philosophique de M. Eminescu et ses conséquences sur sa création (II) par N. Mohorea
- ◎ EMINESCU VU PAR LES ÉLÈVES
 - „Pénétrations platoniciennes dans «L'Hypérion»“ de M. Eminescu par Otilia Dragomir
 - „Moi sans Eminescu“, par Elena-Nolica Druică
- ◎ LANGUE ET STYLE
 - Ion Calotă : „La correspondance lettres et sons“ (II)
- ◎ SCIENCE ET TECHNIQUE
 - „Constructeur d'avions à 16 ans“ par Ion Munteanu
- ◎ MATHÉMATIQUES
 - „Une stratégie destiné à faire gagner dans un jeu de deux personnes“, par Cătălin Badea

„Our“ Magazine FROM the SUMMARY

- ◎ THE MEETINGS OF „OUR MAGAZINE“
 - The Launching of the issue dedicated to N. Labiş
- ◎ COLLECTIONS AND COLLECTORS
 - Ion Rogojanu :
 - „Every man — expert of the „Romanian language, (...) is a possible Eminescophile“
- ◎ TOPIRCEANU CENTENARY
- ◎ ON THE GLOBE
 - „Parisian notes“ (II), by prof. Culiță Uşurelu
- ◎ MIRCEA THE GREAT — 600
 - „The personality of the hero from Rovine mirrored in the Romanian literature“, by Aurel Ciulei
- ◎ M. EMINESCU — 120 YEARS SINCE THE DEBUT
 - „The lover's monologue in Eminescu's poem“ (II), by M. Şt. Milicescu
 - M. Eminescu's philosophical formation and its consequences over his creation (II) by N. Mohorea
- ◎ EMINESCU SEEN BY THE PUPILS
 - „Platonic penetrations in M. Eminescu's «Lucaefărul»“, by Otilia Dragomir
 - „I without Eminescu, by Elena Nolica Druică
- ◎ BOOK REVIEW
 - Const. Cioprağa : „The personality of the Romanian literature“, presentation by Marcel Crihană
- ◎ LANGUAGE AND STYLE
 - Ion Calotă : „The correspondence between letters and sounds“
- ◎ SCIENCE AND TECHNIQUE
 - „Builder of planes at 16 years old“, by Ion Munteanu
- ◎ MATHEMATICS
 - „A winning strategy for a game of two persons“, by Cătălin Badea

„Și abia plecă bătrînul... Ce mai freamăt, ce mai zbuțim !
Codrul clocoti de zgomot și de arme și de buțim,
Iar la poala lui cea verde mii de capete pletoase,
Mii de coifuri lucitoare ies din umbra-ntunecoasă“ (...)

M. Eminescu

„Scrisoarea III“ în viziunea lui Aurel BORDENACHE